

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πτυχιακή εργασία της φοιτήτριας
Καλαϊτσίδου Ειρήνης
Α.Μ.: ΜΣ 49/03

**Θέμα: «Πραγματική Σύγκλιση και Περιφερειακή Ανάπτυξη
Η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας»**

Επιβλέπων καθηγητής: **Μουρμούρας Ιωάννης**

Θεσσαλονίκη, 10-02-2005

Στον μπαμπά μου...

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ.	3
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1		
1. Εισαγωγικά στοιχεία		5
2. Βασικές έννοιες ,στόχοι και σκοποί της Περιφερειακής Πολιτικής		9
3. Μέσα Περιφερειακής Πολιτικής		11
4. Θεσμικά όργανα άσκησης της κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής		12
5. Κίνητρα περιφερειακής ανάπτυξης		14
6. Καθορισμός Περιφερειών – Περιφερειακών διαμερισμάτων		15
7. Υποδιαίρεση Περιφερειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση		20
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2		
1. Επισκόπηση της Ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής		22
2. Εξελίξεις Περιφερειακής πολιτικής και προβλήματα περιφερειακής ανάπτυξης κατά τη χρονική περίοδο 1970 έως 1987		23
3. Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική –Μ.Ο.Π.		29
4. Υλοποίηση και αξιολόγηση Περιφερειακής πολιτικής κατά το χρονικό διάστημα 1983 έως 1987		30
5. Πενταετές Πρόγραμμα 1988-1992		37
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3		
1. Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης		38
2. Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης		39
3. Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης		40
4. Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης		49
5. Έκθεση επί των εργασιών του Β΄Κ.Π.Σ. και πορείας του Γ΄Κ.Π.Σ		59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

1. Η Οικονομική Σύγκλιση των Ελληνικών Περιφερειών και οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες των ελληνικών περιφερειών	67
2. Παράγοντες που έχουν συντελέσει στη μείωση των οικονομικοκοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των ελληνικών περιφερειών	67
3. Παράγοντες που θα επηρεάσουν τις προοπτικές εξέλιξης των οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων μεταξύ των ελλην. περιφερειών	69
4. Προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας	71
5. Η ενίσχυση της υποδομής των παραγωγικών επενδύσεων στην περιφέρεια και οι μεταβολές στα Βαλκάνια	72
6. Διαπεριφερειακές ανισότητες και βασικά θέματα στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	73
7. Οι περιφέρειες στην Ελλάδα : Εξελίξεις και ανισότητες	80
8. Το Δ΄ Κ.Π.Σ.	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

1. Ταυτότητα Δυτικής Μακεδονίας – Παρούσα κατάσταση	83
2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999	91
3. Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006	101
4. Πορεία εκτέλεσης Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006	110

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	118
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	122
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	143

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει και διερευνά την πραγματική σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης , την περιφερειακή ανάπτυξη της Ελλάδας και τα ισχύοντα στην Ε.Ε. , την ανάπτυξη της Δυτικής Μακεδονίας και τέλος τις πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης που ακολουθήθηκαν κατά τα τελευταία σαράντα χρόνια .

Η διερεύνηση και εξέταση της πραγματικής σύγκλισης και περιφερειακής ανάπτυξης της Δυτικής Μακεδονίας είναι ένα θέμα μεγάλο και πολυδιάστατο , το οποίο από την πλευρά μου προσπάθησα να το προσεγγίσω όσο το δυνατό καλύτερα .

Η διαχρονική σύγκλιση ή απόκλιση των οικονομιών των περιφερειών αποτελεί ένα φαινόμενο , το οποίο εκτός του ότι έχει αυτόνομο ενδιαφέρον , αντικατοπτρίζει και την αποτελεσματικότητα ή μη της αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής και του οικονομικού προγραμματισμού και σχεδιασμού που έχει εφαρμοσθεί .

Πρέπει εξ'αχής να επισημανθεί ότι η εργασία αυτή προσπάθησε να προσεγγίσει το μεγάλο θέμα της πραγματικής σύγκλισης και περιφερειακής ανάπτυξης και τα μεγάλα περιφερειακά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που προκάλεσε η παρατεταμένη οικονομική κρίση μετά τους δύο τελευταίους πολέμους (παγκόσμιο και εμφύλιο) .

Σήμερα με την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. η περιφερειακή πολιτική της εντάσσεται οριστικά στις διαδικασίες της Περιφερειακής Πολιτικής της Κοινότητας μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης . Σημειώνεται ότι η κοινοτική περιφερειακή πολιτική είναι μία από τις πιο δυναμικές και αναπτυσσόμενες πολιτικές της Ε.Ε. όπου με τις προτάσεις της Επιτροπής στα πλαίσια της Ένιαιας Ευρωπαϊκής Πράξης διαμορφώνονται νέες κατευθύνσεις που σκοπό έχουν την επίτευξη της συνοχής .

Η εργασία διακρίνεται σε δύο επιμέρους ενότητες . Η πρώτη αναφέρεται στο θεωρητικό υπόβαθρο της περιφερειακής ανάπτυξης και της ελληνικής και κοινοτικής Περιφερειακής πολιτικής. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στην Ελληνική περιφερειακή πολιτική που έχει εφαρμοστεί . στα Μ.Ο.Π.. τα Κοινοτικά πλαίσια στήριξης και στο Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας . Πιο συγκεκριμένα πλέον η εργασία αυτή περιλαμβάνει πέντε κεφάλαια .

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες , οι στόχοι και οι σκοποί της περιφερειακής πολιτικής καθώς και τα μέσα και θεσμικά όργανα άσκησης

της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής . Επίσης εξετάζονται τα κίνητρα της περιφερειακής ανάπτυξης , ο καθορισμός των περιφερειών και περιφερειακών διαμερισμάτων και η υποδιαίρεση των περιφερειών της Ε.Ε .

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται επισκόπηση της Ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής και εξετάζονται οι εξελίξεις της καθώς και τα προβλήματα της κατά τη χρονική περίοδο 1970- 1987 . Γίνεται επίσης λόγος για την κοινοτική περιφερειακή πολιτική, τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) και εξετάζεται η περιφερειακή πολιτική κατά το χρονικό διάστημα 1983 έως 1987 και τέλος το πενταετές πρόγραμμα 1988-1992 .

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης Α΄, Β΄, Γ΄ , και παρατίθεται έκθεση επί των εργασιών του Β΄Κ.Π.Σ και της πορείας του Γ΄Κ.Π.Σ .

Στο τέταρτο κεφάλαιο προσεγγίζεται η προσπάθεια για την επίτευξη οικονομικής σύγκλισης των Ελληνικών Περιφερειών καθώς και το ζήτημα των μεταξύ τους οικονομικοκοινωνικών ανισοτήτων, οι παράγοντες που έχουν συντελέσουν στην μείωσή τους αλλά και αυτοί που θα συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη των Περιφερειών .Επίσης γίνεται αναφορά στις προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας , στην ενίσχυση των υποδομών για παραγωγικές επενδύσεις στην περιφέρεια και στις μεταβολές που συντελούνται στα Βαλκάνια και στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης .Παράλληλα γίνεται αναφορά στις σημερινές εξελίξεις και ανισότητες των Ελληνικών περιφερειών και το κεφάλαιο τελειώνει με μία αναφορά στο Κ.Π.Σ. που έπεται , δηλαδή στο Δ΄ Κ.Π.Σ.

Το πέμπτο κεφάλαιο αποτελεί μία αναφορά στην πορεία ανάπτυξης της περιφέρειας από την οποία κατάγομαι , της Δυτικής Μακεδονίας. Μετά από μία σύντομη παρουσίαση της ταυτότητάς της καθώς και της υφιστάμενης κατάστασής της, γίνεται εκτενής αναφορά στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της περιόδου 1994-1999 (Β΄ Κ.Π.Σ.) όπως και σε αυτό που ήδη διανύουμε (άρχισε το 2000 και ολοκληρώνεται το 2006- Γ΄ Κ.Π.Σ.) και για το οποίο γίνεται αναφορά στην πορεία εκτέλεσής του .

Τέλος η εργασία αυτή ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα και ακολουθεί το παράρτημα . στο οποίο παραθέτονται αρκετοί πίνακες , οι οποίοι κατά την κρίση μου, αντικατοπτρίζουν σχεδόν όλα όσα προαναφέρθηκαν στην παρούσα εργασία .Αυτοί δε ως προς το σύνολο της Ελλάδας αναφέρονται κατά περιφέρειες , ενώ ως προς τους Νομούς αναφέρονται μόνο σε αυτούς της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Γενικά

Το 1992 στη συνδιάσκεψη του Μάαστριχ εκτός από τη σύνδεση της ΚΑΠ με την πολιτική οικονομικής και κοινωνικής συνοχής ,την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης των πτωχότερων περιφερειών και των χωρών – μελών , που υλοποιούνται από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ) , Διαρθρωτικά Ταμεία Περιφερειακής Ανάπτυξης , Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής , αποφασίσθηκε και η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.) , καθιερώθηκαν τα κριτήρια εναρμόνισης και οι διαδικασίες που θα την υλοποιούσαν και γεννήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) με ανώτατο θεσμικό όργανο το Κοινοβούλιο.

Την 1/1/2000 εντάχθηκαν στην Ο.Ν.Ε. τα ένδεκα κράτη μέλη που είχαν εξασφαλίσει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις .Η Ελλάδα εντάχθηκε στην ΟΝΕ ένα χρόνο αργότερα . Την 1/1/2002 τα δώδεκα μέλη που είχαν ενταχθεί στην Ο.Ν.Ε. υιοθέτησαν το κοινό νόμισμα , ευρώ . Η αρμοδιότητα για τη σταθερότητα του ευρώ έχει δοθεί στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.) αλλά οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν διατηρήσει την ευθύνη της δημοσιονομικής πολιτικής για την απασχόληση και την ανάπτυξη .

Εκτός Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης (Ο.Ν.Ε.) έμειναν η Μεγάλη Βρετανία ,η Δανία και η Σουηδία .

Πορεία σύγκλισης της Ελληνικής Οικονομίας

Η Ελληνική οικονομία από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 μέχρι σχεδόν τα μέσα της δεκαετίας του 1990 χαρακτηρίζεται από μία στασιμότητα . Από τα μέσα όμως της δεκαετίας του 1990 μπαίνει σε ένα νέο δυναμισμό και μία αναπτυξιακή πορεία .

Η άνοδος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια στηρίζεται στην ανάκαμψη των επενδύσεων και υπερβαίνει το 3,5%. Το ποσοστό αυτό είναι ανώτερο και από το μέσο ρυθμό ανόδου του Α.Ε.Π. στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τα τελευταία έτη.

Έτσι την τελευταία επταετία 1997-2003 η ελληνική οικονομία έχει επιτύχει έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης των τελευταίων 25 ετών άνω του 4% ετησίως συγκλίνοντας προς το μέσο όρο της Ε.Ε. και θέτοντας μία ισχυρή πλέον βάση για τα επόμενα χρόνια , όπου προβλέπεται ετήσια άνοδος στα ίδια και ακόμη μεγαλύτερα επίπεδα .Το μακροοικονομικό περιβάλλον βελτιώνεται και αυτό αντανακλάται στην πτώση εναρμονισμένου δείκτη πληθωρισμού στο 2,1% τον Απρίλιο του 2001 (με την άνοδό του στο 3,4% το Δεκέμβριο του 2002 και στο 3,1% το Δεκέμβριο του 2003) .

Το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίστηκε στο 1,2 % του Α.Ε.Π. το 2000, 1,4% το 2001 , 1,7% το 2002 και 1,6% το 2003 με βάση τα επίσημα στοιχεία του οικονομικού επιτελείου .Αναθεωρήθηκε όμως από τη EUROSTAT σε 4,1% το 2000 ,3,7% το 2001 και το 2002 σε 4,6% .Η εμπιστοσύνη προς την οικονομία ενισχύθηκε και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια έχουν συγκλίνει προς τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά .Η εισροή σημαντικών κεφαλαίων από την Ε.Ε. με προορισμό την αναβάθμιση της υποδομής στην Ελλάδα ,αλλά ακόμη και η αύξηση της κερδοφορίας και των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα έχουν συντελέσει στο να μπου οι βάσεις για οικονομική ανάπτυξη που μπορεί να διατηρηθεί με αποτέλεσμα η Ελλάδα την παραμονή της ένταξής της στη ζώνη του ΕΥΡΩ την 1^η Ιανουαρίου 2001 να βρίσκεται σε ισχυρή θέση.

Με την αύξηση των μακροοικονομικών ανισοροπιών που είχαμε στο τέλος της δεκαετίας του 1970 ο ρυθμός ανόδου του Α.Ε.Π. ήταν πολύ χαμηλός εν σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες .

Μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση ο πληθωρισμός αυξήθηκε στο 25% περίπου και αναζωπυρώθηκε εκ νέου το 1985 και το 1990 φθάνοντας σε επίπεδο πάνω του 20% .Το δημόσιο έλλειμμα παρουσίασε άνοδο και έχει υπερβεί το 1990 το 16% του Α.Ε.Π.. Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών χειροτέρευσε το 1985 (έλλειμμα 4,5% του Α.Ε.Π αλλά και το 1989-1990 4,7% του Α.Ε.Π) .

Οι πρώτες προσπάθειες που έγιναν το 1986-1987 και 1990 για σταθεροποίηση της οικονομίας είτε εγκαταλείφθηκαν .είτε αποδείχθηκαν αναποτελεσματικές και δεν έχουν συμβάλει στην πραγματική οικονομική ανάπτυξη .

Κατά την περίοδο 1979-1993 η μέση ετήσια αύξηση του Α.Ε.Π. ήταν 0,7% έναντι 2,6% κατά το διάστημα 1973-1979 .

Επιπλέον οι επενδύσεις και η κερδοφορία στον ιδιωτικό τομέα κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα και ο λόγος του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης προς το Α.Ε.Π.

ανήλθε από το 50% περίπου στις αρχές της δεκαετίας του 1980 σε σχεδόν 110% το 1994 .

Με τη δημιουργία σταθερών μακροοικονομικών συνθηκών από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η Ελλάδα βελτίωσε σημαντικά τα οικονομικά της στοιχεία . Έτσι η βελτίωση των οικονομικών δεδομένων της Ελλάδας έχει συντελέσει στο να δημιουργηθεί ένα ευμενές περιβάλλον για την ισόρροπη ανάπτυξη και την προετοίμασε για την ένταξη στην Ο.Ν.Ε.

Ο πληθωρισμός σε δείκτες τιμών καταναλωτή μειώθηκε γύρω στο 2% από το 14% περίπου το 1993 . Τα περιοριστικά μέτρα που έχουν ληφθεί στη νομισματική πολιτική συνέβαλαν στη συγκράτηση της συνολικής ζήτησης σύμφωνα με το επίπεδο της αύξησης του εθνικού προϊόντος . Η συναλλαγματική πολιτική συνέβαλε πολύ στην αποκλιμάκωση και σημαντική κάμψη του πληθωρισμού και τη συγκράτηση των τιμών μέσω των εισαγόμενων προϊόντων με το ελάχιστο κόστος στην απασχόληση και στην προσωρινή επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των πραγματικών αμοιβών . Η συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής διολίσθησε έναντι του ECU με ρυθμό χαμηλότερο από τη διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων κρατών μελών της Ε.Ε. και από το Μάρτιο του 1998 η δραχμή συμμετείχε στο μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Από τότε με τη συνεχιζόμενη περιοριστική νομισματική πολιτική και τη βελτίωση στις επιδόσεις της Ελληνικής οικονομίας, διατηρήθηκε η δραχμή ανατιμημένη σε σχέση με την κεντρική της ισοτιμία, γεγονός που τελικά οδήγησε τη δραχμή στο μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών μέσω του οποίου η δραχμή θα μετατρέποταν σε ΕΥΡΩ από την 1^η Ιανουαρίου του 2001. (Στο σημείο αυτό σημειώνουμε και τα αρνητικά αποτελέσματα στην εν γένει οικονομία της χώρας από την ανατιμημένη δραχμή). Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε πτώση του πληθωρισμού με την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αλλά και μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και έτσι τέθηκαν οι βάσεις για την πραγματική σύγκλιση της οικονομίας προς το επίπεδο των πλουσιότερων χωρών της Ε.Ε.

Για τη δημιουργία μακροπρόθεσμων ισχυρών βάσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας βασική προϋπόθεση ήταν η εξυγίανση του δημοσιονομικού τομέα . Έτσι με τη μείωση των δημοσίων δαπανών και την αύξηση των εσόδων συντελέστηκε σημαντική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος ως ποσοστού του Α.Ε.Π. και αντί του 14% περίπου που ήταν το 1993 κατέβηκε στο 1,6% το 1999 και 1,2% το

2000, δηλαδή κάτω από το όριο του 3% που προέβλεπε ένα από τα βασικά κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχ .

Ο περιορισμός της φοροδιαφυγής συνετέλεσε στην αύξηση των εσόδων και τη μείωση των φορολογικών συντελεστών και η συνεχιζόμενη πολιτική των αποκρατικοποιήσεων ενίσχυσαν την αξιοπιστία της Ελλάδος σχετικά με τη μακροοικονομική πολιτική της , με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί εισροή ξένων κεφαλαίων κυρίως για επενδύσεις χαρτοφυλακίου. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε νέα πτωτική τάση και τα τελευταία χρόνια πριν την ένταξη στην ΟΝΕ κυμαινόταν γύρω στο 2% -3% .

Η οικονομική ανάπτυξη από το 1996 ήταν πολύ ταχύτερη από το μέσο όρο στην Ε.Ε. με προοπτικές η ταχεία ανάπτυξη του δυναμικού Α.Ε.Π. να συνεχιστεί και κατά τα επόμενα χρόνια .

Ο ιδιωτικός τομέας με τα αυξανόμενα κέρδη έχει συμβάλλει στη ραγδαία αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων από το εξωτερικό. Η κερδοφορία των επιχειρήσεων οφείλεται στον περιορισμό του χρηματοοικονομικού κόστους με την πτώση των ονομαστικών επιτοκίων, στην υγιή ζήτηση για τα προϊόντα των επιχειρήσεων και στη σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας .

Η παραγωγική αύξηση του ιδιωτικού τομέα υποστηρίζεται από το συνεχιζόμενο πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων των κρατικών επιχειρήσεων ,από την απελευθέρωση των αγορών καθώς και από τη βελτίωση των υποδομών της χώρας. Επιπλέον υλοποιείται ένα πρόγραμμα επέκτασης και αναβάθμισης των οδικών δικτύων .Όλες αυτές οι ενέργειες αποβλέπουν στο να προσεγγίσει η Ελλάδα τους κύριους εμπορικούς της εταίρους στην Ε.Ε. . Πολλά από τα πιο πάνω έργα χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά ταμεία και με το Γ΄Κ.Π.Σ. 2000-2006 προεικονίζεται η διατήρηση της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια .

Η Ελλάδα στη ζώνη του Ευρώ

Απαραίτητη προϋπόθεση για την είσοδο της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ ήταν η ικανοποίηση των πέντε κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχ . αφού έτσι μόνο θεωρήθηκε ότι έχει εξασφαλισθεί η ονομαστική σύγκλιση και ότι έχουν περιορισθεί οι κίνδυνοι της οικονομικής αστάθειας .

Η Ελλάδα αφού έχει επιτύχει την ονομαστική σύγκλιση της οικονομίας της με τις υπόλοιπες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης , από το 2001 προσπαθεί να εκμεταλλευθεί τα οφέλη που πηγάζουν από τη νομισματική ενοποίηση. Το ενδιαφέρον της οικονομικής της πολιτικής αποσκοπεί στην πραγματική σύγκλιση ως προς το κατακεφαλήν Α.Ε.Π. να φθάσει το 75% του μέσου κοινοτικού όρου από το 69% που παραμένει σήμερα ύστερα από 24 χρόνια ένταξης στην Ευρωπαϊκή Οικονομική κοινότητα .Η ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια έχει υψηλό ρυθμό μεγέθυνσης (ο ρυθμός αύξησης του Α.Ε.Π. διαμορφώθηκε το 2002 στο 3,8% και το 2003 στο 4,5% σε σχέση με τη ζώνη του ευρώ που ήταν 0,9% και 0,4% αντίστοιχα) .

Με την είσοδο της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ , έχουμε μια νέα εποχή μέσω της οποίας προσφέρονται σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης , αλλά υπάρχουν και κίνδυνοι από την καθυστέρηση των διαρθρωτικών αλλαγών και τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας που θα λειτουργήσει πλέον μέσα στην παγκόσμια αγορά των αγαθών και των υπηρεσιών .

Η Ελλάδα μέσα στη ζώνη του ευρώ για την πραγματική σύγκλιση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να προσαρμόσει την οικονομική της πολιτική και να προχωρήσει στην απελευθέρωση των αγορών αγαθών και υπηρεσιών , να προχωρήσει με ταχείς ρυθμούς προς τις ιδιωτικοποιήσεις για την αναβάθμιση των κοινωνικών και οικονομικών της υποδομών , να έχει μεγαλύτερη αξιοποίηση των πόρων της Ε.Ε. , βελτίωση της παραγωγικότητας της δημόσιας διοίκησης και μεγαλύτερη πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας.

2. Βασικές έννοιες, στόχοι και σκοποί της Περιφερειακής Πολιτικής

Ως βασική έννοια της Περιφερειακής πολιτικής εννοούμε το σύνολο των κοινωνικοπολιτικών μέτρων μιας πολιτικής που στόχο έχουν έμμεσα μεν να επηρεάσουν , άμεσα δε να διαμορφώσουν το χώρο όπου αναπτύσσονται οι οικονομικές δραστηριότητες μιας ευρύτερης περιοχής .

Το περιεχόμενο της παραπάνω έννοιας της περιφερειακής πολιτικής καθορίζεται από δύο οπτικές , τη νομοθετική και την καθαρά διαδικαστική .

Η νομοθετική προοπτική προσδιορίζεται κυρίως από τα μέτρα οικονομικής φύσεως (επιχορηγήσεις , φοροελαφρύνσεις κ.λ.π.) που παίρνουν κατά καιρούς οι

εκάστοτε κυβερνήσεις στα πλαίσια της πολιτικής ανάπτυξης των περιφερειών της χώρας .

Η διαδικαστική προοπτική αφορά τη βελτίωση της διάρθρωσης και της υποδομής των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της χώρας (συγκοινωνιακή σύνδεση, παροχή νερού κ.λ.π.) .

Σύμφωνα με την παραπάνω έννοια της περιφερειακής πολιτικής στόχος της είναι να διορθώσει και να αποτρέψει μέσα από την εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων ανεπιθύμητες εξελίξεις σε ένα συγκεκριμένο χώρο με βάση μία ορισμένη οικονομική προβληματική και για την εφαρμογή των μέτρων αυτών πρέπει να υπάρχει άριστη γνώση των προβλημάτων μιας περιοχής, η σαφήνεια του οικονομικού σχεδιασμού και η άριστη χρήση των διαθέσιμων επιλογών .

Βάση όλων όσων παραπάνω παραθέτουμε για την έννοια και τους στόχους της περιφερειακής πολιτικής θα λέγαμε ότι έχει ένα και μόνο σκοπό : την οικονομική ανάπτυξη στην περιφερειακή της διάσταση συσχετίζοντάς την και με τη χωροταξική πολιτική και αυτό γιατί : από τη μία τα μέτρα της περιφερειακής πολιτικής κρίνονται ως ανεπαρκή εάν δεν περιλαμβάνουν και χωροταξικά πρότυπα και από την άλλη τα μέτρα της χωροταξικής γίνονται ανεφάρμοστα και χωρίς περιεχόμενο εάν δεν περιέχουν τα μέτρα για την ανάπτυξη .

Γενικά οι χωροταξικοί και περιφερειακοί στόχοι θα μπορούσαν να διακριθούν σε οικονομικούς και μη οικονομικούς . Στους μη οικονομικούς στόχους θα μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε αυτούς της κοινωνικής δικαιοσύνης που με εκείνους της ισότητας ,της ειρήνης και της ελευθερίας συνθέτουν την κοινωνική ευημερία σε επίπεδο περιφέρειας, που σημαίνει σύγκλιση και συγκράτηση της διεύρυνσης των διαπεριφερειακών αποκλίσεων με τάσεις εξομάλυνσης από τη μια περιοχή στην άλλη.

Στους οικονομικούς θα διακρίναμε αυτούς της επίτευξης υψηλού βαθμού ευημερίας με την μεγιστοποίηση του κοινωνικού προϊόντος για το σύνολο της οικονομίας . Ο στόχος αυτός πραγματοποιείται με τη λήψη μέτρων περιφερειακής και χωροταξικής πολιτικής που σκοπό έχουν την όσο το δυνατόν παραγωγικότερη αξιοποίηση των συντελεστών της παραγωγής για το χώρο .

3. Μέσα Περιφερειακής Πολιτικής

Για να εφαρμόσει μία χώρα την περιφερειακή της πολιτική απαιτείται να τεθεί σε λειτουργία ο περιφερειακοπολιτικός της μηχανισμός , που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα μέτρων μέσα σε μία δοσμένη χρονική περίοδο και επιδιώκει την πραγματοποίηση συγκεκριμένων σκοπών .

Τα μέτρα της περιφερειακής πολιτικής εφαρμόζονται σε ένα ολοκληρωμένο εθνικό πρόγραμμα ανάπτυξης , εξυπηρετούν το εθνικό συμφέρον και η επιλογή που γίνεται για τη λήψη μέτρων σε εθνικό επίπεδο δεν διαφέρει από εκείνη σε περιφερειακό επίπεδο .

Η αξιολόγηση και η σημασία των μέσων και των μέτρων της περιφερειακής πολιτικής μεταβάλλονται από χώρα σε χώρα . Στην παρούσα εργασία επιγραμματικά αναφέρουμε ορισμένα από τη μακρόχρονη χρήση τους και την αποτελεσματικότητά τους :

- Φορολογικά κίνητρα
- Επιδοτήσεις
- Την Πολιτική της αγοράς εργασίας
- Πιστωτικά κίνητρα
- Θεσμικά κίνητρα
- Η Παροχή εγγυήσεων από το δημόσιο
- Έλεγχοι και αντικίνητρα
- Οι Τιμολογιακές εκπτώσεις
- Η Πολιτική της βιομηχανικής εγκατάστασης
- Περιφερειακές επιδοτήσεις απασχόλησης
- Επιδοτήσεις για τη μετεγκατάσταση των βιομηχανιών
- Ενισχύσεις για το κόστος μεταφοράς
- Επιδοτήσεις για την εισαγωγή νέας τεχνολογίας
- Ενισχύσεις για τη βελτίωση της ποιότητας του εργατικού δυναμικού
- Ενισχύσεις για κατασκευή εγκαταστάσεων καθαρισμού αποβλήτων

κ.λ.π.

Επίσης επιγραμματικά αναφέρουμε ανάλογα μέτρα περιφερειακής πολιτικής που ίσχυσαν και έχουν εφαρμοστεί στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης :

- Την πολιτική της υποδομής

- Μέτρα αποθάρρυνσης
- Αποκέντρωση δημοσίων υπηρεσιών
- Διαφοροποίηση εσόδων και δαπανών
- Ίδρυση περιφερειακών υπηρεσιών ανάπτυξης
- Μακροοικονομικά μέτρα πολιτικής (όπως φορολογίας , μεταβίβασης

εισοδημάτων κ.λ.π.)

- Πολιτική φορολογικών κινήτρων
- Επιδότηση του επιτοκίου
- Επιχορήγηση του κεφαλαίου
- Την επιταχυνόμενη και την ειδική απόσβεση
- Τα χαμηλότοκα δάνεια
- Την επιχορήγηση της απασχόλησης
- Τα δάνεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή Κοινοτικά(Δημοτικά)

4. Θεσμικά όργανα άσκησης της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής

Συνοπτική παρουσίαση των οργάνων της κοινοτικής Περιφερειακής πολιτικής.

1. Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.)

Το Ε.Τ.Π.Α. είναι ένα από τα τρία διαρθρωτικά ταμεία και κύριο στόχο έχει την προώθηση της αρμονικής ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων και τη μείωση των ανισοτήτων που προκύπτουν από το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης των επιμέρους περιοχών της .

2. Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.)

Το Ε.Κ.Τ. είναι το διαρθρωτικό ταμείο που αφορά το πρόγραμμα συγκράτησης του τοπικού πληθυσμού στις εστίες του και ενισχύει δράσεις που προωθούν την επαγγελματική εκπαίδευση και καταπολεμούν τη μακροχρόνια ανεργία.

3. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και εγγυήσεων
(Ε.Γ.Τ.Π.Ε .Π)

Το διαρθρωτικό αυτό ταμείο είναι όργανο της κατ'έξοχήν εφαρμογής της Αγροτικής Πολιτικής της Ε.Ο.Κ. Το Γεωργικό ταμείο χρηματοδοτεί αφενός τις κοινές οργανώσεις των αγορών (τμήμα Εγγυήσεων) αφετέρου την εκτέλεση έργων που αποβλέπουν στη βελτίωση των διαρθρώσεων στη γεωργία(τμήμα προσανατολισμού).

4. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.)

Η (Ε.Τ.Ε.) είναι ένας ανεξάρτητος κοινοτικός οργανισμός χρηματοδότησης αναπτυξιακών επενδύσεων που πραγματοποιούνται κατ'αρχήν μέσα στο χώρο της κοινότητας και κυρίως στις προβληματικές περιφέρειες .Αν και χορηγεί δάνεια και όχι επιχορηγήσεις ο χαρακτήρας της είναι μη κερδοσκοπικός .

5. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ.)

Η (Ε.Κ.Α.Χ.) είναι η μία από τις τρεις κοινότητες στο χώρο της Δυτικής Ευρώπης , μάλιστα αφού η ίδρυσή της πραγματοποιήθηκε έξι χρόνια νωρίτερα από εκείνη της Ε.Ο.Κ. και της EUROSTAT , έχει συσταθεί στις 18/04/1951 με τη συνθήκη του Παρισιού . Σκοπός της είναι να ενισχύει φθίνουσες βιομηχανικές περιοχές της κοινότητας με ειδικά προγράμματα εγκατάστασης νέων βιομηχανιών , εκπαίδευσης εργατών κ.α.

6. Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμό Αλιείας (Χ.Μ.Π.Α.)

Το διαρθρωτικό αυτό ταμείο έχει στόχο και αποστολή την αναδιάρθρωση της αλιείας στις χώρες της Ένωσης με έργα υποδομής και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στον τομέα της αλιείας .

7. Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ.)

Σκοπός του ταμείου είναι να διευκολύνει τις χώρες των οποίων το Α.Ε.Π. είναι κατώτερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου , όπως η Ελλάδα, Πορτογαλία , Ισπανία , Ιρλανδία και να προετοιμαστούν για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση .

8. Το Νέο Κοινοτικό Μέσο Παρέμβασης (Ν.Κ.Μ.Π.)

Η δραστηριότητα του Ν.Κ.Μ.Π. είναι κυρίως σε περιοχές ιδιαίτερα προβληματικές να αναπτύσσονται σε ενεργειακούς τομείς και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων .

9.Επιτροπή Περιφερειακής Πολιτική (Ε.Π.Π)

Η Επιτροπή Περιφερειακής Πολιτικής είναι ανώτερο συμβουλευτικό επιτελικό όργανο και αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο συμβούλιο . Κύριο έργο της Επιτροπής είναι η χάραξη της περιφερειακής πολιτικής της κοινότητας . Η Επιτροπή μελετά τα προβλήματα της περιφερειακής ανάπτυξης και γνωμοδοτεί για την έγκριση των Κ.Π.Σ.

10. Η Επιτροπή Περιφερειών (Ε.Π.)

Η Επιτροπή Περιφερειών εκφράζει τις θέσεις των περιφερειακών αρχών στη διαμόρφωση των κοινοτικών πολιτικών και κυρίως στην παιδεία ,τον πολιτισμό , την υγεία , την οικονομική και κοινωνική συνοχή και τα δίκτυα μεταφορών .

11. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.)

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είναι συμβουλευτικό όργανο και ρόλος της είναι να γνωμοδοτεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Συμβούλιο . Στις γνωμοδοτήσεις αυτές περιλαμβάνεται συν τοις άλλοις και ο τομέας της Περιφερειακής ανάπτυξης .

5. Κίνητρα Περιφερειακής Ανάπτυξης

Από το 1948 άρχισαν να εφαρμόζονται νομοθετήματα για την ενίσχυση της Βιομηχανικής Περιφερειακής Ανάπτυξης και την προστασία της επαρχιακής

βιομηχανίας . Τα νομοθετήματα αυτά από το 1948 μέχρι σήμερα αναφέρονται στα κίνητρα που έχουν δοθεί και τα οποία επιγραμματικά αναφέρουμε ως ακολούθως :

- 1) Κίνητρα για την προσέλκυση του ξένου κεφαλαίου και της ξένης επιχειρηματικότητας στη χώρα
- 2) Κίνητρα για την πραγματοποίηση μεγάλων επενδυτικών έργων
- 3) Κίνητρα για τη δημιουργία μεγάλων οικονομικών μονάδων μέσω μετατροπής ή και συγχώνευσης επιχειρήσεων
- 4) Κίνητρα για την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη και προστασία της επαρχιακής βιομηχανίας
- 5) Κίνητρα για αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής
- 6) Κίνητρα για τουριστική ανάπτυξη
- 7) Κίνητρα για ενίσχυση της κεφαλαιαγοράς
- 8) Κίνητρα για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις
- 9) Χρηματοδοτικά κίνητρα προς τη βιομηχανία , καθορισμού περιφερειών ανάλογη με το βαθμό ανάπτυξής τους , εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για υποανάπτυκτες περιοχές , ίδρυση βιομηχανικών περιοχών κ.λ.π.

Πάντως το αποκορύφωμα της στροφής προς μία οργανωμένη και ολοκληρωμένη περιφερειακή πολιτική είναι η σύνταξη του πρώτου καθαρά περιφερειακού προγράμματος ανάπτυξης της χώρας (1981- 1985) που έγινε στα πλαίσια των προδιαγραφών της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης της Ε.Ο.Κ. και των ευεργετημάτων που παρείχαν οι ενισχύσεις των κοινοτικών ταμείων .

6. Καθορισμός Περιφερειών – Περιφερειακών Διαμερισμάτων

Υπάρχουν διάφορα συστήματα καθορισμού περιφερειών αυτός όμως που συχνά χρησιμοποιείται είναι αυτός που ξεχωρίζει τις περιφέρειες με κριτήρια ομοιογένειας , πόλωσης και προγραμματισμού .

Στην Ελλάδα η διαίρεση της χώρας σε περιφέρειες για λόγους στατιστικής παρακολούθησης ή περιφερειακού προγραμματισμού έγινε με βάση την αρχή της ομοιογένειας και ως κριτήρια έχουν ληφθεί η γεωγραφική διαμόρφωση της χώρας , η οικονομικοκοινωνική διάρθρωση και η ιστορική διαδρομή όπου ο αριθμός και τα

όρια των περιφερειών συμπίπτουν ή διαφέρουν σε μικρό βαθμό με τα όρια των γεωγραφικών διαμερισμάτων .

Η περιφερειακή διαίρεση της Ελλάδας από το 1970 έχει περάσει από τρεις περιόδους , που αναλυτικά έχουν ως εξής :

Το 1970 η χώρα διαιρείται σε επτά περιφερειακές υπηρεσίες ανάπτυξης , που ονομάστηκαν « Περιφερειακές Διοικήσεις » και είναι οι ακόλουθες :

1) Ν. Αττικής , Ν. Βοιωτίας , Ν. Ευβοίας και Ν. Αιγαίου (Ν. Δωδεκανήσου , Ν. Κυκλάδων , Ν. Λέσβου , Ν. Σάμου , Ν. Χίου) .

2) Κεντρική Μακεδονία (Ν. Θεσσαλονίκης , Ν. Ημαθίας , Ν. Κιλκίς , Ν. Πέλλας , Ν. Πιερίας , Ν. Χαλκιδικής) και Δυτικής (Ν. Γρεβενών , Ν. Καστοριάς , Ν. Κοζάνης , Ν. Φλώρινας)

3) Πελοπόννησος (Ν. Αχαΐας , Ν. Αργολίδας , Ν. Αρκαδίας , Ν. Ηλείας , Ν. Κορινθίας , Ν. Λακωνίας , Ν. Μεσσηνίας) Δυτικής Στερεάς (Ν. Φωκίδας , Ν. Αιτωλοακαρνανίας) Ν. Ζακύνθου και Ν. Κεφαλληνίας .

4) Θεσσαλία (Ν. Λαρίσης , Ν. Καρδίτσας , Ν. Μαγνησίας , Ν. Τρικάλων) Ν. Ευρυτανίας και Ν. Φθιώτιδας .

5) Κρήτη (Ν. Ηρακλείου , Ν. Λασιθίου , Ν. Ρεθύμνης , Ν. Χανίων)

6) Ήπειρος (Ν. Ιωαννίνων , Ν. Άρτας , Ν. Θεσπρωτίας , Ν. Πρέβεζας) Ν. Κέρκυρας και Ν. Λευκάδας .

7) Ανατολική Μακεδονία (Ν. Δράμας , Ν. Καβάλας , Ν. Σερρών) και Θράκη (Ν. Ροδόπης , Ν. Έβρου , Ν. Ξάνθης)

Μετά από επτά χρόνια με το Π.Δ.816/14.09.1977 στην Υπηρεσία περιφερειακής ανάπτυξης του τότε Υπουργείου Συντονισμού υπάγονται οι εννέα (9) υπηρεσίες Περιφερειακής Ανάπτυξης , οι οποίες είχαν ως εξής :

Α/Α	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΔΡΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΝΟΜΟΙ
1	Ανατολικής Στερεάς	Λαμία	Φθιώτιδας
			Αττικής
			Βοιωτίας
			Ευβοίας
			Ευρυτανίας
			Φωκίδας
			Κυκλάδων
2	Κεντρικής Μακεδονίας	Θεσσαλονίκη	Θεσσαλονίκης
			Ημαθίας
			Κιλκίς
			Πέλλας

			Πιερίας
			Χαλκιδικής
	Δυτικής Μακεδονίας	Κοζάνη	Κοζάνης
			Γρεβενών
			Καστοριάς
			Φλώρινας
3	Πελοποννήσου	Πάτρα	Αχαΐας
			Αργολίδας
			Αρκαδίας
			Ηλίας
			Κορινθίας
			Λακωνίας
			Μεσσηνίας
	Δυτικής Στερεάς		Αιτωλοακαρνανίας
			Ζακύνθου
			Κεφαλληνίας
4	Θεσσαλίας	Λάρισα	Λαρίσης
			Καρδίτσας
			Μαγνησίας
			Τρικάλων
5	Ανατολικής Μακεδονίας	Καβάλα	Καβάλας
			Δράμας
			Σερρών
6	Κρήτης	Ηράκλειο	Ηρακλείου
			Λασιθίου
			Ρεθύμνου
			Χανίων
7	Ηπείρου	Ιωάννινα	Ιωαννίνων
			Άρτας
			Θεσπρωτίας
			Πρέβεζας
			Κέρκυρας
			Λευκάδας
8	Θράκης	Κομοτηνή	Ροδόπης
			Έβρου
			Ξάνθης
9	Νήσων Ανατ. Αιγαίου	Μυτιλήνη	Λέσβου
			Δωδεκανήσου
			Σάμου
			Χίου

Οι υπηρεσίες αυτές δεν λειτούργησαν ως αυτοτελείς χωρικές μονάδες με θεσμοθετημένες αρμοδιότητες αποφασιστικής ρύθμισης προβλημάτων Περιφερειακής Ανάπτυξης ή για την παρακολούθηση της πορείας των ιδιωτικών επενδύσεων . Βασικά οι υπηρεσίες αυτές χρησιμοποιούνται από το Υπουργείο Συντονισμού για ενημέρωσή του και ως παρατηρητές του .

Η σημερινή διαίρεση του Ελληνικού χώρου σε δέκα τρεις (13) Περιφέρειες έγινε με το Π.Δ. 51/ 6.3.1987 που εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 61 του Ν. 1622/1986 για « Τοπική Αυτοδιοίκηση – Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικό Προγραμματισμό » .Η διαίρεση αυτή έγινε με σκοπό τον σχεδιασμό , τον προγραμματισμό και τον συντονισμό της περιφερειακής ανάπτυξης .

Οι δέκα τρεις (13) περιφέρειες έχουν ως εξής :

A/A	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΔΡΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
1	Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	
	Νομός Δράμας	Κομοτηνή
	Νομός Καβάλας	
	Νομός Ροδόπης	
	Νομός Έβρου	
	Νομός Ξάνθης	
2	Κεντρικής Μακεδονίας	
	Νομός Θεσσαλονίκης	Θεσσαλονίκης
	Νομός Ημαθίας	
	Νομός Κιλκίς	
	Νομός Πέλλας	
	Νομός Πιερίας	
	Νομός Σερρών	
	Νομός Χαλκιδικής	
3	Δυτικής Μακεδονίας	
	Νομός Κοζάνης	Κοζάνη
	Νομός Γρεβενών	
	Νομός Καστοριάς	
	Νομός Φλώρινας	
4	Ηπείρου	
	Νομός Ιωαννίνων	Ιωάννινα
	Νομός Άρτας	
	Νομός Θεσπρωτίας	
	Νομός Πρεβέζης	
5	Θεσσαλίας	
	Νομός Λαρίσης	Λάρισα
	Νομός Μαγνησίας	
	Νομός Καρδίτσας	
	Νομός Τρικάλων	
6	Ιονίων Νήσων	
	Νομός Κέρκυρας	Κέρκυρα
	Νομός Ζακύνθου	
	Νομός Κεφαλληνίας	
	Νομός Λευκάδος	
7	Δυτικής Ελλάδος	
	Νομός Αχαΐας	Πάτρα

	Νομός Αιτωλοακαρνανίας	
	Νομός Ηλείας	
8	Στερεάς Ελλάδας	
	Νομός Φθιώτιδας	Λαμία
	Νομός Βοιωτίας	
	Νομός Ευρυτανίας	
	Νομός Φωκίδας	
9	Αττικής	
	Νομός Αττικής	Αθήνα
10	Πελοποννήσου	
	Νομός Αρκαδίας	Τρίπολη
	Νομός Αργολίδος	
	Νομός Κορίνθου	
	Νομός Λακωνίας	
	Νομός Μεσσηνίας	
11	Βορείου Αιγαίου	
	Νομός Λέσβου	Μυτιλήνη
	Νομός Σάμου	
	Νομός Χίου	
12	Νοτίου Αιγαίου	
	Νομός Κυκλάδων	Ερμούπολη
	Νομός Δωδεκανήσου	
13	Κρήτης	
	Νομός Ηρακλείου	Ηράκλειο
	Νομός Λασιθίου	
	Νομός Ρεθύμνης	
	Νομός Χανίων	

Ο περιφερειακός διαχωρισμός της χώρας και στις τρεις παραπάνω περιπτώσεις μπορούμε να πούμε ότι έγινε χωρίς ιδιαίτερο προγραμματισμό και σχεδιασμό, ότι τον διακρίνει μία βιασύνη και ότι τελικά εξυπηρετεί άλλους λόγους παρά αναπτυξιακούς.

Εδώ επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι η διαίρεση αυτή της χώρας παρουσιάζει εκτός των άλλων και προβλήματα επικοινωνίας μεταξύ των δήμων, των φορέων, των ενώσεων και των κατοίκων ενός νομού με την έδρα της περιφέρειας που ανήκουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα Νησιά του Ιονίου, των Κυκλάδων και του Βορείου Αιγαίου, τα οποία δεν έχουν σύνδεση μεταξύ τους αλλά ούτε και με την έδρα της περιφέρειάς τους.

7. Υποδιαίρεση περιφερειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η υποδιαίρεση των περιφερειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμεύει για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων Περιφερειακής Πολιτικής με βάση τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και για την ανάλυση των στατιστικών δεδομένων .

Η πρώτη υποδιαίρεση γίνεται με προσδιορισμό ομοιογενών χαρακτηριστικών τα οποία οριοθετούν τις περιφέρειες για την εφαρμογή αναπτυξιακών σχεδίων . Η δεύτερη υποδιαίρεση γίνεται με βάση τη διοικητικά κριτήρια για τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων των διαφόρων οργάνων και τη συλλογή στατιστικών στοιχείων .

1) Υποδιαίρεση με βάση κριτήριο ομοιογένειας

Για την εφαρμογή των μέτρων πολιτικής της κοινότητας καθορίστηκαν οι περιφέρειες με διάφορα οικονομικά κριτήρια και κυρίως εισοδήματος και ποσοστών ανεργίας και βάσει αυτών των κριτηρίων ξεχωρίζουν οι προβληματικές περιφέρειες της κοινότητας που έχουν ως παρακάτω :

- Προβληματικές γεωργικές περιοχές : Οι περιφέρειες αυτές έχουν πρόβλημα με τις κλιματολογικές συνθήκες τη διαρθρωτική αγροτική πολιτική της κοινότητας , το μεγάλο κόστος παραγωγής , τις παραδοσιακές καλλιέργειες κ.λ.π.
- Καθυστερημένες : Οι περιφέρειες αυτές έχουν έντονο αγροτικό προσανατολισμό , έχουν υψηλά ποσοστά ανεργίας , χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και χαμηλή παραγωγικότητα και στερούνται από βασικές υποδομές όπως στους τομείς μεταφορών , επικοινωνιών , εκπαίδευση , υγεία κ.λ.π.
- Προβληματικές αστικές περιοχές : Οι μεγάλες πόλεις αντιμετωπίζουν προβλήματα μόλυνσης περιβάλλοντος , κυκλοφοριακής συμφόρησης , κοινωνικής υποβάθμισης , αυξημένης εγκληματικότητας κ.λ.π.
- Περιμετρικές περιφέρειες : Οι περιφέρειες αυτές είναι απομακρυσμένες από τα κέντρα ζήτησης και προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών , είναι γεωγραφικά απομονωμένες , αντιμετωπίζουν προβλήματα υποδομών κ.λ.π. .
- Φθίνουσες βιομηχανικές περιφέρειες : Η βιομηχανία στην οποία στηριζόταν έχασε την ανταγωνιστικότητά της και έχουμε μείωση απασχόλησης στη μεταποίηση και αύξηση ανεργίας , με αποτέλεσμα να σταματήσει η ευημερία του παρελθόντος .

• Συνοριακές περιφέρειες : Διακρίνονται σε εσωτερικές και εξωτερικές και αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής της οικονομίας τους και εμπόδια ανάπτυξης κυρίως λόγω συνόρων .

2) Υποδιαίρεση με κριτήρια διοικητικά

Για όλα τα κράτη –μέλη της Ένωσης υπάρχουν οι τρεις κατηγορίες χωρικών μονάδων (NUTS) , τα οποία χρησιμοποιεί η στατιστική υπηρεσία της κοινότητας (EUROSTAT) και οι άλλες υπηρεσίες της Επιτροπής . Πρόκειται βασικά για υποδιαίρεση τριών επιπέδων .

η Ελλάδα υποδιαιρείται σε τέσσερις χωρικές μονάδες (περιφέρειες) του επιπέδου NUTS 1 ως εξής :

1. Βόρεια Ελλάδα
2. Κεντρική Ελλάδα
3. Αττική
4. Νησιά

Στο επίπεδο NUTS 2 εντάσσονται οι 13 περιφέρειες της χώρας ως εξής :

Βόρεια Ελλάδα	Ανατολική Μακεδονία και Θράκη
	Κεντρική Μακεδονία
	Δυτική Μακεδονία
	Θεσσαλία
Κεντρική Ελλάδα	Ήπειρος
	Ιόνια Νησιά
	Δυτική Ελλάδα
	Στερεά Ελλάδα
	Πελοπόννησος
Αττική	Αττική
Νησιά	Βόρειο Αιγαίο
	Νότιο Αιγαίο
	Κρήτη

Στο επίπεδο 3 NUTS 3 εντάσσονται οι 51 νομοί της χώρας , που συγκροτούν τις 13 περιφέρειες .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. Επισκόπηση της Ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής

Ο όλος αναπτυξιακός προσανατολισμός της Ελλάδας και η περιφερειακή της ανάπτυξη κατά την οπτική της εξέταση διέρχεται από τέσσερα στάδια αναφοράς :

α) Την απρογραμμάτιστη Βιομηχανική ανάπτυξη που έγινε με ταχείς ρυθμούς μετά την έξοδο της χώρας από τους δύο πολέμους (Β΄ παγκόσμιο και εμφύλιο πόλεμο) , με αποτέλεσμα τη συγκέντρωση του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων στα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στους δύο βασικούς πόλους (την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη) με συνέπεια την ερήμωση και την τελείως αποδυνάμωση της επαρχίας.

β) Στην ύπαιθρο χώρα υπήρχε σχεδόν παντελής έλλειψη σε βασική υποδομή (διοικητική – οικονομική – κοινωνική) , με αποτέλεσμα αυτό να λειτουργήσει σαν τροχοπέδη απέναντι στην όποια πολιτική παίρνονταν για την τόνωση της ελληνικής επαρχίας και έτσι έχουμε μετακίνηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα και ακόμα εκτός των ορίων της χώρας (μετανάστευση) .

γ) Την πολιτική των κινήτρων για την περιφερειακή ανάπτυξη που ακολουθήθηκε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 , που δε χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα επιτυχής με τις πλέον συντηρητικές εκτιμήσεις .

δ) Το τελευταίο στάδιο αναφοράς και περιφερειακού προγραμματισμού για την Ελλάδα αρχίζει με την εφαρμογή των από το 1985 μέχρι το 1990 επτά Μ.Ο.Π. (Ολοκληρωμένων Μεσογειακών προγραμμάτων) και των τριών κοινοτικών πλαισίων στήριξης Κ.Π.Σ. (1989 –1993 , 1994 – 1999, 2000-2006[και εν συνεχεία 2007-2013], του οποίου ήδη άρχισε να γίνεται ο προγραμματισμός και η σύνταξη],οπότε από την αρχή αυτής της περιόδου έχουμε την οριστική ένταξη της Ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής μέσα στις διαδικασίες και τις Περιφερειακές Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Ε.) .

Τα όποια διλήμματα αναπτυξιακού προσανατολισμού υπήρχαν στην Ελλάδα άρχισαν μετά τους δύο πολέμους (Β΄ Παγκόσμιο και εμφύλιο) . Στα τέλη όμως της δεκαετίας του 1950 άρχισε η περιφερειακή πολιτική στη χώρα μας .κατά την οποία έγιναν προσπάθειες προγραμματισμού οικονομικής ανάπτυξης .

Κατά βάση η ανάγκη άσκησης περιφερειακής πολιτικής και το περιφερειακό πρόβλημα εντάχθηκε στο πρώτο πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης 1960-1964 και στη συνέχεια στα άλλα δύο πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης (1966-1970 , 1968 –1972).

Το θέμα όμως για περιφερειακή ανάπτυξη και συγχρόνως για χωρική κατανομή της διοικητικής εξουσίας μπήκε στην Ελλάδα το 1960 , δηλαδή μετά τη συμφωνία ένταξης της χώρας στην Ε.Ο.Κ. (1962) κατά την οποία αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα του προγραμματισμού .

2. Εξελίξεις Περιφερειακής πολιτικής και προβλήματα περιφερειακής ανάπτυξης κατά τη χρονική περίοδο 1970 έως 1987

Οι εξελίξεις της περιφερειακής ανάπτυξης που ξεκίνησαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 , έχουν διαμορφώσει διάφορες καταστάσεις και προβλήματα , που έχουν ως εξής :

- Συνεχίζονται οι τάσεις μείωσης των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών και σε βασικά οικονομικά μεγέθη ο ρυθμός αύξησης τους είναι υψηλότερος σε ορισμένες περιφέρειες από ότι στην περιφέρεια Αττικής .
- Παρά τις τάσεις βελτίωσης δεικτών ευημερίας στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές αυτοί είναι χαμηλοί και παρατηρούνται προβλήματα γερασμένου πληθυσμού και τα έργα υποδομής είναι ανύπαρκτα . Το κατά κεφαλήν εισόδημα παραμένει κάτω από το μέσο όρο της χώρας .
- Υπάρχει μειωμένη ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε όλες τις περιφέρειες. Στις παλιά αναπτυγμένες περιφέρειες έχουμε υψηλό κόστος παραγωγικών συντελεστών, υψηλό κοινωνικό κόστος , υστέρηση στον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων, σημαντική ανεργία , υποβαθμισμένη υποδομή . Στις άλλες περιφέρειες διαχρονικά παρουσιάζεται αύξηση στην επενδυτική δραστηριότητα , με κατεύθυνση γενικά σε κλάδους με χαμηλή τεχνολογία . οργάνωση και παραγωγικότητα . Επίσης στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες υπάρχει πρόβλημα αδυναμίας ανάληψης αναπτυξιακών πρωτοβουλιών από τους τοπικούς και συλλογικούς φορείς . Στις περιφέρειες αυτές παρατηρείται ότι υπάρχουν υψηλές κατά κεφαλήν

καταθέσεις στις τράπεζες γεγονός που φανερώνει ότι σε αυτές υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια .

- Παρά τα μέτρα που παίρνονται και ιδιαίτερα στις περιοχές συγκέντρωσης του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων η ποιότητα της ζωής είναι υποβαθμισμένη , οι συνθήκες ζωής είναι άσχημες . Επίσης άσχημες είναι οι συνθήκες εργασίας και η ζημιά στην υγεία , το περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά είναι σημαντική .

- Παρά τη σημαντική προώθηση της πολιτικής για αποκέντρωση και ενίσχυση της πολιτικής αυτοδιοίκησης με σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις , η περιφερειακή διοικητική διάρθρωση δεν είναι ακόμη αναπτυγμένη και δεν της έχουν δοθεί οι αρμοδιότητες που πρέπει όσον αφορά το σχεδιασμό, τη διαμόρφωση και ανάπτυξη της πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο. Ιδιαίτερα σε περιφερειακό επίπεδο παρατηρούνται οργανωτικές ανεπάρκειες και βραδύς ρυθμός στην προώθηση της περιφερειακής διάρθρωσης των Υπουργείων και οργανισμών .

Κατά τομέα και θέμα παρατηρούνται οι παρακάτω εξελίξεις και προβληματικές καταστάσεις :

1. Πρωτογενής τομέας.

Από το 1982 και μετά παρατηρείται αύξηση του γεωργικού εισοδήματος και των ιδιωτικών επενδύσεων , παρά τα βασικά προβλήματα του πρωτογενή τομέα σημαντικότερα από τα οποία ήταν η χαμηλή παραγωγικότητα , το χαμηλό ύψος του αγροτικού εισοδήματος σε σχέση με αυτό των άλλων τομέων , οι όχι καλές συνθήκες οργάνωσης, εμπορίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων και οι άλλες διαρθρωτικές αδυναμίες .

Παρουσιάζεται μείωση των επενδύσεων στο γεωργικό τομέα από το 1970 έως και το 1980 που συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Αυτή οφείλεται κυρίως στην περιορισμένη επενδυτική δραστηριότητα στον τομέα της γεωργίας, στην ανεπάρκεια των οργανωτικών συνθηκών στη χώρα (κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο) καθώς και στην αλλοπρόσαλλη πολιτική που εφαρμόζεται στον τομέα αυτό . Η αύξηση του εισοδήματος των αγροτών που έχει παρατηρηθεί οφείλεται στις αυξημένες

επιχορηγήσεις και είναι καθαρά καταναλωτικού χαρακτήρα , χωρίς να επιφέρει καμία αναδιάρθρωση και αύξηση τα παραγωγικότητας .

Η όποια στήριξη στον πρωτογενή τομέα υπήρχε πάνω στην έρευνα και την υποδομή έχει εγκαταλειφθεί με το πρόσχημα ότι θα επιδοθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία στον τομέα αυτό .Το ποσοστό της αρδευόμενης έκτασης έχει αυξηθεί . Σε ορισμένες περιοχές έχει εγκαταλειφθεί η αγροτική γη , με συνέπεια να υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγή και το περιβάλλον .

Σε όλες τις περιφέρειες παρουσιάζονται προβλήματα ανεπάρκειας των υποδομών και κυρίως των εγγειοβελτιώσεων και αρδεύσεων και δεν έχει στηριχθεί σημαντικά η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και κυρίως από την ΕΟΚ . Οι συνθήκες εμπορίας των αγροτικών προϊόντων είναι ανεπαρκείς και κυρίως αυτό προέκυψε από την άκρατη εκμετάλλευση των συνεταιριστικών οργάνωσεων από το κράτος , που πάντοτε εξάλλου τις χρησιμοποιούσε όχι για ανάπτυξη και οργάνωσή τους στον τομέα αξιοποίησης και εμπορίας των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων , αλλά για να εφαρμόσει την όποια αγροτική του πολιτική , η οποία τελικά απέβαινε σε βάρος του συνεταιριστικού κινήματος. Για το λόγο αυτό έχει πλέον σχεδόν εγκαταλειφθεί κάθε συνεταιριστική προσπάθεια οργάνωσης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων .

2. Μεταποίηση

Στην Ελλάδα η ανάπτυξη της μεταποίησης πάντοτε αποτελούσε βασικό στόχο της περιφερειακής πολιτικής .

Οι πρόσφατες εξελίξεις δείχνουν κάμψη της συγκέντρωσης της μεταποίησης στη Αττική και τάσεις διασποράς . Συγκεκριμένα η μεταποιητική απασχόληση παρουσίασε κάμψη στην περιφέρεια της Αττικής και τις νησιωτικές περιφέρειες , ενώ στις υπόλοιπες περιφέρειες παρουσιάζει αύξηση. Ιδιαίτερα στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη κατά τη δεκαετία 1973-1984 ο ρυθμός αύξησης ήταν τέσσερις φορές μεγαλύτερος από το μέσο όρο της χώρας .

Στην Αττική κατά τη δεκαετία του 1980 παρουσιάζεται μειωμένη και η επενδυτική δραστηριότητα στη μεταποίηση σε σχέση με την αντίστοιχη κατά τη δεκαετία του 1970 , ενώ οι λοιπές περιφέρειες παρουσίασαν αύξηση . Στο σημείο αυτό επισημαίνουμε ότι οι επενδύσεις που έγιναν λόγω της υπαγωγής στο Νόμο 1262/1982 περί κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης κατά της περίοδο 1982-1987 , είναι μικρού ύψους , σε ετήσιο μέσο όρο δεν ξεπερνούν το 10% των συνολικών ετήσιων ιδιωτικών

επενδύσεων και ότι κατά 62% έγιναν σε τέσσερις περιφέρειες (Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας). Μικρά ποσοστά των συνολικών επενδύσεων πραγματοποιήθηκαν στις λοιπές περιφέρειες και πολύ μικρό ποσοστό (1,6%) στην Αττική (περιοχή που δεν ενισχύεται με κίνητρα).

Στην περιφέρεια την Αττικής κατά τη δεκαετία 1971-1981 αυξήθηκε σημαντικά η αμοιβή εργασίας και μειώθηκε η αμοιβή κεφαλαίου. Επίσης αυξήθηκαν σημαντικά οι τιμές της γης και το κόστος μεταφοράς. Αυτές οι εξελίξεις είχαν δυσμενή επίδραση στην ανάπτυξη της μεταποιητικής δραστηριότητας στην Αττική, με συνέπεια η κάμψη που αυτή παρουσίασε να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην συνολική ανάπτυξη του σημαντικού αυτού τομέα στη χώρα.

Γενικά για τη μεταποίηση μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι δεν αξιοποιήθηκαν ικανοποιητικά τα πλεονεκτήματα που παρουσίαζαν οι διάφορες περιοχές για την εγκατάσταση των αντίστοιχων κλάδων, όπως επίσης και αυτών που μπορούσαν να αναπτυχθούν σε συνδυασμό με τον πρωτογενή τομέα, την εξορυκτική δραστηριότητα, τον τουρισμό, τις διατιθέμενες πηγές ενέργειας και το μέγεθος της αγοράς. Η διαμόρφωση της παραπάνω κατάστασης οφείλεται κυρίως στην έλλειψη κατάλληλου υπόβαθρου πληροφόρησης και μελετών όσον αφορά τα έργα που μπορούσαν να υλοποιηθούν, με ποιες προϋποθέσεις και από ποιους φορείς καθώς βέβαια και λόγω της έλλειψης του κατάλληλου συγκοινωνιακού δικτύου, δικτύου τηλεπικοινωνιών, εξειδικευμένης εργασίας κ.α.

3. Τουρισμός

Σχετικά με τον τρόπο κατανομής της τουριστικής δραστηριότητας παρατηρούμε τα εξής:

Η κυριαρχία της πρωτεύουσας φαίνεται να έχει μειωθεί με την ανάπτυξη των περιφερειών ή εκείνων των περιοχών, νησιωτικών κυρίως, οι οποίες είχαν απευθείας διασυνδεθεί με τα μητροπολιτικά κέντρα, τα οποία αποτελούν πηγές διεθνούς και οργανωμένου τουρισμού.

Συγκεκριμένα από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 παρατηρείται σημαντική μετατόπιση της ζήτησης προς περιφερειακούς νομούς όπως αυτοί της Κέρκυρας, Λασιθίου, Ηρακλείου, Χαλκιδικής έναντι της Αττικής ή των γειτονικών νομών (Κορινθίας, Αργολίδας, Εύβοιας).

Σημειώνεται ότι στη δεκαετία 1975-1985 τη μεγαλύτερη αύξηση ξενοδοχειακού δυναμισμού είχαν κατά σειρά οι περιφέρειες Κρήτης , Βορείου Αιγαίου , Νοτίου Αιγαίου και Ιόνιων Νήσων . Η αύξηση αυτή ξεπέρασε το 50% του υπάρχοντος ξενοδοχειακού δυναμικού και συνδέεται κυρίως με την αύξηση του παραθεριστικού, μαζικού και οργανωμένου τουρισμού .

Η ανισόμετρα ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας στο χώρο δε δικαιολογείται από την κατανομή των τουριστικών πόρων .

Η αναλογία και η συγκέντρωση των δημοσίων και ιδιωτικών τουριστικών επενδύσεων καθώς και αυτή των διαφόρων κατηγοριών καταλυμάτων δεν είναι η κατάλληλη στις περισσότερες περιφέρειες. Υπήρχε μεγάλη υστέρηση στην κατασκευή έργων τουριστικής υποδομής .

Ως προς τις ιδιωτικές επενδύσεις παρατηρούνται τα εξής :

Σε επίπεδο χώρας ο τουριστικός τομέας συγκεντρώνει στο σύνολο των επενδύσεων του Νόμου 1262/1982 ποσοστό 20% έναντι 67% στη μεταποίηση (στοιχεία μέχρι 30/09/1987 από ισχύ του Νόμου 1262/1982).

Το επενδυτικό ενδιαφέρον προσανατολίζεται κυρίως σε τέσσερις περιφέρειες :

1. Νότιο Αιγαίο: 25% του συνόλου των τουριστικών επιχειρήσεων
2. Κρήτη : 25% του συνόλου των τουριστικών επιχειρήσεων
3. Βόρειο Αιγαίο: 10% του συνόλου των τουριστικών επιχειρήσεων
4. Ιόνια Νησιά : 5% του συνόλου των τουριστικών επιχειρήσεων

Οι επενδύσεις στην Αττική αποτελούν μόνο το 2% του συνόλου .

Γενικά παρατηρείται ότι οι τουριστικές επενδύσεις κατευθύνονται κατά μεγάλο ποσοστό προς μία ευρύτερη νησιωτική ζώνη, την οποία συνιστούν οι περιφέρειες Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, οι οποίες ικανοποιούν μεγάλο τμήμα της αλλοδαπής τουριστικής ζήτησης .

Καταλήγοντας μπορούμε να αναφέρουμε ότι στον τουριστικό τομέα δεν αξιοποιήθηκαν ικανοποιητικά και στις κατάλληλες περιοχές οι σημαντικότεροι τουριστικοί πόροι των περιφερειών, δεν έγινε η σχετική υποδομή, δεν αξιοποιήθηκαν τα πλεονεκτήματα θέσης ορισμένων περιφερειών . δεν έγινε η υποδομή διασύνδεσης αυτών των περιφερειών με το εσωτερικό και εξωτερικό και τελικά δεν αξιοποιήθηκαν και κινητοποιήθηκαν ικανοποιητικά οι τοπικές δημιουργικές δυνατότητες για ανάπτυξη του τομέα .

4. Δίκτυο Μεταφορών

Το υπάρχον υπεραστικό σύστημα μεταφορών και ιδιαίτερα η υποδομή του διαμορφώθηκε κάτω από την πίεση διαφόρων και συχνά αντικρουόμενων επιδιώξεων (π.χ. ικανοποίησης υφιστάμενης ζήτησης , εξυπηρέτηση προβληματικών περιοχών , άμυνας κ.λ.π.) .

Στη διαμόρφωση του υφιστάμενου συστήματος συνέβαλαν καθοριστικά και η μορφολογία του ελληνικού χώρου καθώς και οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην κατανομή του πληθυσμού και των διαφόρων κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων.

Από πλευράς κάλυψης του εθνικού χώρου παρατηρούνται ελλείψεις, όπως στη σύνδεση της Ανατολικής με τη Δυτική Ηπειρωτική Ελλάδα και στις διανησιωτικές συνδέσεις, ιδιαίτερα σε αυτές που αφορούν τα νησιά του Αιγαίου . Παράλληλα επισημαίνουμε την ανεπάρκεια και την κακή ποιότητα του συνόλου του οδικού δικτύου, οπότε τα έργα που προγραμματίζονταν απέβλεπαν στην ολοκλήρωση και βελτίωση μέσα στον ελλαδικό χώρο της λειτουργίας του βασικού οδικού δικτύου.

Σχετικά με τα αεροδρόμια σημειώνεται ότι ο μεγάλος αριθμός τους, σε συνδυασμό ότι όλα ήδη λειτουργούσαν, άφηνε μικρά περιθώρια περαιτέρω αύξησής τους . Το αεροδρόμιο Αθηνών δε , θα εξακολουθεί να κυριαρχεί και στο μέλλον .

Σχετικά με τις ακτοποϊκές συγκοινωνίες και μεταφορές θα συνεχιστεί η προσπάθεια με στόχο την παραπέρα βελτίωσή τους, την αναδιάρθρωση του όλου φάσματος των ακτοποϊκών συγκοινωνιών, με έμφαση τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των νησιών και κατά περίπτωση με τα διοικητικά τους κέντρα, την παραπέρα ανάπτυξη νέων αξόνων προώθησης ή εξυπηρέτησης της διακίνησης επιβατών – τουριστών και εμπορευμάτων, κυρίως, από και προς χώρες του εξωτερικού, με παράλληλη αποσυμφόρηση των εθνικών οδικών δικτύων. Επίσης θα συνεχιστεί η προσπάθεια του ολοκληρωμένου σχεδιασμού ανάπτυξης και βελτίωσης με έργα υποδομής . αξιοποιώντας το συγκριτικό πλεονέκτημα κάθε λιμανιού .

5. Τηλεπικοινωνίες

Για την Ελλάδα, χώρα ιδιαίτερα κατακερματισμένη γεωγραφικά και με ελλιπή συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση, η εξέλιξη της τηλεπικοινωνιακής τεχνολογίας μπορεί να δώσει ανεκτίμητες δυνατότητες αντιμετώπισης αναγκών και προβλημάτων .

3. Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική – Μ.Ο.Π.

Ο κύριος φορέας έκφρασης της υλοποίησης της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) , από το οποίο ενισχύονται οι καθυστερημένες περιοχές της Ε.Ο.Κ. σύμφωνα με προκαθορισμένες ποσοστώσεις για κάθε χώρα . Σύμφωνα με τον κανονισμό του Ταμείου ενισχύονται έργα υποδομής , παραγωγικές επενδύσεις , ενέργειες για την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού , προγράμματα και μελέτες .

Από το Ε.Τ.Π.Α. ενισχύθηκαν κατά την τριετία 1983-1987 έργα που στη μεγάλη πλειοψηφία τους ήταν έργα υποδομής .

Με τον κανονισμό Ε.Ο.Κ.2088/1985 του συμβουλίου θεσπίστηκαν τον Ιούλιο του 1985 τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.). Στόχος τους ήταν η βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των νότιων περιοχών της κοινότητας, που θα πραγματοποιούνταν με την προώθηση της ανάπτυξης, την προσαρμογή καθώς και τη στήριξη της απασχόλησης και των εισοδημάτων.

Τα Μ.Ο.Π. περιλαμβάνουν το σύνολο της ελληνικής επικράτειας .Ως χρονικός ορίζοντας των Μ.Ο.Π. ορίστηκε η περίοδος από το 1985 μέχρι το 1990 (έξι έτη) .

Πρώτο εκπονήθηκε το Μ.Ο.Π. Κρήτης και κατατέθηκε στην Ε.Ο.Κ. πριν το τέλος του 1985. Ακολούθησαν το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής και άλλα πέντε Μ.Ο.Π. (Βόρειας Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας , Νησιών Αιγαίου και Αττικής) μέσα στον Ιούλιο του 1986 .

Στη χώρα μας αναλογούσαν 2,5 δις ECU , ποσό το οποίο κάλυπτε το 70% κάθε έργου που εντασσόταν στα Μ.Ο.Π. , ενώ το υπόλοιπο 30% καλύπτονταν από τον προϋπολογισμό .

Τα ποσά του συνολικού προϋπολογισμού των Μ.Ο.Π. κατά ποσοστά διανέμονται ως ακολούθως :

Περιοχές	Ποσοστό
Αττική	17,50%
Ανατολική Κεντρική Ελλάδα	21,60%
Βόρεια Ελλάδα	27,70%
Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος	24,40%
Νησιά Αιγαίου	8,80%
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Ως προς τους τομείς :

Τομείς	Ποσοστό
Πρωτογενής	22,30%
Βιομηχανία	26,20%
Ενέργεια	8,80%
Τουρισμός	11,90%
Υποδομές	13,50%
Οικιστικός	0,80%
Υγεία – Πρόνοια	2,50%
Εκπαίδευση – Κατάρτιση	6,70%
Έρευνα – Τεχνολογία	2,00%
Περιβάλλον	4,90%
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Βασικά τα Μ.Ο.Π. αποτέλεσαν την πρώτη ένδειξη για την αποφασιστική στροφή της Κοινότητας στη διαδικασία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, ενώ παράλληλα ενίσχυσαν την εφαρμογή των αρχών της ισότητας και της αλληλεγγύης σε μία μεγάλη περιοχή με έντονο περιφερειακό πρόβλημα .

4.Υλοποίηση και αξιολόγηση προγράμματος της Περιφερειακής Πολιτικής κατά το χρονικό διάστημα 1983-1987 .

Η Περιφερειακή Πολιτική του Προγράμματος 1983-1987 έδωσε έμφαση σε μια σειρά θεσμικών και οργανωτικών μέτρων για κινητοποίηση των τοπικών δυνάμεων μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ενημέρωση και παροχή τεχνικής βοήθειας , ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές καθώς και στην κατασκευή έργων υποδομής .

Στην περίοδο 1983-1987 δημιουργήθηκε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για την τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλίες συλλογικών φορέων (Νόμος 1416/1984), που, μαζί με το νέο θεσμικό πλαίσιο αποκέντρωσης, τοπικής αυτοδιοίκησης και δημοκρατικού προγραμματισμού (Νόμος 1622/1986), και παρά την ύπαρξη σημαντικών αδυναμιών (κυρίως από πλευράς κρατικής διοικητικής-τεχνικής οργάνωσης), συνέβαλαν στη δημιουργία λαϊκής και τοπικής συνείδησης για συμμετοχή στις διαδικασίες ανάπτυξης .

Γενικά, πάντως, σημειώνεται ότι η πολιτική του πενταετούς αυτού προγράμματος για θεσμικές ρυθμίσεις προωθήθηκε σημαντικά με έγκριση νόμων και βελτίωση ή συμπλήρωση άλλων, προώθηση της εφαρμογής τους, εκπαίδευση, επιμόρφωση και απασχόληση στελεχών, αποκέντρωση αρμοδιοτήτων, ίδρυση Περιφερειακών Υπηρεσιών των διαφόρων αναπτυξιακών φορέων κ.λ.π.

Εξελιχθεί όμως λιγότερο ικανοποιητικά η Πολιτική ως προς τη διάθεση και απορρόφηση πιστώσεων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) , που σε ορισμένες περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία , Βόρειο Αιγαίο , Θράκη) ήταν πολύ χαμηλή. Ακόμα λιγότερο ικανοποιητικά εξελίχθηκε η επενδυτική δραστηριότητα του συλλογικού και του ιδιωτικού τομέα .

Σημειώνονται ακόμα και οι σημαντικές για την Περιφερειακή Πολιτική εξελίξεις μέσω της εφαρμογής των Μ.Ο.Π., τα οποία έφεραν αλλαγές στον τρόπο προγραμματισμού, εφαρμογής και ελέγχου πολιτικής, στην εξέλιξη της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών , στην προώθηση της χρήσης ήπιων μορφών ενέργειας, στα τοπικά προγράμματα και τις ειδικές παραγωγικές λειτουργίες. Τέλος κατά το διάστημα αυτό σημαντική ήταν η ένταξη στην Ε.Ο.Κ. της Ισπανίας και της Πορτογαλίας καθώς ήταν χώρες με μεγάλες ομοιότητες προβλημάτων και δυνατοτήτων περιφερειακής ανάπτυξης με την Ελλάδα .

Η υλοποίηση του προγράμματος 1983-1987 κατά τομέα αξιολογείται συνοπτικά ως εξής :

α) Πρωτογενής τομέας

Στον πρωτογενή τομέα παρατηρείται ότι υπήρξαν καθυστερήσεις στην εξέλιξη του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Ιδιαίτερη καθυστέρηση παρουσίασε το πρόγραμμα Εγγειοβελτιωτικών Έργων που όμως πρέπει να τονιστεί ότι ήταν ιδιαίτερα φιλόδοξο σε προβλέψεις πιστώσεων. Η μη επαρκής χρηματοδότηση εγγειοβελτιωτικών έργων είχε δυσμενή επίδραση στην εξέλιξη των δυναμικών και υψηλής παραγωγικότητας καλλιεργειών, για τις οποίες ορισμένες περιφέρειες (Κρήτη Πελοπόννησος, Μακεδονία) παρουσίαζαν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα .

Ικανοποιητικά εξελίχθηκε το πρόγραμμα Δημοσίων επενδύσεων στον τομέα των δασών και της αλιείας .

Καθυστέρηση παρουσίασε η προβλεπόμενη από το πρόγραμμα 1983-1987 βελτίωση της υποδομής εμπορίας και μεταποίησης .

Ως προς την υλοποίηση των μέτρων πολιτικής, επισημαίνεται ότι προωθήθηκε το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των συνεταιρισμών και υιοθετήθηκαν σχετικά κίνητρα, συστάθηκαν κεντρικοί εξαγωγικοί φορείς γεωργικών προϊόντων, ρυθμίστηκε το θεσμικό πλαίσιο διακίνησης των λιπασμάτων και του πολλαπλασιαστικού υλικού, προωθήθηκε η έγκριση και χρηματοδότηση από την Ε.Ο.Κ. προγραμμάτων αναδιάρθρωσης καλλιεργειών αν και η εφαρμογή τους προχώρησε με βραδύ ρυθμό. Επίσης έγινε πρόσληψη σημαντικού αριθμού ελεγκτών για ποιοτικό έλεγχο των αγροτικών προϊόντων.

β) Μεταποίηση

Στη μεταποίηση από τους στόχους του προγράμματος 1983-1987, σχετικούς άμεσα ή έμμεσα με την περιφερειακή ανάπτυξη ήταν η απλοποίηση των διαδικασιών υπαγωγής επενδύσεων στο Νόμο 1262/1982, η προώθηση της ένταξης μεταποιητικών ιδιωτικών επενδύσεων στα Μ.Ο.Π., η ευνοϊκή αντιμετώπιση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των σχετικών τοπικών πρωτοβουλιών, η προώθηση των διαδικασιών δημιουργίας βιομηχανικών περιοχών (ΒΙ.ΠΕ.) στους νομούς που είχαν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης της μεταποίησης, η διερεύνηση του θέματος δημιουργίας βιοτεχνικών και βιομηχανικών πάρκων (ΒΙ.ΠΑ.-ΒΙΟ.ΠΑ.)στην Αττική, η προστασία του περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα και η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων σε διάφορους νομούς με κρατική πρωτοβουλία, εκ των οποίων οι περισσότερες αφορούσαν την καθετοποίηση της εξορυκτικής παραγωγής.

Παρατηρήθηκε βέβαια καθυστέρηση στην υλοποίηση των μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, στην προώθηση της δημιουργίας των βιομηχανικών και βιοτεχνικών πάρκων και γενικά στην εξυγίανση των βιομηχανικών συγκεντρώσεων στην Αττική, καθώς και στην τόνωση των τοπικών επενδυτικών πρωτοβουλιών, ενώ οι λοιποί στόχοι προωθήθηκαν πιο ικανοποιητικά.

γ) Τουρισμός

Για τον τουρισμό θεσπίστηκαν και εφαρμόστηκαν μέτρα επιδότησης ξενοδοχείων, ώστε να επεκτείνουν τη λειτουργία τους στη χειμερινή περίοδο προσέλκυσης ειδικών μορφών τουρισμού, ανάπτυξης θαλάσσιου τουρισμού καθώς και παροχής δανείων για βελτίωση τουριστικών καταλυμάτων. Επίσης προωθήθηκε η δημιουργία κέντρων αναψυχής, αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων ΕΟΤ σε Νομαρχιακά

Συμβούλια και Περιφερειακές Υπηρεσίες αναδιοργάνωσης υπηρεσιών εξωτερικού , ίδρυσης γραφείων πληροφοριών από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), εφαρμογής προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού, ενώ προωθήθηκε η αναμόρφωση νομοθετημάτων, τα οποία παρουσίαζαν προβλήματα .

Ως προς την προώθηση του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων παρατηρήθηκε ότι προχώρησε ικανοποιητικά η ολοκλήρωση των συνεχιζόμενων έργων, ενώ υπήρξε καθυστέρηση στην υλοποίηση των νέων τότε έργων. Ειδικά παρατηρήθηκε προσανατολισμός του Π.Δ.Ε. σε κατηγορίες έργων, όπως θαλάσσιος τουρισμός, χιονοδρομικά κέντρα, ιαματικός τουρισμός, κοινωνικός τουρισμός και μια πιο «ισόρροπη» χωρική κατανομή σε σχέση με την περίοδο 1976-1983, κατά την οποία το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων (56%) είχε κατευθυνθεί στην πρωτεύουσα .

δ) Υποδομή μεταφορών

Για τις μεταφορές το πρόγραμμα 1983-1987 επισήμανε τη μεγάλη σημασία της συνδυασμένης αντιμετώπισης των εναέριων, θαλάσσιων, χερσαίων (οδικών και σιδηροδρομικών) μεταφορών σε διεθνές , περιφερειακό και τοπικό επίπεδο . Στα πλαίσια αυτά , για τις διεθνείς μεταφορές το πρόγραμμα προέβλεπε καθιέρωση , έστω και προσωρινή, πορθμειακών γραμμών μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Δυτικής – Κεντρικής Ευρώπης , ολοκλήρωση των μελετών για τον οδικό άξονα Ηγουμενίτσας – Βόλου , βελτίωση του δρόμου Βόλου – Θεσσαλονίκης – Ειδομένης , σιδηροδρομική σύνδεση του λιμανιού του Βόλου κ.λ.π. Ακόμη το πρόγραμμα προέβλεπε κατάλληλη διάρθρωση του λιμενικού δικτύου, ώστε να επιτευχθούν γενικότερες επιδιώξεις περιφερειακής ανάπτυξης, διοικητικής αποκέντρωσης και ενίσχυσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης , προστασίας του περιβάλλοντος και οικιστικής αναβάθμισης .

Για τη λιμενική πολιτική το πρόγραμμα 1983-1987 θεωρούσε ως βασικό εργαλείο τη μελέτη του ελληνικού συστήματος λιμανιών, ώστε με βάση αυτή να καθοριστούν προτεραιότητες για τη λήψη μέτρων και κατανομή των επενδύσεων . Μέχρι την περάτωση της μελέτης, το πρόγραμμα προέβλεπε επενδύσεις μόνο για τελείως απαραίτητα λιμενικά έργα .

Στην 5ετία 1983-1987 ολοκληρώθηκε και παραλήφθηκε η μελέτη των ελληνικών λιμανιών και δρομολογήθηκε η διαδικασία προώθησης της εφαρμογής των προτάσεων της μελέτης .

Η χρηματοδότηση των επενδύσεων για τις μεταφορές όμως, κυρίως όσον αφορά τα δίκτυα, δεν υλοποιήθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό.

Πάντως από άποψη μεταφορικού δικτύου, γενικά αναγνωρίζεται ότι το μελλοντικό σύστημα μεταφορών της χώρας είχε ήδη πάρει την οριστική του μορφή. Σε ό,τι αφορά την υποδομή, τόσο στο σύνολό της ως σύστημα, όσο και στα δίκτυα των επιμέρους κλάδων μεταφορών, δεν απέμεινε παρά η σταδιακή και προγραμματισμένη ολοκλήρωσή τους.

ε) Χωροταξική πολιτική

Ως προς τη χωροταξική πολιτική στην 5ετία 1983-1987, ολοκληρώθηκαν οι χωροταξικές – οικολογικές μελέτες νομών και συμπληρώθηκαν με προτάσεις χωροταξικής αναδιάρθρωσης, εγκρίθηκε και προωθήθηκε η εφαρμογή οργάνωσης και ανάπτυξης του χώρου των δύο μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων (Αθήνας και Θεσσαλονίκης) και των ευρύτερων περιφερειών τους και δημιουργήθηκαν οι Οργανισμοί Αθήνας και Θεσσαλονίκης αντίστοιχα (Νόμος 1515/1985 για την Αθήνα, νόμος 1561/1985 για τη Θεσσαλονίκη). Επίσης εγκρίθηκε και τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος Πλαίσιο 1650/1985 για το περιβάλλον της χώρας, που εμπεριέχει διατάξεις για τον αρμονικό συνδυασμό ανάπτυξης και περιβάλλοντος.

Για την Αττική εκδόθηκε το Π.Δ. 84/1984, που προσδιορίζει ελέγχους λειτουργίας και εγκατάστασης της οχλούσας βιομηχανίας και εξουγκτικής δραστηριότητας καθώς και την πολιτική της εξυγίανσης περιοχών βιομηχανικής συγκέντρωσης.

Στον οργανισμό Αθήνας, ο Νόμος 1622/1986 έδωσε εισηγητικές αρμοδιότητες προς το Περιφερειακό Συμβούλιο Αττικής για το Πενταετές Πρόγραμμα και τα ετήσια προγράμματα επενδύσεων του Δημοσίου Τομέα καθώς και ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χώρο της Αττικής.

Παρατηρούνται όμως ανεπάρκειες στο οργανωτικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε. Για τις διανομαρχιακές υπηρεσίες του υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ, παρατηρείται:

- Έλλειψη συντονισμού και άσκησης περιφερειακής πολιτικής των νομαρχιακών προγραμμάτων μελετών και έργων.
- Έλλειψη κριτηρίων κατανομής προτεραιοτήτων για ολοκληρωμένα έργα σε κάθε περιφέρεια, με συνέπεια τη μη ορθολογική

κατανομή των πόρων των δημοσίων έργων μεταξύ των περιφερειών, τη μη κατάλληλη διάρθρωση των χρήσεων γης που προκύπτουν από την εκτέλεση των έργων και τη μη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος .

- Έλλειψη περιβαλλοντικής και χωροταξικής θεώρησης από τις Διευθύνσεις Προγραμματισμού των Υπηρεσιών Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΥΠΑ), που δημιουργεί δεσμεύσεις και καθυστερήσεις στην εφαρμογή των προγραμμάτων .

- Έλλειψη κατάλληλης εξειδίκευσης των στελεχών που καλούνται να διαχειρίζονται την περιφερειακή πολιτική .

Αντίθετα, για τις δραστηριότητες των νομαρχιακών υπηρεσιών του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ παρατηρείται ότι η άσκηση πολεοδομικής έχει καλύτερες οριζόντιες διασυνδέσεις με τους νομαρχιακούς φορείς λόγω :

- 1) Εντατικής προώθησης και εφαρμογής των εκτελεστικών διαταγμάτων του οικιστικού Νόμου 1337/1983 .

- 2) Αποκέντρωσης της παρακολούθησης και επίβλεψης των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και των μελετών επέκτασης – αναθεώρησης .

- 3) Επιμόρφωσης, που έχει γίνει με οδηγίες, σεμινάρια, προδιαγραφές για την παρακολούθηση – επίβλεψη των μελετών από το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ .

- 4) Ανάληψης διαδικασιών ενημέρωσης και συμμετοχής των τοπικών φορέων .

Ως προς το θεσμικό πλαίσιο Περιφερειακής Πολιτικής, παρατηρείται ότι ενισχύθηκε η αποσυγκέντρωση του κράτους, η αποκέντρωση της πολιτικής, διοικητικής και οικονομικής εξουσίας προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση, διευρύνθηκε ο αναπτυξιακός της ρόλος και θεσμοθετήθηκαν οι διαδικασίες δημοκρατικού προγραμματισμού .

Πρωθήθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια η διαδικασία μεταφοράς αρμοδιοτήτων προς τα περιφερειακά όργανα της Διοίκησης. Με προεδρικά διατάγματα, μεταβιβάστηκαν στους νομάρχες αρμοδιότητες από τα Υπουργεία Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών, ΠΕΧΩΔΕ, Γεωργίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, Εμπορίου, Εργασίας , Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Συγκοινωνιών και Εμπορικής Ναυτιλίας .

Τον αναπτυξιακό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενίσχυσαν οι νέοι θεσμοί του Νόμου 1416/1984, όπως η προγραμματική Σύμβαση (άρθρο 11 του Νόμου

1416/1984 ή άρθρο 27 του ΠΔ 76/1985), ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος (άρθρο 23 του Νόμου 1416/194 ή άρθρο 183 του ΠΔ 76/1985) και οι Επιχειρήσεις ΟΤΑ (άρθρα 35-46 του Νόμου 1416/1984 ή άρθρα 246/260 του ΠΔ 76/1985) .

Παράλληλα η οικονομική και τεχνική υποστήριξη των τοπικών παραγωγικών πρωτοβουλιών και της τοπικής ανάπτυξης γίνεται από την Αγροτική τράπεζα της Ελλάδος (Α.Τ.Ε.) και τον Ελληνικό Οργανισμό Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας (ΕΟΜΜΕΧ) και έχει αρχίσει να συστηματοποιείται και να οργανώνεται σε αρκετά Υπουργεία (Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ, Υφυπουργείο Πολιτισμού κ.λ.π.), τράπεζες (ΕΤΒΑ , ΕΚΤΕ , ΤΠΔ κ.λ.π.) και κοινωνικούς φορείς (ΠΑΣΕΓΕΣ , ΓΣΕΕ , ΚΕΔΚΕ , επιστημονικά και επαγγελματικά επιμελητήρια κ.λ.π.) .

Η υποστήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής ανάπτυξης γίνεται από την Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), που θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 16 του Νόμου 1518/1985 και άρχισε να λειτουργεί έχοντας ως κύριο σκοπό την παροχή στους ΟΤΑ τεχνικών και εκπαιδευτικών – επιμορφωτικών υπηρεσιών .

Σημαντικό βήμα για τη διεύρυνση του αναπτυξιακού ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήταν η θεσμοθέτηση των διαδικασιών του δημοκρατικού προγραμματισμού με το Νόμο 1622/1986 (άρθρα 70-74) , όπου προβλεπόταν ότι :

-Το Περιφερειακό Συμβούλιο καταρτίζει τα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα και κατανέμει κατά νομαρχία τις πιστώσεις του νομαρχιακού και του τοπικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων .

-Το Νομαρχιακό Συμβούλιο καταρτίζει τα νομαρχιακά αναπτυξιακά προγράμματα και κατανέμει κατά ΟΤΑ τις πιστώσεις του τοπικού προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων .

-Το Δημοτικό Συμβούλιο και το Διοικητικό Συμβούλιο του Αναπτυξιακού Συνδέσμου καταρτίζουν τα τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα .

Ήδη με το Π.Δ.51/1987 έγινε διαίρεση της χώρας σε 13 περιφέρειες και ορίστηκαν οι έδρες τους. Επίσης ορίστηκαν Γενικού Γραμματείς σε κάθε περιφέρεια και συγκροτήθηκαν Περιφερειακά Συμβούλια. ενώ η επεξεργασία των νέων Οργανισμών των Υπουργείων προέλεπε τη σύσταση Περιφερειακών Υπηρεσιών με ενιαία τη γεωγραφική έκταση των 13 περιφερειών του Π.Δ. 51/1987 .

Βέβαια ένας τέτοιος θεσμός χρειαζόταν μακρόχρονη πρακτική εφαρμογή και διαδοχικές διορθώσεις στην πορεία, για να αντιστοιχεί ισόρροπα προς την εκάστοτε διάρθρωση της παραγωγής και της κοινωνίας .

5. Πενταετές πρόγραμμα 1988-1992

Στα πλαίσια της γενικότερης αναπτυξιακής πολιτικής του πενταετούς προγράμματος 1988-1992 για εμπέδωση της σταθεροποιητικής πολιτικής, για τη δημιουργία νέων προοπτικών ανάπτυξης και ανταγωνιστικής παρουσίας στο εξωτερικό, για αντιμετώπιση της ανεργίας, η στρατηγική και οι στόχοι της περιφερειακής πολιτικής αναφέρονται επιγραμματικά παρακάτω :

- Προώθηση της αποκέντρωσης και του δημοκρατικού προγραμματισμού
- Μείωση της έντασης των περιφερειακών ανισοτήτων
- Διεύρυνση του αριθμού των δυναμικά αναπτυσσόμενων περιφερειών
- Προσαρμογή και εξειδίκευση των αναπτυγμένων περιοχών σε σύγχρονες ανταγωνιστικές δραστηριότητες
- Προγραμματισμός της χρηματοδότησης των έργων του νέου πενταετούς προγράμματος που αφορούσε σημαντικό αριθμό των έργων του προηγούμενου προγράμματος 1983-1987 που δεν είχαν χρηματοδοτηθεί. Τα Μ.Ο.Π. θα δέσμευαν κατά 10% έως 20% ανά περιφέρεια εφαρμογής τους , αν ληφθούν υπόψη τα έργα που ήδη είχαν ενταχθεί στο Π.Δ.Ε. καθώς και τα νέα μεγάλα έργα . Παρέμενε ένας μικρός αριθμός καινούριων έργων για ένταξη στο νέο πρόγραμμα, πράγμα που θα έπρεπε να λάβουν υπόψη τους οι αρμόδιοι φορείς .

Βασικά το πενταετές πρόγραμμα 1988-1992 δεν εφαρμόστηκε λόγω κυβερνητικών μεταβολών που έγιναν την περίοδο εκείνη και συνεχίστηκαν τα έργα των Μ.Ο.Π. και του προηγούμενου προγράμματος 1983-1987 .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

1. Κοινοτικά πλαίσια στήριξης

Τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης αποτελούν την τελευταία περίοδο Περιφερειακού Προγραμματισμού με την οποία σηματοδοτείται η οριστική ένταξη της Ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής στις διαδικασίες της Περιφερειακής Πολιτικής της Κοινότητας .

Σημειώνεται ότι η Κοινοτική Περιφερειακή πολιτική είναι μία από τις πιο δυναμικές και αναπτυσσόμενες πολιτικές της Ε.Ε., όπου διαμορφώνονται νέες κατευθύνσεις με τις προτάσεις της Επιτροπής στα πλαίσια της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης που στόχο έχουν την επίτευξη της συνοχής .

Τα Κοινοτικά πλαίσια στήριξης έχουν ως εξής : Α΄ Κ.Π.Σ. 1989-1993, Β΄ Κ.Π.Σ. 1994-1999 , Γ΄ Κ.Π.Σ. 2000-2006 και έπεται το Δ΄ Κ.Π.Σ. 2007-2013 .

Πριν αρχίσουμε την εκτενή αναφορά στα προαναφερθέντα Κ.Π.Σ. κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν συνοπτικά τα συνολικά ποσά που εκταμιεύθηκαν από την έναρξη των Μ.Ο.Π. έως και το Γ΄ Κ.Π.Σ.

Μ.Ο.Π. : Συνολικός προϋπολογισμός 2,5 δις ός 2,5 δις ECU, το οποίο απορροφήθηκε εξολοκλήρου .

Α΄Κ.Π.Σ. : Συνολική δαπάνη ποσό 15,5 δις ECU . Η απορρόφηση των κονδυλίων μέχρι το τέλος του 1993 έφτασε στο 93% και μέχρι τέλος (κλείσιμο των λογαριασμών) από πληροφορίες μας έφθασε στο 96% περίπου , ήτοι 14,88 δις ECU, από τα οποία οι εισροές από την κοινότητα ανέρχονται περίπου σε 7,88 δις ECU.

Β΄Κ.Π.Σ. : Συνολική δαπάνη 29.721,3εκατ.ECU , εκ του οποίου μέχρι 31/12/2004 η απορρόφηση των κονδυλίων ανέρχεται σε 93,122% ,ήτοι 27.677,068 εκατ. ECU . Από το ποσό αυτό οι καθαρές εισροές από την Κοινότητα ανέρχονται σε 14.634 εκατ. ECU .

Γ΄Κ.Π.Σ. : Συνολική δημόσια δαπάνη 32.135 εκατ. ΕΥΡΩ. Η απορρόφηση των κονδυλίων μέχρι 31/12/2004 ανήλθε σε 6.977 εκατ. ΕΥΡΩ . ήτοι ποσοστό 21.71 % .

2. Α΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Το πρώτο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης (1989-1993) αφού έλαβε υπόψη του τα βασικά και διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής Οικονομίας σε κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο , προσδιόρισε έξι βασικούς σκοπούς άξονες προτεραιότητας παρέμβασης , που έχουν ως εξής :

1) Βελτίωση των βασικών υποδομών όπως του δικτύου μεταφορών, κατασκευής μετρό στην Αθήνα, των τηλεπικοινωνιών και του δικτύου Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, κατασκευή των εγκαταστάσεων διανομής φυσικού αερίου κ.α.

2) Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη μέσω της προώθησης των διαρθρωτικών μεταβολών .

3) Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων : Οικονομικός και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών επιχειρήσεων, επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων και ανέργων, παροχή κινήτρων για προώθηση επενδύσεων κ.α.

4) Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού : Βελτίωση της τουριστικής υποδομής, κατάρτιση των εργαζομένων, κίνητρα στις τουριστικές επιχειρήσεις κ.α.

5) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού: Ενίσχυση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, βελτίωση εκπαιδευτικής υποδομής κ.α.

6) Ανάπτυξη του εγχώριου ανθρώπινου δυναμικού των 13 περιφερειών: Βελτίωση των υποδομών των περιφερειών και ενίσχυση προγραμμάτων για τη δημιουργία συνθηκών ισόρροπης ανάπτυξης .

Για να πραγματοποιηθούν οι σκοποί του Α΄ Κ.Π.Σ. έγιναν 12 τομεακά και 13 περιφερειακά προγράμματα για τους βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας και για τις 13 περιφέρειες αντίστοιχα :

Το συνολικό ποσό που διατέθηκε για την εφαρμογή του Α΄ Κ.Π.Σ. σε τιμές 1989 ανέρχεται στο ποσό των 15.5 δις ECU

Η ποσοστιαία κατανομή του ποσού αυτού στις έξι (6) βασικές προτεραιότητες – σκοπούς έχει ως εξής :

1.Βελτίωση των βασικών υποδομών	28,8%
2.Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη	6,1%

3.Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	3,8%
4.Ισορροπη ανάπτυξη του τουρισμού	0,8%
5.Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	10,2%
6.Ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 περιφερειών	50,3%

Η απορρόφηση των κονδυλίων του Α' Κ.Π.Σ. στο τέλος του 1993 έφθασε στο 93% του συνόλου . Το ικανοποιητικό επίπεδο της απορρόφησης των κονδυλίων οφείλεται στην αυξημένη απορρόφηση των περιφερειακών προγραμμάτων .

Οι πιστώσεις που διατέθηκαν από το Α' Κ.Π.Σ. στην βιομηχανία δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και δεν βοήθησαν στην απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών .

Η κύρια συμβολή του Α' Κ.Π.Σ. στην ανάπτυξη της χώρας είναι συνδυασμένη με την κατασκευή των μεγάλων έργων υποδομής εθνικής σημασίας, την αύξηση του Α.Ε.Π. και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Παράλληλα είχε διαρθρωτικές επιπτώσεις που τα ευεργετικά τους αποτελέσματα άρχισαν να φαίνονται μεσοπρόθεσμα .

Η εμπειρία που αποκτήθηκε από την εφαρμογή του Α' Κ.Π.Σ. στον τομέα της διοίκησης , διαχώρισης και αξιολόγησης των έργων αποτέλεσε σημαντική πείρα πάνω στη διαχείριση και διοίκηση των έργων του Β' Κ.Π.Σ.

3. Β' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όπως για το 1989-1993 , έτσι και για την περίοδο 1994 – 1999 μετά από συζητήσεις και διαπραγματεύσεις που έγιναν για το ΣΠΑ (1994-1999) , ολοκλήρωσε και ενέκρινε το νέο Κ.Π.Σ. Έτσι το Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999 αποτελεί συμφωνία μεταξύ της Επιτροπής και της Ελληνικής Κυβέρνησης για στόχους και προτεραιότητες ανάπτυξης που αφορούσαν τη διάθεση και χρησιμοποίηση ενός ποσού ίσο με 13.980 δις ECU (Κοινοτική συμμετοχή , τιμές 1994) ή ενός συνολικού ποσού 29.721,3 δις ECU .

Το δεύτερο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης προσδιόρισε πέντε βασικούς άξονες προτεραιότητας παρέμβασης που έχουν ως εξής :

- 1) Μεγάλα δίκτυα υποδομής για τη μείωση του βαθμού της περιφερεικότητας και την προώθηση της εσωτερικής συνοχής .
- 2) Βελτίωση συνθηκών ζωής

- 3) Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού
- 4) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της εργασίας
- 5) Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών .

Το συνολικό ποσό όπως αναφέρουμε παραπάνω που διατέθηκε για την εφαρμογή του Β΄ Κ.Π.Σ. σε τιμές 1994 ανέρχεται στο ποσό των 29.721,3 δις ECU . Η κατανομή του ποσού αυτού στις πέντε βασικές προτεραιότητες – σκοπούς έχει ως εξής :

Ο άξονας 1 των μεγάλων υποδομών περιλαμβάνει τα προγράμματα μεταφορών, επικοινωνιών ενέργειας και φυσικού αερίου. Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων αυτών καλύπτει το 28% του συνολικού προϋπολογισμού των 29,72 δις ECU , δηλαδή 8.272,2 εκατ. ECU.

Στον άξονα 2 της ποιότητας ζωής εντάσσονται τα προγράμματα της αστικής ανάπτυξης (μετρό Αθήνας και Θεσσαλονίκης), υγείας – πρόνοιας και περιβάλλοντος. Η χρηματοδότησή τους απορροφά το 9% του συνολικού προϋπολογισμού , δηλαδή 2.691,9 εκατ. ECU.

Ο άξονας 3 της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας περιλαμβάνει τα προγράμματα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών , της έρευνας και της τεχνολογίας , του τουρισμού και του πολιτισμού , της γεωργίας και της αλιείας . Η χρηματοδότησή τους φθάνει σε ποσοστό 25% του συνολικού προϋπολογισμού δηλαδή 7.526,1 εκατ. ECU.

Στον άξονα 4 του ανθρώπινου δυναμικού εντάσσονται τα προγράμματα εκπαίδευσης και αρχικής κατάρτισης , συνεχιζόμενης κατάρτισης , ενίσχυσης της απασχόλησης και καταπολέμησης της μακροχρόνιας ανεργίας , Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων αυτών απορροφά ποσοστό 13% του συνολικού προϋπολογισμού , δηλαδή 3.716,3 εκατ. ECU.

Ο άξονας 5 της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων περιλαμβάνει τα πολυτομεακά επιχειρηματικά προγράμματα των 13 περιφερειών της χώρας. Το ποσοστό χρηματοδότησής τους καλύπτει το 25% του συνολικού προϋπολογισμού . δηλαδή 7.426,9 εκατ. ECU.

Εκτός του συνολικού προϋπολογισμού των 29.721 δις ECU υπάρχουν επιπλέον οι χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Συνοχής για έργα μεταφορών και περιβάλλοντος , τα οποία ανέρχονται συνολικά στο ποσό των 3.061,2 εκατ. ECU και

οι χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και στους πέντε άξονες που συνολικά ανέρχονται στο ποσό των 2.368 εκατ. ECU .

Η συνολική χρηματοδότηση του Β΄ Κ.Π.Σ. τόσο από τα τομεακά και περιφερειακά προγράμματα που ανέρχεται στο ποσό των 29.721,3 εκατ. ECU, όσο και από το Ταμείο Συνοχής που ανέρχεται στο ποσό των 3.061,2 εκατ. ECU και από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων που ανέρχεται στο ποσό των 2.368 εκατ. ECU έχει ως παρακάτω :

	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ECU
ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	29.721,3
ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ (Τ.Σ.)	3.061,2
ΕΥΡΩΠ. ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Ε.Τ.Ε.)	2.368,0
ΣΥΝΟΛΟ	35.150,50

Η απορρόφηση των κονδυλίων του Β΄ Κ.Π.Σ. έφθασε στο 93,12 % και θεωρείται ικανοποιητική. Σύμφωνα όμως με το περιοδικό οι Μηχανισμοί του Χρήματος η Ελλάδα λόγω κακής διαχείρισης έχει οριστικά απολέσει 531 εκατ. Ευρώ από το Β΄ Κ.Π.Σ. ενώ σχεδόν επιπλέον θεωρούνται χαμένα άλλα 224 εκατ. Ευρώ .

Αποκτήθηκε μεγάλη εμπειρία από την εφαρμογή του Β΄ Κ.Π.Σ. και είχε πολλαπλή σημασία για το σχεδιασμό του Σ.Α. 2000-2006 και την εφαρμογή του Γ΄ Κ.Π.Σ. καθώς :

Εκτιμάται σε ποιους τομείς με το Β΄ Κ.Π.Σ αλλά και με την προσπάθεια που προηγήθηκε αυτού έχει ικανοποιηθεί το μεγαλύτερο τμήμα των σωρευμένων αναγκών , είτε σε εθνικό , είτε σε περιφερειακό επίπεδο για να δοθεί συγκριτικά μικρότερη προτεραιότητα στους τομείς αυτούς στο Σ.Α 2000-2006 υπέρ άλλων όπου οι ανάγκες ή τα αναμενόμενα αναπτυξιακά οφέλη είναι μεγαλύτερα .

Εκτιμάται ποιο τμήμα των αναγκών παραμένει ανικανοποίητο ή ποιες ανάγκες αποτελούν ροές, έτσι ώστε κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Γ΄ Κ.Π.Σ. να μη φθάνει για την ικανοποίησή τους .

Εντοπίστηκαν ποιες από τις παρεμβάσεις του Β΄ Κ.Π.Σ. εξελίχθηκαν χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα .

Γενικά ο όλος σχεδιασμός και η στρατηγική ανάπτυξης του Β΄ Κ.Π.Σ. θεωρείται πράγματι επιτυχής διότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση :

- Στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη

- Στην υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής εθνικής σημασίας , όπου η Ελλάδα υστερούσε κατά πολύ σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε.
- Στη μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων
- Στη δημιουργία απασχόλησης
- Στην προστασία του περιβάλλοντος
- Στην τόνωση των παραγωγικών επενδύσεων

Οι πόροι που διατέθηκαν για την υλοποίηση των στόχων του Β΄ Κ.Π.Σ. για το εθνικό και περιφερειακό σκέλος , παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν .

Οι δεσμεύσεις αναφέρονται σε δημόσια δαπάνη για την περίοδο 1994-1999

Άξονας Πρόγραμμα	Δεσμεύσεις 1994-1999	
	ΧΙΛ . ΕΥΡΩ	ΕΚΑΤ.ΔΡΧ
Προσβάσεις και Οδικού Άξονες	2.366.527	765.792
Σιδηροδρομικό Δίκτυο	627.676	201.467
Ταχυδρομεία	45.067	15.220
Τηλεπικοινωνίες	380.488	121.090
Ενέργεια	818.444	264.437
Φυσικό Αέριο	644.675	208.643
Λεωφορεία ΟΑΣΑ	74.800	25.500
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 1	4.957.677	1.602.148
Αστική Ανάπτυξη(Μετρό Αθηνών)	1.466.000	468.225
Αστική Ανάπτυξη(Μετρό Θεσ/νίκης)	15.000	5.084
Υγεία και Κοιν. Πρόνοια	327.713	108.818
Περιβάλλον	463.637	149.176
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 2	2.272.350	731.304
Βιομηχανία και Υπηρεσίες	1.326.441	431.504
Ιδιωτικές Υποδομές στη Β.Ελλάδα	15.000	10.163
Έρευνα και Τεχνολογία	436.398	141.902
Τουρισμός-Πολιτισμός	318.927	104.050
Τουρισμός	141.036	46.596
Πολιτισμός	177.891	57.454
Γεωργία	2.109.593	668.192
Αλιεία	194.009	63.484
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 3	4.400.368	1.419.295
Εκπαίδευση & Αρχ. Κατάρτιση	1.745.087	565.785
Συνεχιζόμενη κατάρτιση	1.238.274	400.343
Καταπολέμηση του αποκλεισμού	240.421	79.068
Εκσυγχρονισμός της Δημ. Διοίκησης	288.280	93.966
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 4	3.512.062	1.139.163
Τεχνική Βοήθεια	84.751	27.968
ΣΥΝΟΛΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ (Α)	15.227.208	4.919.877

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

Πρόγραμμα	Δεσμεύσεις 1994-1999
-----------	----------------------

	ΧΙΛ.ΕCΥ	ΕΚΑΤ.ΔΡΧ
Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	679.638	217.130
Κεντρικής Μακεδονίας	819.238	263.178
Δυτικής Μακεδονίας	314.905	101.656
Ηπείρου	336.530	108.165
Θεσσαλίας	516.734	165.786
Ιονίων Νήσων	203.784	66.179
Δυτικής Ελλάδας	393.424	127.978
Στερεάς Ελλάδας	477.881	154.517
Αττικής	957.141	308.077
Πελοποννήσου	359.258	116.816
Νήσων Βορείου Αιγαίου	296.960	96.348
Νήσων Νοτίου Αιγαίου	316.534	102.316
Κρήτης	427.705	136.798
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ(Β)	6.099.732	1.964.945

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ (Α+Β)	21.326.940	6.884.822
-----------------------------	-------------------	------------------

Τα κύρια αποτελέσματα του Β΄ Κ.Π.Σ.

Η συμβολή του Β΄ Κ.Π.Σ. στη σημαντική βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών υπήρξε αποφασιστική. Η συμβολή αυτή μπορεί να προσδιοριστεί αφ΄ ενός με την οικονομική απόδοση του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου που δημιουργείται, το μεγαλύτερο τμήμα της οποίας θα προκύψει στο μέλλον, καθώς θα ολοκληρώνονται οι παρεμβάσεις και αυτό θα αποδίδεται στη χρήση και αφ΄ ετέρου με τους παρακάτω ειδικούς και σημαντικούς τρόπους :

1. Με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την κατασκευή των έργων και την υλοποίηση των παρεμβάσεων , η οποία περιόρισε τις επιπτώσεις της σταθεροποιητικής πολιτικής στην ανεργία . Χωρίς το Β΄ Κ.Π.Σ. και τις 60-70 χιλ. θέσεις απασχόλησης που εκτιμάται ότι δημιούργησε κατά μέσο όρο κατ΄ έτος , διατηρώντας έτσι στην περίοδο 1994-1999 το επίπεδο της απασχόλησης υψηλότερο από ό,τι θα ήταν , κατά το μέγεθος που μόλις αναφέρθηκε. η χειροτέρευση στο μέτωπο της ανεργίας θα ήταν κρίσιμη όχι μόνο στο σύνολο της χώρας αλλά ιδιαίτερα στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες .

2. Με τη στήριξη της εσωτερικής ζήτησης στη φάση της κατασκευής των έργων και της υλοποίησης των παρεμβάσεων, η οποία

οδήγησε στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανόδου κατά 0,4-0,6 εκατοστιαίες μονάδες κατ' έτος κατά μέσο όρο και απέτρεψε ενδεχόμενη κάμψη του Α.Ε.Π. κατά τη δυσκολότερη φάση της προσπάθειας μακροοικονομικής σταθεροποίησης , όπως συνέβη σε αρκετές άλλες ευρωπαϊκές χώρες κάτω από ανάλογες συνθήκες .

3. Με τη συμβολή στην καταπολέμηση του πληθωρισμού , καθώς η εισροή ποσών σε συνάλλαγμα μέσω του Β'Κ.Π.Σ. διευκόλυνε αποφασιστικά την συναλλαγματική πολιτική .

4. Με τη στήριξη των εισοδημάτων που προήλθε από τις παρεμβάσεις που προαναφέρθηκαν καθώς και απευθείας από τις ειδικές παρεμβάσεις του Β' Κ.Π.Σ. υπέρ των οικονομικά ασθενέστερων στρωμάτων του πληθυσμού και των φτωχότερων περιφερειών της χώρας . Η στήριξη αυτή, η οποία άμβλυσε τις κοινωνικές τριβές ,συνέβαλε στη δημιουργία προϋποθέσεων για ταχύτερη αποκλιμάκωση των μακροοικονομικών ανισοροπιών .

Στους επιμέρους τομείς παρατηρούνται τα εξής :

Περιφερειακή οδοποιία

Αν κρίνει κανείς από τα αιτήματα που προβάλλονται και αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι σχετικές ανάγκες αυξάνουν συνεχώς , καθώς αυξάνει το εισόδημα και ο αριθμός των οχημάτων , η περιφερειακή και επαρχιακή οδοποιία θα έπρεπε να συνεχίσει να αντλεί πόρους από το Γ'Κ.Π.Σ. ανάλογους με το Β'Κ.Π.Σ. Με τις παρεμβάσεις όμως των Κ.Π.Σ. Α' και Β' το δίκτυο έχει εμπλουτιστεί σε μεγάλο βαθμό και οι περαιτέρω προσθήκες σε αυτό θα έχουν φθίνουσα οικονομική απόδοση και σε αρκετές περιπτώσεις λόγους κόστους ωφελειών κατά πάσα πιθανότητα αισθητά άνω της μονάδας. Τα αιτήματα σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, έχουν χαρακτήρα κοινωνικό μάλλον παρά οικονομικό και με δεδομένες τις λοιπές ανάγκες και τη σημασία της εστίασης των πόρων ανάλογα και με την οικονομική τους απόδοση, το μερίδιο των πόρων του Γ' Κ.Π.Σ. που θα κατευθυνθεί στον τομέα θα είναι περιορισμένο. Οι προτάσεις και τα αιτήματα θα εξετάζονται με μεγαλύτερη αυστηρότητα και προσοχή ,λαμβάνοντας υπόψη και τον πιθανό λόγο κόστους ωφέλειας .

Ύδρευση – Αποχέτευση – Καθαρισμός λυμάτων

Τα έργα που έχουν ενταχθεί στο Β΄ Κ.Π.Σ. για αποχέτευση και καθαρισμό λυμάτων καλύπτουν πλέον αρκετά μεγάλο μέρος των αναγκών . Όλα τα μεσαίου και μεγαλύτερου μεγέθους αστικά κέντρα θα έχουν καλυφθεί, τουλάχιστον σε πρώτο βαθμό καθώς και μεγάλο μέρος μικρότερων κέντρων, ιδιαίτερα σε ευαίσθητες τουριστικές περιοχές. Τα αγαθά αποτελέσματα έχουν ήδη να φαίνονται στο περιβάλλον και το Γ΄ Κ.Π.Σ. προβλέπεται να περιοριστεί σε συμπληρωματικές ενέργειες για την ολοκλήρωση και αποτελεσματική λειτουργία του κεφαλαίου που έχει ήδη δημιουργηθεί , με φειδώ σε νέες προσθήκες και εξολοκλήρου νέα έργα μόνο όπου οι ανάγκες είναι έντονες .

Το σύστημα ύδρευσης καλύπτει πλέον το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού και οι παρεμβάσεις πρόκειται να εστιαστούν στη βελτίωση λειτουργίας του και σε αναγκαίες συμπληρώσεις .

Νοσοκομειακή Υποδομή

Με την ολοκλήρωση των νέων νοσοκομείων και των επεκτάσεων που έχουν ενταχθεί στο Β΄ Κ.Π.Σ. θα έχουν καλυφθεί όλα σχεδόν τα κενά που υπάρχουν, τουλάχιστον από ποσοτική άποψη και το ζητούμενο πλέον θα είναι η αποτελεσματικότερη λειτουργία του τομέα , η αξιοποίηση του κεφαλαίου που θα έχει δημιουργηθεί και η βελτίωση της παλαιότερης υπάρχουσας υποδομής στα μεγάλα αστικά κέντρα. Δεδομένου δε ότι οι δαπάνες τρέχουσας λειτουργίας των παλαιών μαζί με τα νέα νοσοκομεία θα είναι δυσβάσταχτες οποιαδήποτε πρόταση για την δημιουργία νέων μονάδων προβλέπεται να εξετάζεται με ιδιαίτερη αυστηρότητα .

Ανάγκες που παραμένουν

Εξακολουθούν βέβαια να υπάρχουν τομείς και θέματα όπου μεγάλο μέρος των αναγκών θα συνεχίσει να παραμένει ανικανοποίητο και μετά το πέρας του Β΄ Κ.Π.Σ.

Τα κενά που παρατηρούνται σχετικά , είναι αποτέλεσμα δύο κατηγοριών γεγονότων :

- Του γεγονότος ότι τα έργα και οι παρεμβάσεις που έχουν ενταχθεί στο Β΄ Κ.Π.Σ. δεν αναμένεται να ολοκληρωθούν με το πέρας του και

- Του γεγονότος ότι αναγκαία έργα και παρεμβάσεις δεν ήταν δυνατό να ενταχθούν στο Β'Κ.Π.Σ. είτε λόγω ανωριμότητας ή βαθμού προτεραιότητας είτε λόγω ανεπάρκειας πόρων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις η μη ολοκλήρωση παρεμβάσεων που άρχισαν με το Β' Κ.Π.Σ. διότι είχε υποεκτιμηθεί το αρχικό κόστος (π.χ. πρόγραμμα σιδηροδρόμων) ,ενώ σε άλλες περιπτώσεις ο αναγκαίος χρόνος κατασκευής , ακόμη και με τις καλύτερες συνθήκες , υπερέβαινε τον ορίζοντα του Β'Κ.Π.Σ. , ενώ σε άλλες προέκυψαν απρόβλεπτα , αποτελέσματα των οποίων ήταν η αύξηση των αναγκαίων πόρων και του χρόνου περάτωσης . Όλα σχεδόν τα μεγάλα έργα , με εξαίρεση το αεροδρόμιο των Σπάτων , και σε μικρότερο βαθμό τα προγραμματισμένα τμήματα του ΠΑΘΕ και του Βόρειου Άξονα της Κρήτης , εμπίπτουν σε μια ή περισσότερες από τις πιο πάνω κατηγορίες .

Στον τομέα των μεταφορών και ιδιαίτερα στα μεγαλύτερα οδικά, σιδηροδρομικά και λιμενικά έργα , καθώς και στα έργα αεροδρομίων της χώρας ακόμη και αν ολοκληρώνονταν έγκαιρα οι παρεμβάσεις που εντάχθηκαν στο Β'Κ.Π.Σ. θα εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές ανάγκες που δε θα καλυφθούν . Ανάγκες που συνεχώς αυξάνουν , καθώς αυξάνουν τα εισοδήματα και η παραγωγή και αλλάζει το καταναλωτικό πρότυπο .

Μεγάλο μέρος των αναγκών εξακολουθεί επίσης να παραμένει ανικανοποίητο στον τομέα της αρχικής κατάρτισης , που είναι και αποτέλεσμα της διασποράς της προσπάθειας κατά την τρέχουσα περίοδο, αλλά και της υποτίμησης των προβλημάτων εφαρμογής .

Στον τομέα του περιβάλλοντος παρά την πρόοδο που συντελέστηκε στον τομέα της αποχέτευσης και του καθαρισμού λυμάτων, οι ανάγκες εξακολουθούν να είναι σημαντικές .

Στους τομείς της στήριξης της ανάπτυξης του γεωργικού τομέα, τις κατάρτισης και της επανακατάρτισης της κοινωνικής προστασίας, καθώς και της ενίσχυσης του παραγωγικού ιστού στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες, σημαντικό μέρος των αναγκών παραμένει ανικανοποίητο με την έννοια ότι οι σχετικές ανάγκες είναι κατά το πλείστον ροές που θα προκύπτουν στη διάρκεια του Γ'Κ.Π.Σ. όπως προέκυπταν και στη διάρκεια του Β'Κ.Π.Σ. Έτσι π.χ. το γεγονός ότι στη διάρκεια του Β'Κ.Π.Σ. επιδοτήθηκε ένας αριθμός σχεδίων ιδιωτικών επενδύσεων , δε σημαίνει ότι ικανοποιήθηκαν όλες οι ανάγκες και ότι δε θα πρέπει η μορφή αυτή των παρεμβάσεων να συνεχιστεί και στο Γ'Κ.Π.Σ.

Η εμπειρία από τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού έδειξε ότι τόσο η επάρκεια πόρων , όσο και ο λεπτομερής προγραμματισμός δε διασφαλίζουν την ομαλή αναπτυξιακή διαδικασία , αν δε συνοδεύονται από τους αναγκαίους μηχανισμούς υλοποίησης των προγραμματισμένων έργων και δράσεων . Ανέδειξε τη σημασία της ομαλής λειτουργίας του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου για την επιτυχία της αναπτυξιακής πολιτικής και ιδιαίτερα τους κινδύνους περιορισμένης αποτελεσματικότητας των διαθέσιμων πόρων , καθώς επίσης και τις δυσκολίες απορρόφησης πόρων σε σημαντικά έργα και σε καινοτόμες δράσεις.

Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου παρουσιάστηκαν, σε αρκετές περιπτώσεις , σοβαρά προβλήματα εφαρμογής είτε με τη μορφή της καθυστέρησης, είτε και της αδυναμίας εφαρμογής .Οι δυσλειτουργίες αυτές ήταν αποτέλεσμα ενός ή και περισσοτέρων από τους παρακάτω , κυρίως , παράγοντες :

- Της έλλειψης αναγκαίας και κατάλληλης υποδομής σε θέματα προγραμματισμού και οργάνωσης , διοίκησης και αξιολόγησης έργων , τόσο στο δημόσιο όσο και στον κοινωνικό και ιδιωτικό τομέες της οικονομίας ,

- Των απρόβλεπτων εξελίξεων που συνδέονται με τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ορισμένων παρεμβάσεων , ιδίως σε περιπτώσεις μεγάλων έργων

- των θεσμικών και οργανωτικών αλλαγών που έπρεπε να πραγματοποιηθούν « εν κινήσει » , δηλαδή κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Β'Κ.Π.Σ. .Το γεγονός αυτό άλλοτε προκάλεσε καθυστέρηση των έργων και των δράσεων και άλλοτε καθυστέρηση των ίδιων των μεταρρυθμίσεων .

- των εγγενών αδυναμιών των φορέων σχεδιασμού και εκτέλεσης που συνδέονται με ελλείψεις σε ειδικευμένο προσωπικό και με τις δυσλειτουργίες σε θέματα συντονισμού που παρουσιάστηκαν μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων στο κέντρο και στην περιφέρεια .

Φαινόμενα καθυστέρησης για έναν ή περισσότερους από τους πιο πάνω λόγους παρουσιάστηκαν σε όλα σχεδόν τα προγράμματα και ιδιαίτερα :

- Στα μεγάλα κυρίως έργα , αλλά και σε πολλά μεσαίου μεγέθους .

- Στις παρεμβάσεις του Κοινωνικού Ταμείου και ιδιαίτερα σε αυτές που συνδέονταν με τη δημιουργία του συστήματος πιστοποίησης .

- Σε παρεμβάσεις του FEOGA και του Ταμείου Αλιείας που είχαν να κάνουν με τη δημιουργία υποδομών

- Σε μορφές παρεμβάσεων που είχαν να κάνουν με κίνητρα ανάπτυξης , κυρίως γιατί το θεσμικό πλαίσιο παρουσίαζε προβλήματα .

Οι συνηθέστερες αιτίες καθυστερήσεων είχαν να κάνουν με :

- Τις απαλλοτριώσεις ιδιωτικών εκτάσεων ,
- Την έγκριση των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την περιβαλλοντική αδειοδότηση ,
- Την ένταξη των έργων στο πρόγραμμα κρατικών προμηθειών ,
- Την αξιολόγηση των προσφορών και την ανάδειξη των αναδόχων ,
- Την τήρηση της νομοθεσίας για την αλληλουχία των μελετών στα δημόσια έργα ,
- Τη διασφάλιση της ποιότητας και του ελέγχου τήρησης των συμβατικών προδιαγραφών

Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού έγινε σημαντική πρόοδος και αποκτήθηκε σημαντική εμπειρία . Έγιναν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στους τομείς των δημοσίων έργων , των ιδιωτικών επενδύσεων , του ανθρώπινου δυναμικού και της δημόσιας διοίκησης . Όλες αυτές οι μεταρρυθμίσεις αλλά και άλλες σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις και διαρθρωτικές αλλαγές που

δρομολογήθηκαν , ασφαλώς θα συμβάλλουν σημαντικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια της νέας περιόδου .

4. Γ΄ Κ.Π.Σ.

Γενικά

Το Γ΄ Κ.Π.Σ έχει σχεδιασθεί για τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας με ορίζοντα το 2010. Ο σχεδιασμός του έχει λάβει υπόψη τα κρίσιμα ζητήματα και τις νέες προκλήσεις που έχουν διαμορφωθεί , την ανάγκη ολοκλήρωσης των στόχων που προωθήθηκαν με το Β΄ Κ.Π.Σ και της αναγκαίες ισορροπίες στις οικονομικές και κοινωνικές επιλογές .

Σε αρκετούς τομείς οι στόχοι που έβαλε το Β΄ Κ.Π.Σ. έχουν υπερβεί κατά πολύ τους οικονομικούς πόρους , τον χρονικό ορίζοντα και τα διοικητικά μέσα που ήταν διαθέσιμα . Ως αποτέλεσμα διαπιστώνονται σημαντικές υστερήσεις αποτελεσμάτων η

κάλυψη των οποίων θα απαιτήσει μεγάλη προσπάθεια στη νέα προγραμματική περίοδο .

Βλέποντας μπροστά , η χώρα αναμένεται να αντιμετωπίσει στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα μία σειρά από νέες προκλήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη .

Η συμμετοχή στην οικονομική και Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.) ανάγει στην ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας σε πρωταρχικούς παράγοντες της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και επιβάλλεται ο σχεδιασμός δράσεων που προωθούν την παραγωγικότητα και τελικά την πραγματική σύγκλιση σε επίπεδο χώρας και περιφερειών .

Η πορεία προς την κοινωνία της πληροφορίας αναδεικνύει τις νέες τεχνολογίες και την πληροφορική σε στρατηγικό εργαλείο του ανταγωνισμού στις παγκοσμιοποιημένες αγορές ,θέτοντας πειστικά το πρόβλημα της ανάπτυξης μηχανισμών δημιουργίας , απορρόφησης και αξιοποίησής τους .

Η Ελλάδα θα έχει να αντιμετωπίσει το άνοιγμα του ανταγωνισμού στον αγροτικό τομέα , ενώ παράλληλα θα εντείνονται οι πιέσεις στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες .

Η έως τώρα διάθεση των σημαντικών πόρων στον πρωτογενή τομέα για εισοδηματική στήριξη , παραγωγικό εκσυγχρονισμό και βασική υποδομή δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα .

Μεγάλα περιθώρια βελτίωσης διαπιστώνονται ακόμα στην κλαδική διαφοροποίηση της μεταποιητικής βάσης της χώρας .

Η ανεργία η οποία κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα και η οποία αναμένεται να αυξηθεί δραματικά με τους οικονομικούς πρόσφυγες απαιτεί τη λήψη μέτρων στήριξης αδύναμων κοινωνικών ομάδων .Επίσης κατεπείγοντα χαρακτήρα έχει η προσαρμογή της τεχνογνωσίας .

Το πρόβλημα του περιβάλλοντος και της υπερβολικής πίεσης πάνω στους φυσικούς πόρους αναμένεται να αποκτούν όλο και πιο έντονο χαρακτήρα.

Επενδύσεις και δράσεις στον τομέα του πολιτισμού αποκτούν μία εντελώς διαφορετική διάσταση .

Η ίδια η διαδικασία υλοποίησης του Γ'Κ.Π.Σ. προβλέπεται να περιέχει το στοιχείο της αποτελεσματικότητας .

Παρότι τα αποτελέσματα της εισαγωγής νέων θεσμών στο Β'Κ.Π.Σ , όπως η εκ βάθρων αναμόρφωση του συστήματος παραγωγής δημόσιων έργων , η δημιουργία

της μονάδας Οργάνωσης και διαχείρισης του Κ.Π.Σ κ.α. κρίνονται καθοριστικά για την πληρέστερη αξιοποίηση των πόρων του Β'Κ.Π.Σ σε μεγάλο βαθμό αυτοί θα αξιοποιηθούν και κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο .

Βασικοί στόχοι της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής

Κατά τη σύνταξη του Σχεδίου Ανάπτυξης της χώρας για το 2000-2006 έχουν τεθεί οι παρακάτω στόχοι σύμφωνα με τις μακροοικονομικές και διαρθρωτικές συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί, των πόρων που θα διατεθούν από τα διάφορα διαρθρωτικά ταμεία και από την εθνική συμμετοχή .

Σε γενικές γραμμές ως βασικοί στόχοι της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής για τα προσεχή χρόνια είναι οι εξής :

1) Σταθερή επιδίωξη της ονομαστικής σύγκλισης και της ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ την 01/01/2001, τόσο γιατί αυτό ουσιαστικά υπαγορεύεται από την ιδιότητα της χώρας ως μέλους της Ε.Ε , όσο και γιατί η ονομαστική σύγκλιση κρίνεται ως αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση της πραγματικής σύγκλισης και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας στο προσεχές μέλλον .

2) Τόνωση της απασχόλησης , αύξηση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού και καταπολέμηση της ανεργίας .

3) Συνεχής βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής υποδομής με στόχο την αύξηση των εξωτερικών οικονομιών και την τόνωση της ελκυστικότητας της χώρας ως τόπου άσκησης οικονομικών δραστηριοτήτων , σε συνάρτηση με τις εξελίξεις στην Ε.Ε και την παγκόσμια οικονομία , καθώς και σε συσχετισμό με τις προοπτικές στην ευρύτερη περιοχή μας .

4) Αύξηση του ανταγωνισμού και συνεχής αύξηση της αποτελεσματικότητας στη λειτουργία των αγορών αγαθών , εργασίας και χρήματος , έτσι ώστε η χώρα να μπορεί να προσαρμόζεται δημιουργικά στις διεθνείς εξελίξεις .

5) Προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων (π.χ. άνεργοι), καθώς και εκείνων που πλήττονται από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές μεταβολές και την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις

διεθνείς εξελίξεις και προώθηση της μείωσης των ανισοτήτων στις ευκαιρίες και τις αμοιβές μεταξύ φύλων και ομάδων του πληθυσμού .

6) Συνέχιση της προσπάθειας μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων και στήριξης της ανάπτυξης στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας.

7) Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη λειτουργία του δημόσιου τομέα μέσα από μια οργανωτική και λειτουργική μεταρρύθμιση , μέσα από τη συγκέντρωση των πόρων και της προσπάθειας στα θέματα που κρίνονται ζωτικής σημασίας και σε σχέση με τα οποία ο ρόλος του κράτους είναι πρωταρχικός .

8) Συνεχείς βελτίωση της ποιότητας και αύξηση της ποσότητας των υπηρεσιών , που προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα και οι λοιποί φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης , αφού το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας αποτελεί τον πολυτιμότερο πόρο .

9) Εμμονή στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος τόσο γιατί αποτελεί αξία καθεαυτό και προϋπόθεση ανάπτυξης αλλά και γιατί αποτελεί και ζωτικής σημασίας πόρο στην παραγωγή τουριστικών υπηρεσιών , που είναι βασικός πόλος ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία .

10) Προώθηση των νέων τεχνολογιών και της πληροφόρησης ως στρατηγικών εργαλείων του ανταγωνισμού στις παγκοσμιοποιημένες αγορές , καθώς πορευόμαστε προς την κοινωνία της πληροφορίας .

11) Συνέχεια της προσπάθειας αντιμετώπισης του ανοίγματος στον ανταγωνισμό του αγροτικού τομέα μέσα από διαρθρωτικές αλλαγές .

12) Ανάδειξη των μητροπολιτικών αστικών κέντρων σε αιχμή του δόρατος της ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας στη νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία .

13) Επανένταξη των ορεινών περιοχών και του νησιώτικου χώρου στο εθνικό παραγωγικό σύστημα , ώστε να αποφευχθεί η περιθωριοποίησή τους .

Οι προοπτικές για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στην πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας διαγράφονται ευοίωνες .Ύστερα από δύο σχεδόν δεκαετίες στασιμότητας ή πολύ χαμηλών ρυθμών ανόδου και τρεις σχεδόν δεκαετίες εκτεταμένων μακροοικονομικών ανισορροπιών , οι μακροοικονομικές

συνθήκες έχουν βελτιωθεί ριζικά, η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει απελευθερωθεί και λειτουργεί με ικανοποιητική κερδοφορία που ενισχύει τα κίνητρα και τις δυνατότητες για παραγωγικές επενδύσεις .Παράλληλα στο δημόσιο τομέα έχουν ήδη αναληφθεί σοβαρές πρωτοβουλίες για διαρθρωτική εξυγίανση και ενισχύεται το κλίμα που θα επιτρέψει και άλλες ενώ ενισχύεται (κυρίως μέσω του Β'Κ.Π.Σ.) η υποδομή της χώρας δημιουργώντας έτσι εξωτερικές οικονομίες που αυξάνουν το αναπτυξιακό δυναμικό .Δημιουργούνται έτσι η μία μετά την άλλη οι προϋποθέσεις για ουσιαστική επιτάχυνση της ανάπτυξης .Κάτω από αυτές τις συνθήκες υπολογίζεται προς τα τέλη της πρώτης δεκαετίας της νέας χιλιετίας ο όγκος παραγωγής και το ύψος του εθνικού εισοδήματος θα είναι κατά 40% έως 50% μεγαλύτερο του σημερινού . Οι αλλαγές σε επιμέρους μεγέθη και κλάδους ή υποκλάδους μπορεί να είναι κατά πολύ μεγαλύτερες .

Οι βασικές επιδιώξεις του Σχεδίου Ανάπτυξης

Σε σχέση με τα επιτεύγματα του Β'Κ.Π.Σ βασικές επιδιώξεις του σχεδίου ανάπτυξης είναι :

- Η ολοκλήρωση των παρεμβάσεων που άρχισαν με το Β'Κ.Π.Σ, αλλά δε θα έχουν ολοκληρωθεί με την περαίωσή του. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για παρεμβάσεις η σκοπιμότητα των οποίων δεν αμφισβητείται και οι οποίες έχουν ήδη απορροφήσει σημαντικούς πόρους .
- Η ένταξη συμπληρωματικών ενεργειών που θα καταστήσουν δυνατή την πλήρη αξιοποίηση του κεφαλαίου που δημιουργήθηκε στους τομείς όπου το μείζον μέρος των αναγκών έχει ήδη ικανοποιηθεί .Οι ενέργειες αυτές θα έχουν επίσης υψηλή απόδοση , ενώ θα απαιτήσουν σχετικά μικρά ποσά πόρων .

Σε σχέση με τα διδάγματα από την πείρα εφαρμογής του Β'Κ.Π.Σ. βασικές επιδιώξεις του Σ.Π.Α θα είναι :

- Η προσπάθεια έγκαιρης και οργανωμένης αντιμετώπισης των αδυναμιών στους τομείς της εφαρμογής , του ελέγχου και παρακολούθησης .
- Η συνεξέταση των πιθανών δυσκολιών εφαρμογής ως ενός από τα κριτήρια επιλογής των παρεμβάσεων που τελικά θα ενταχθούν στο Γ'Κ.Π.Σ.

- Η εντατικοποίηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στη χρηματοδότηση της νέας διαρθρωτικής παρέμβασης .

Σε σχέση με τις ανάγκες που δεν κατέστη δυνατόν να ικανοποιηθούν από το Β'Κ.Π.Σ. ή αποτελούν ροές και αφορούν το Σ.Α. 2000-2006 , βασικές επιδιώξεις θα είναι :

- Η συνέχιση της επένδυσης στο εργατικό δυναμικό και στον ανθρώπινο παράγοντα γενικότερα , τόσο στο πεδίο της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης , όσο και στο πεδίο της επανακατάρτισης και της δια βίου κατάρτισης .
- Η κοινωνική και οικονομική στήριξη των ανέργων και των μειονεκτικών ομάδων , η ενεργός πολιτική για την απασχόληση και η ισότητα των ευκαιριών .
- Η συνέχιση της προσπάθειας ενίσχυσης των παραγωγικών επενδύσεων στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες , τόνωσης της ανταγωνιστικότητας και προσέλκυσης ξένων επενδύσεων .

Σε σχέση με τις νέες ανάγκες βασικές επιδιώξεις της αναπτυξιακής πολιτικής θα είναι :

- Η έγκαιρη δημιουργία της υποδομής που θα χρειαστεί για την ικανοποίηση των αναγκών που θα προκύψουν από την επιτάχυνση της οικονομικής ανόδου ιδιαίτερα στους τομείς των μεταφορών , των επικοινωνιών , της ενέργειας , του περιβάλλοντος και του ανθρώπινου κεφαλαίου , καθώς και στις περιοχές συγκέντρωσης των νέων οικονομικών δραστηριοτήτων .
- Η δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη περιοχών και δραστηριοτήτων σε σχέση με τις οποίες η ελληνική οικονομία διαθέτει εν δυνάμει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα . Αυτά θα πρέπει να αναζητηθούν τόσο σε σχέση με περιοχές όπως τα Βαλκάνια και οι χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης , όσο και σε σχέση με ταχέως αναπτυσσόμενους κλάδους της μεταποίησης και των υπηρεσιών .
- Η βελτίωση της λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών και της κρατικής μηχανής .

Βασικοί άξονες προτεραιότητας του Σ.Α. 2000-2006

Για την αποτελεσματική επίτευξη των τεθέντων από το Σ.Π.Α. γενικών στόχων με βάση τη στρατηγική που αναλύθηκε προηγουμένως , το σύνολο της παρέμβασης θα κατευθυνθεί στην υλοποίηση δράσεων που εντάσσονται στους ακόλουθους βασικούς άξονες προτεραιότητας :

- I. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού ,
- II. Ενίσχυση των Βασικών Υποδομών ,
- III. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Παραγωγικών Τομέων ,
- IV. Βελτίωση Ποιότητας Ζωής και Περιβάλλοντος ,
- V. Ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας και
- VI. Περιφερειακή Ανάπτυξη .

Οι ειδικότεροι τομείς που παρουσιάζονται για κάθε άξονα προτεραιότητας και τα συνολικά ποσά που αναλογούν για κάθε τομέα έχουν ως εξής :

Άξονας προτεραιότητας	Τομέας	Σύνολο δαπάνης σε εκατ. ΕΥΡΩ
1 ^{ος}	Εκπαίδευση & Αρχική Κατάρτιση	2.485
	Απασχόληση & Επαγγ/κή Κατάρτιση	1.999
2 ^{ος}	Οδικοί Άξονες ,Λιμένες ,Αστική ανάπτυξη	9.416
	Σιδηρόδρομοι,Αστικές συγκοινωνίες , Αεροδρόμια	2.937
3 ^{ος}	Ανταγωνιστικότητα	6.392
	Αγροτική ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση Υπαίθρου	3.042
	Αλιεία	483
4 ^{ος}	Περιβάλλον	678
	Πολιτισμός	631
	Υγεία-Πρόνοια	513
5 ^{ος}	Κοινωνία της Πληροφορίας	2.839
	Τεχνική Βοήθεια	84
	ΣΥΝΟΛΟ	31.500

Ο άξονας προτεραιότητας 6 περιλαμβάνει την περιφερειακή ανάπτυξη , την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων , την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση της απασχόλησης .

Στον άξονα 6 , στην Περιφερειακή Ανάπτυξη περιλαμβάνονται τα 13 ολοκληρωμένα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα , ένα για κάθε μία

περιφέρεια της Ελλάδας , τα οποία κατά περιφέρεια με τα συνολικά ποσά που τους αναλογούν είναι τα ακόλουθα :

A/A	Περιφέρειες	Συνολικό κόστος σε εκατ.ΕΥΡΩ
1	ΠΕΠ Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	1.116
2	ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας	1.459
3	ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας	580
4	ΠΕΠ Ηπείρου	680
5	ΠΕΠ Θεσσαλίας	929
6	ΠΕΠ Ιονίων Νήσων	375
7	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος	782
8	ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος	873
9	ΠΕΠ Αττικής	1.534
10	ΠΕΠ Πελοποννήσου	699
11	ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	548
12	ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου	609
13	ΠΕΠ Κρήτης	730
	ΣΥΝΟΛΟ	10.914

Στο συνολικό κόστος των 42.414 εκατ.ΕΥΡΩ (Εθνικό 31.500 + 10.914 Περ.= 42.414) πρέπει να προστεθούν άλλα 6 δις ΕΥΡΩ από διάφορα διαρθρωτικά ταμεία και 1.173 εκατ. ΕΥΡΩ ποσό που θα αντληθεί μέσω των τεσσάρων κοινοτικών πρωτοβουλιών (INTERREG , LEADER , EQUAL και URBAN

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 - 2006 αποτελεί ισχυρό εργαλείο και καθοριστικό μοχλό για την ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, τον εκσυγχρονισμό της χώρας. Σε μια κρίσιμη καμπή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και στις σημερινές ανταγωνιστικές συνθήκες, η Ελλάδα εξασφαλίζει σημαντικούς πόρους, που θα της επιτρέψουν να προσεγγίσει τις οικονομίες και το βιοτικό επίπεδο των άλλων χωρών της Ε.Ε και να αντιμετωπίσει μείζονα προβλήματα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας, το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 σχεδιάστηκε από την Ελλάδα, μέσα από διαφανείς και ανοικτές διαδικασίες με την κοινωνία, και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα πρόγραμμα που ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και τις μελλοντικές συνθήκες ανταγωνισμού που θα αντιμετωπίσει η χώρα μας, στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Επισημαίνεται ότι παραμένουν ως αποθεματικά (επίδοσης και προγραμματισμού) ακατανέμητοι πόροι για Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ύψους 2,29 δις ευρώ (780 δις δρχ.) που θα κατανεμηθούν κατά τη διάρκεια της νέας

προγραμματικής περιόδου με συγκεκριμένα κριτήρια επίδοσης και αποτελεσματικότητας.

Η συνολική κοινοτική συμμετοχή τόσο για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης όσο και για το Ταμείο Συνοχής και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες ανέρχεται σε 25 δις Ευρώ (σε τιμές '99).

Η βελτίωση των συνθηκών της Ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο εφαρμογής του 2^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (1994 - 1999), η συμβολή του ιδίου του 2^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και τα μέτρα για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας και διαρθρωτικών αλλαγών, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απόδοση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας η οποία συνεχίζεται και κατά την περίοδο 2000 – 2006 .

Ως επιστέγασμα μιας τριετούς επίπονης και μεθοδικής προσπάθειας και μιας ανοικτής συμμετοχικής διαδικασίας με την κοινωνία, το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικών ,θεσμών και χρηματοδοτικών μέσων , συνδυάζει με τους στόχους και τις προτεραιότητες και εφαρμόζεται μέσω ενός εξειδικευμένου επιχειρησιακού σχεδιασμού.

Για την επίτευξη των στόχων, η χώρα μας:

- I. Υλοποιεί 25 Προγράμματα που περιλαμβάνονται στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και 4 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες με τη συνδρομή των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε., καθώς και τα έργα Περιβάλλοντος και Μεταφορών με τη συνδρομή του Ταμείου Συνοχής.
- II. Επεξεργάστηκε και εφαρμόζει ένα πλαίσιο κανονισμών και θεσμών με στόχο την εύρυθμη λειτουργία του συνολικού συστήματος διοίκησης των Προγραμμάτων και παραγωγής των έργων
- III. Συγκρότησε τις Αρχές των Προγραμμάτων, υπεύθυνες για την παρακολούθηση, τη διαχείριση, τους ελέγχους και τις πληρωμές των έργων
- IV. Εξασφάλισε τους χρηματοδοτικούς πόρους που πρέπει να διατεθούν για την ολοκλήρωση των Προγραμμάτων
- V. Προέβη σε ορθολογική κατανομή των πόρων, με στόχο την εξυπηρέτηση των προτεραιοτήτων που φαίνονται παρακάτω :
 1. η σταθερή επιδίωξη για πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας,
 2. η αντιμετώπιση του υψηλού επιπέδου ανεργίας και η βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης,

3. η διασφάλιση της προόδου στον τομέα του περιβάλλοντος,
4. η αντιμετώπιση των διοικητικών αδυναμιών και των προβλημάτων κυρίως διαχείρισης και υλοποίησης που απορρέουν από αυτές,
5. η αντιμετώπιση του ελλείμματος βασικών υποδομών
6. η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός των παραγωγικών τομέων της οικονομίας,
7. η κάλυψη της καθυστέρησης στον τομέα των καινοτομιών, και ιδίως της Κοινωνίας της Πληροφορίας, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα,
8. η αντιμετώπιση των ελλειμμάτων στους τομείς που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής.
9. η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και η σύγκλιση των Ελληνικών Περιφερειών με τις άλλες Ευρωπαϊκές

Ο τρόπος υλοποίησης των Πράξεων (έργα και δράσεις του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης) που εφαρμόζει η χώρα μας εγγυάται στο μέγιστο βαθμό τη διαφάνεια στην επιλογή και τη χρηματοδότηση, τον ορθολογισμό στην παρακολούθηση και διαχείριση, την ακρίβεια και αποτελεσματικότητα των ελέγχων και την ουσιαστική διαχείριση της πληροφορίας.

Τα Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αφορούν όλο τον Ελληνικό πληθυσμό. Οι δικαιούχοι και οι ωφελούμενοι είναι οι άνεργοι, οι νέοι, οι γυναίκες, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, τα άτομα κοινωνικά ευπαθών ομάδων, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι επιχειρήσεις τους, οι δημόσιες υπηρεσίες και οι οργανισμοί, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.λπ., σε όλους τους τομείς της παραγωγικής και της κοινωνικής δραστηριότητας (Αγροτική ανάπτυξη, Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Τουρισμός, Τεχνολογική έρευνα και καινοτομία, Κοινωνία της Πληροφορίας, Ενέργεια, Περιβάλλον, Κοινωνικές υποδομές και δημόσια Υγεία, Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες, αστική ανάπτυξη, ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών περιοχών).

Τα αποτελέσματα από τη μέχρι σήμερα πορεία εφαρμογής του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, καταγράφουν ήδη μια εξαιρετικά

σημαντική πρόοδο η οποία έχει επιτευχθεί. Η πρόοδος αυτή, καθώς και τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των Προγραμμάτων, αποτιμάται με τις διαδικασίες αξιολόγησης.

Η υλοποίηση των Προγραμμάτων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αναμένεται να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, εμβάθυνση της ενσωμάτωσης της Ελλάδας στην Ε.Ε. και πραγματική σύγκλιση.

5. Έκθεση επί των εργασιών του Β'Κ.Π.Σ. και πορείας του Γ'Κ.Π.Σ.

Το 2^ο Ελληνικό Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ II) εγκρίθηκε στις 13 Ιουλίου 1994. Ο συνολικός του προϋπολογισμός ανέρχεται στο ύψος των 29.721,3 MECU (τιμές 1994), εκ των οποίων 13.980 MECU (ποσοστό 47% επί του συνόλου των πόρων) αντιπροσωπεύουν τη συμβολή των Διαρθρωτικών Ταμείων και 7.069,9 MECU (23,8%) τη συνολική εθνική δημόσια δαπάνη. Ο ιδιωτικός τομέας, τέλος, συμμετέχει με 8.671,4 MECU (29,3%).

Το ΚΠΣ II αποτέλεσε ιστορικής σημασίας ευκαιρία για τη σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με την ΕΕ και, συγχρόνως, τη μεγαλύτερη επένδυση των τελευταίων τριών δεκαετιών προς την κατεύθυνση επίτευξης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Το ΚΠΣ II καλύπτει ένα πλέγμα πέντε στρατηγικών στόχων (υποδομές, συνθήκες διαβίωσης, ανταγωνιστικότητα, ανθρώπινο δυναμικό και μείωση περιφερειακών ανισοτήτων) και είναι δομημένο σε 31, συνολικά, Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ), εκ των οποίων 17 υποστηρίζουν συγκεκριμένους τομείς παρέμβασης («τομεακά» ΕΠ εθνικής εμβέλειας), 13 καλύπτουν τις -πολυτομεακές- ανάγκες των ισάριθμων Περιφερειών της χώρας (ΠΕΠ) και 1 αφορά την Τεχνική Βοήθεια.

Σχετικά με τις σχετικές βαρύτητες των στρατηγικών στόχων, οι υποδομές συγκεντρώνουν το υψηλότερο ποσοστό (27,8% επί του συνολικού προϋπολογισμού), ενώ ακολουθούν οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας και της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων, που, αθροιστικά, συγκεντρώνουν περί το 50% του προϋπολογισμού (με ποσοστά 25%, περίπου, έκαστος). Το ανθρώπινο δυναμικό και

οι συνθήκες διαβίωσης συμμετέχουν, τέλος, με μικρότερες βαρύτητες στο πλαίσιο σχεδιασμού (12,5% και 9%, αντίστοιχα).

Όσον αφορά τους τρεις κύριους τομείς πολιτικής (υποδομές, ανθρώπινοι πόροι, παραγωγή), η πλειοψηφία των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων κατευθύνθηκε προς τη δημιουργία φυσικών υποδομών, ειδικότερα, δε, του τομέα μεταφορών. Αναλυτικότερα, οι υποδομές απορρόφησαν ποσοστό 46%, περίπου, των συνολικών πόρων (με τις μεταφορές να αντλούν το 28,6% του συνολικού ποσού), το ανθρώπινο δυναμικό 23,5% (με τις δαπάνες των δράσεων εκπαίδευσης να ανέρχονται σε 13,5% επί του συνόλου) και η παραγωγή 30,2% (με τη γεωργία να δεσμεύει 15,6% του συνολικού ποσού).

Συγκριτικά με τις άλλες Χώρες Συνοχής, η Ελλάδα εμφανίζεται να επενδύει περισσότερο σε υποδομές, λιγότερο στους ανθρώπινους πόρους και αρκετά λιγότερο στους παραγωγικούς τομείς. Η πλέον χαρακτηριστική διαφορά σε επίπεδο χρηματοδοτικών σχεδίων αφορά την κατανομή των δαπανών μεταξύ των μεταφορών αφενός και της βιομηχανίας και των υπηρεσιών αφετέρου. Οι υπόλοιπες Χώρες Συνοχής διαθέτουν, σε σχέση με την Ελλάδα, μικρότερα κονδύλια στις μεταφορές και σημαντικά μεγαλύτερα στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες.

Ο αρχικός σχεδιασμός επιχειρεί πρωτίστως να διασφαλίσει τη δημιουργία βασικών δημόσιων υποδομών, ως απαραίτητη προϋπόθεση για μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη. Άλλωστε, κατά την έναρξη της δεύτερης προγραμματικής περιόδου, η Ελλάδα εμφάνιζε σημαντικές αποκλίσεις στους περισσότερους (εάν όχι σε όλους) τους οικονομικούς και κοινωνικούς δείκτες (που χρησιμοποιούνται συμβατικά προκειμένου να εκτιμηθούν τα επίπεδα ανάπτυξης μίας χώρας) και, επομένως, υστέρηση, σε σύγκριση με τις άλλες Χώρες Συνοχής στους περισσότερους τομείς. Υπό την έννοια αυτή, η χώρα όφειλε, κατ' αρχήν, να διασφαλίσει ένα κατώτατο επίπεδο δημόσιων υποδομών, ως προαπαιτούμενο τόσο για την αύξηση της παραγωγικότητας όσο και, γενικότερα, για την κινητοποίηση του ιδιωτικού κεφαλαίου σε μεταγενέστερο στάδιο. Ως εκ τούτου -και δεδομένης της έλλειψης του εν λόγω απολύτως αναγκαίου, ελάχιστου απαιτούμενου «δημόσιου κεφαλαίου»- το αρχικό χρηματοδοτικό σχήμα υποστήριξε όλους τους τομείς, αποδίδοντας, εύλογα, ιδιαίτερη έμφαση σε παρεμβάσεις φυσικών υποδομών και μεγάλων έργων μεταφορών, δηλαδή σε τομείς θεωρούμενους, παραδοσιακά, ως «ατμομηχανές» της ανάπτυξης. Σε γενικές γραμμές, η στρατηγική της Ελλάδας στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ

αποσκοπούσε στη μείωση ή εξάλειψη των διαπιστωμένων αποκλίσεων σε όλους τους κύριους τομείς πολιτικής και, υπό το πρίσμα αυτό, εκτιμάται ως ορθή και επαρκής.

Όσον αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του Β' ΚΠΣ, οι στρατηγικοί στόχοι της προγραμματικής περιόδου 1994-1999 (συμπεριλαμβανομένου του κύριου στόχου περί επίτευξης ουσιαστικής προόδου στη διαδικασία κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης της Ελλάδας με την ΕΕ) έχουν, σε μεγάλο βαθμό, υλοποιηθεί. Αν και παρατηρούνται επιμέρους διαφοροποιήσεις, υπογραμμίζεται ότι το ως άνω γενικό συμπέρασμα συνοψίζει τα αποτελέσματα μίας συγκεκριμένης περιόδου, αποτιμώντας την πρόοδο που έχει, στο διάστημα αυτό, συντελεστεί, ενώ σε καμία περίπτωση δεν υποδηλώνει την οριστική εξάλειψη των αδυναμιών ή αντιμετώπιση των σχετικών αναγκών.

Σε σχέση με την έναρξη της δεύτερης προγραμματικής περιόδου, οι γενικοί οικονομικοί όροι έχουν βελτιωθεί αρκετά. Η οικονομική ανάπτυξη, κατά τα τελευταία έξι έτη, έχει διατηρηθεί σε ποσοστά αρκετά επάνω από το μέσο όρο της Ε.Ε. και προβλέπεται ότι θα ξεπεράσει το μέσο όρο της Ε.Ε. κατά πολύ, κατά τη διάρκεια του 2003 και του 2004. Αυτή η εντυπωσιακή αύξηση οφείλεται κυρίως στην εγχώρια ζήτηση, που ωθείται από τα χαμηλά ονομαστικά και πραγματικά επιτόκια, στις σημαντικές εισροές κεφαλαίων μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και στην κατασκευή των μεγάλων έργων υποδομής.

Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι, αυτήν την περίοδο, γρήγορη και απεικονίζει την σημαντική αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και την αυξανόμενη αναλογία κεφαλαίου-εργασίας. Επιπλέον, η σημαντική ανάκαμψη των επιχειρηματικών επενδύσεων, που ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του '90, συνέβαλε στην ανάπτυξη του μετοχικού κεφαλαίου των επιχειρήσεων και στην αύξηση των δυναμικών ποσοστών ανάπτυξης (growth potential). Η ιδιωτική κατανάλωση παραμένει ο κύριος στυλοβάτης της εγχώριας ζήτησης. Οι ιδιωτικές δαπάνες και οι επενδύσεις των επιχειρήσεων αναμένεται και εξαιτίας των νέων φορολογικών ρυθμίσεων, που περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό του 2002 καθώς και ως συνέπεια της διατήρησης χαμηλών ονομαστικών και πραγματικών επιτοκίων. Εν συντομία, οι βραχυπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης είναι πολύ ευνοϊκές.

Μακροπρόθεσμα, οι βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες της ελληνικής οικονομίας έχουν ενισχυθεί σε εντυπωσιακό βαθμό. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατατασσόταν μεταξύ των χαμηλότερων στην Ε.Ε, ενώ το βιοτικό επίπεδο μειώθηκε σε σχέση με το αντίστοιχο μέσο κοινοτικό. Οι

οικονομικές δραστηριότητες επηρεάστηκαν από τον υψηλό πληθωρισμό, που προήλθε κυρίως από το μεγάλο κυβερνητικό έλλειμμα και από τα σοβαρά δομικά προβλήματα που υπήρχαν σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Με τον καθορισμό της εισόδου της χώρας στην νομισματική ένωση ως εθνικού στόχου μια σημαντική πολιτική προσπάθεια ξεκίνησε για αρκετά χρόνια και οι μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες τέθηκαν υπό έλεγχο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της αποδοτικότητας της ελληνικής οικονομίας, οπότε επιτεύχθηκε τον Ιανουάριο του 2001 ο στόχος της ένταξης της χώρας στην ευρωπαϊκή οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ).

Συνολικά, όσον αφορά στην οικονομική συνοχή, εκτιμάται ότι η επιρροή του ΚΠΣ ήταν θετική. Η αύξηση του προϊόντος, από τα μέσα της δεκαετίας του '90, ήταν εντυπωσιακή και ξεπέρασε κατά πολύ το μέσο όρο της Ε.Ε. Ένας παράγοντας που συνέβαλε σε αυτό είναι η παραγωγικότητα της εργασίας, η οποία τροφοδοτήθηκε με τη σειρά της, από τις ουσιαστικές μεταφορές εισοδημάτων από την Ε.Ε. Αυτές οι μεταφορές διατήρησαν τις ροές επενδύσεων σε ουσιαστικά υψηλότερα επίπεδα απ' ό,τι στο πρόσφατο παρελθόν, και σε πολύ υψηλότερα επίπεδα απ' ό,τι στα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Σύμφωνα με όλους τους σχετικούς δείκτες, η Ελλάδα έχει εισέλθει σε μια πορεία πραγματικής σύγκλισης από τα μέσα της δεκαετίας του '90, και οι προοπτικές σε αυτόν τον τομέα είναι σαφώς θετικές, σύμφωνα με όλες τις διαθέσιμες προβλέψεις και προοπτικές .

Παρόλο όμως που το ΚΠΣ έχει συμβάλει αποφασιστικά στην οικονομική συνοχή, δεν έχει να παρουσιάσει αξιόλογα επιτεύγματα σχετικά με την προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Η αύξηση της απασχόλησης παρουσιάζει αργούς ρυθμούς, τα ποσοστά δραστηριοποίησης παραμένουν χαμηλά και τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλά και αυξήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 1994-1999. Σε γενικές γραμμές, οι πολιτικές απέτυχαν να μετατρέψουν την αύξηση του προϊόντος σε αύξηση της απασχόλησης, γεγονός που γεννά διάφορες ερωτήσεις. Παραδείγματος χάριν, είναι θέμα πολιτικών ή θέμα πόρων; Μήπως η κακή απόδοση οφείλεται στην αναποτελεσματικότητα και την ανεπάρκεια των παρεμβάσεων που επιλέχθηκαν να εφαρμοστούν;

Όσον αφορά στην εδαφική συνοχή, τα αποτελέσματα είναι μικτά. Κατ' αρχάς, οι περιφερειακές ανισότητες στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ φαίνεται ότι μειώνονται κάπως κατά τη διάρκεια της δεύτερης προγραμματικής περιόδου (από 10,4 το 1995 σε 9,7 το 1999). Δεύτερον, οι περιφέρειες της Αττικής και της Στερεάς Ελλάδας, που είναι δύο

από τις πιο εύπορες περιφέρειες της Ελλάδας, παρουσίασαν χαμηλότερα από το μέσο ποσοστά ανάπτυξης κατά την περίοδο 1995-1999. Τρίτον, φαίνεται ότι πρόσφατα η Αθήνα παρουσίασε αρνητικά ποσοστά αύξησης του πληθυσμού της, γεγονός που έχει κάποια επίπτωση στη συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων σε αυτήν την περιοχή. Παράλληλα με αυτές τις εξελίξεις, κάποιος μπορεί να προσθέσει και την ενίσχυση του ρόλου της Θεσσαλονίκης ως κέντρο συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων.

Από την άλλη πλευρά, τέσσερις περιφέρειες παρουσιάζουν δομική υστέρηση. Αυτές είναι οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, της Ηπείρου, της Δυτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου. Οι περιοχές αυτές δεν μπόρεσαν να ωφεληθούν από τους ευνοϊκούς οικονομικούς όρους που επικράτησαν και κατά συνέπεια παρέμειναν κατά ένα μεγάλο μέρος ανεπηρέαστες από την οικονομική ανάπτυξη. Σε μεγάλο βαθμό αυτές οι περιοχές επηρεάστηκαν από τις δομικές αλλαγές στη γεωργία καθώς επίσης και από τη διακοπή της πρόσβασης στην Ε.Ε. μέσω της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ως εκ τούτου, ο δυτικός άξονας της ηπειρωτικής Ελλάδας πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη στον μελλοντικό προγραμματισμό.

Τέλος, οι τομείς που πρέπει να προσεχθούν κατά προτεραιότητα είναι δύο: αυτοί της γεωργίας και της Έρευνας και Ανάπτυξης (Ε&Α). Στον τομέα της Ε&Α, γενικά, οι επενδύσεις έχουν βελτιωθεί, αν και είναι ακόμα χαμηλές σε σχέση με τα πρότυπα της Ε.Ε. Οι αυξανόμενες επενδύσεις στην Ελλάδα εντούτοις συνοδεύθηκαν από εντυπωσιακά υψηλές επενδύσεις κυρίως στις βόρειες χώρες της Ε.Ε., οι οποίες εξουδετέρωσαν και αντιστάθμισαν τα όποια σχετικά οφέλη. Ως τελικό αποτέλεσμα, η Ελλάδα έχει αποκλίνει από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, γεγονός που απειλεί μακροπρόθεσμα την ανταγωνιστικότητα και το αναπτυξιακό δυναμικό της χώρας. Εκτός αυτού, από όλους τους παραγωγικούς τομείς, η γεωργία παρουσιάζει τις σοβαρότερες προκλήσεις. Οι συνθήκες σε σχέση με την παραγωγικότητα και το εισόδημα σε αυτόν τον τομέα, αποκαλύπτουν έναν πρωτογενή τομέα που υστερεί και βασίζεται σε καλλιέργειες αυτοκατανάλωσης. Οι καθαρές εισφορές μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) έχουν παραμείνει θετικές (παρόλο που μειώνονται), αλλά δεδομένου ότι η ΚΑΠ υποστηρίζει όλο και περισσότερο την ανάπτυξη μεγάλων εξειδικευμένων μονάδων (εις βάρος των μικρών, παραδοσιακού τύπου αγροκτημάτων), οι προοπτικές για τους Έλληνες αγρότες είναι κάθε άλλο παρά ευοίωνες. Η αναδιάρθρωση θα πρέπει να επιταχυνθεί και να διευκολυνθεί διαμέσου

ενός συνδυασμού μέτρων, με στόχο να μετριασθούν οι βραχυπρόθεσμες απώλειες οι ανεπιθύμητες παρενέργειες .

Εκτός από τα ισχυρά οικονομικά οφέλη και τα μέτρια οφέλη που διαφάνηκαν στην ευημερία, το ΚΠΣ είχε έναν θεσμικού τύπου αντίκτυπο στη δημόσια διοίκηση, ο οποίος διαφαίνεται σε δύο επίπεδα. Πρώτον, εκδηλώνεται στο επίπεδο συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των διάφορων φορέων, ένα τομέα, στον οποίο η Ελλάδα είχε να παρουσιάσει λίγα στο πρόσφατο παρελθόν. Παραδοσιακά, οι υπηρεσίες και οι οργανισμοί στην Ελλάδα ακολουθούν μονο-τομεακές πολιτικές, και δεν έχουν επιδιώξει τη συνεργασία με άλλους οργανισμούς και υπηρεσίες ακόμη και μέσα στο πλαίσιο αυτών των μονο-τομεακών πολιτικών. Με τη συμμετοχή τους στο ΚΠΣ, οι κυρίαρχοι κοινωνικοπολιτικοί φορείς, όπως οι δημόσιες υπηρεσίες, οι κυβερνητικοί φορείς, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές, οι επαγγελματικές οργανώσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις κατόρθωσαν να ακολουθήσουν μια πολυδιάστατη προσέγγιση των προβλημάτων που μόνο μέσω της συνεργασίας γίνεται εφικτή. Δεύτερον, οι θεσμικές επιπτώσεις γίνονται εμφανείς στο επίπεδο της δημόσιας διοίκησης. Λειτουργίες όπως ο προγραμματισμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση των μεγάλων και πολύπλοκων έργων έχουν γίνει τώρα στερεότερες διαδικασίες, κατά ένα μεγάλο μέρος χάρη στην εμπειρία του ΚΠΣ. Ως αποτέλεσμα, η δημόσια διοίκηση είναι τώρα σε καλύτερη θέση να ανταποκριθεί επαρκέστερα στα προβλήματα, και να παρέχει υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας.

Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί όσον αφορά στην πραγματική σύγκλιση, το κατά κεφαλήν εισόδημα που παρουσιάζει η Ελλάδα συνεχίζει να είναι χαμηλότερο από τα τρία τέταρτα του μέσου όρου της Ε.Ε.-15. Επιπρόσθετα, κρίνοντας από το ρυθμό της σύγκλισης, εκτιμάται ότι θα χρειαστούν δεκαετίες μέχρι να φθάσει η Ελλάδα τα μέσα ευρωπαϊκά μεγέθη, καθώς υπάρχουν ακόμη σημαντικές και ουσιαστικές ανάγκες σε όλους τους τομείς . Επειδή η σύγκλιση είναι μια, εκ των πραγμάτων, μακροπρόθεσμη διαδικασία, η υποστήριξη των διαρθρωτικών ταμείων θα είναι απαραίτητη για την Ελλάδα, ακόμα και μετά την ολοκλήρωση της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.

Σε σχέση με το ΚΠΣ 1994-1999, το ΚΠΣ 2000-2006 δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις υποδομές, σε βάρος των ανθρωπίνων πόρων και ειδικά εις βάρος του παραγωγικού περιβάλλοντος. Για τους τομείς πολιτικής που συνδέονται με τις μεταφορές, τις τηλεπικοινωνίες (ICT), το περιβάλλον, την εκπαίδευση, την γεωργία και τον τουρισμό έχουν διατεθεί ουσιαστικά περισσότεροι πόροι απ' ό,τι στην

προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Αντιθέτως, οι πόροι που διατίθενται για την ενέργεια, την υγεία και ειδικά για τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες έχουν μειωθεί δραστικά. Τέλος, οι πόροι που διατίθενται για κατάρτιση και ΕΤΑ δεν παρουσιάζουν καμία σημαντική αλλαγή (σε απόλυτους όρους).

Λαμβάνοντας υπόψη την κλίμακα των πόρων που διατίθενται στον τομέα των μεταφορών, απαιτείται μια εντατική προσπάθεια για να επιτευχθούν οι στόχοι και, ταυτόχρονα, για να εξασφαλισθεί η ποιότητα στο φυσικό αντικείμενο. Οι παρεμβάσεις στη γεωργία και τον τουρισμό πρέπει να συνδυαστούν με τις πολιτικές δομικής μεταρρύθμισης. Σε αυτούς τους δύο τομείς πολιτικής, οι διαρθρωτικές προσαρμογές είναι επιτακτικές για αυτό και οι διαθέσιμοι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων οφείλουν να χρησιμοποιηθούν σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο. Η μικρή πτώση (και σε σχετικούς και σε απόλυτους όρους) των πόρων που διατίθενται στην κατάρτιση και στην προώθηση της απασχόλησης, οφείλει να υποκινήσει την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των παρεμβάσεων. Τέλος, η μικρή βαρύτητα που δίνεται στον τομέα της Ε&Τ πρέπει να επανεξεταστεί (μέσω επαναπρογραμματισμού), δεδομένου του ότι η Ελλάδα διατρέχει τον κίνδυνο να αποκλίνει περαιτέρω από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Στα πλαίσια της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου σημαντικά βήματα έχουν γίνει σε σχέση με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων του ΚΠΣ. Η επιτυχία της μεθόδου χρηματοδότησης έργων μέσω του μοντέλου ΒΟΤ για την ανάπτυξη μεγάλων έργων, όπως ο νέος διεθνής αερολιμένας της Αθήνας και η περιφερειακή οδός της Αθήνας, ενθάρρυνε τις ελληνικές αρχές να υπογράψουν και άλλες συμφωνίες παραχώρησης (λ.χ. τμήματα του οδικού άξονα ΠΑΘΕ, το μετρό της Θεσσαλονίκης) και να προσλάβουν ειδικευμένους συμβούλους προκειμένου να προσελκύσουν ιδιωτικά κεφάλαια για τη συγχρηματοδότηση δημόσιων έργων υποδομής που έχουν συμπεριληφθεί στο Γ΄ ΚΠΣ. Ακόμα μια θετική εξέλιξη, είναι η καθιέρωση νέων διοικητικών μηχανισμών που παρέχουν ένα πλαίσιο, το οποίο προσανατολίζεται περισσότερο στα αποτελέσματα, για την εφαρμογή των παρεμβάσεων της περιόδου 2000-2006. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2860/2000, κάθε Υπουργείο και κάθε Περιφερειακός Φορέας που ασχολείται με τη διαχείριση κάποιου Ε.Π., συγκρότησε Διαχειριστικές Αρχές για τα επιχειρησιακά προγράμματα, οι οποίες στελεχώθηκαν από καταρτισμένο προσωπικό, και είναι συνολικά υπεύθυνες για το σχεδιασμό, την εφαρμογή, τον έλεγχο και την αξιολόγηση του κάθε Ε.Π. Η πλειοψηφία των στελεχών των Διαχειριστικών Αρχών έχουν εκτενή

και πολύτιμη εμπειρία από το προηγούμενο ΚΠΣ όσον αφορά στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου καθώς και με τα προβλήματα που συνδέονται με την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών. Τέλος, η πλήρης εφαρμογή του ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος (ΟΠΣ) για κάθε έργο που χρηματοδοτείται μέσω των προγραμμάτων του Γ΄ ΚΠΣ θεωρείται ως σημαντική εξέλιξη, λαμβάνοντας υπόψη τα κενά που εμφανίστηκαν στους ελεγκτικούς μηχανισμούς του Β΄ ΚΠΣ σε σχέση με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων όσον αφορά στο περιεχόμενο και στη φυσική πρόοδο των έργων καθώς και στη λεπτομερή ενημέρωση των διάφορων συστημάτων που χρησιμοποιήθηκαν από τα διαφορετικά Προγράμματα.

Το ΚΠΣ 2000-2006 παρέχει στην Ελλάδα την ευκαιρία να βασισθεί στα μέχρι σήμερα επιτεύγματα και να ενισχύσει μόνιμα τις ευνοϊκές συνθήκες που συμβάλουν στη ανταγωνιστικότητα και στην ανάπτυξη μακροπρόθεσμα .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

1. Οικονομική σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών -Οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες των ελληνικών περιφερειών

Κατά τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια σύμφωνα με όλα τα στοιχεία που υπάρχουν έχουν υποχωρήσει σε μεγάλο βαθμό οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των ελληνικών περιφερειών .

Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν , που συνήθως χρησιμοποιείται ως ένας δείκτης του επιπέδου διαβίωσης στη φτωχότερη ελληνική περιφέρεια ως ποσοστό του αντίστοιχου μεγέθους για την πλουσιότερη από 48% περίπου το 1970 , αυξήθηκε σε 54% περίπου το 1980 , σε 60% περίπου το 1990 και σε 56% περίπου το 2000. Ανάλογη μείωση των ανισοτήτων υπάρχει και στους επιμέρους δείκτες ευημερίας όπως ο αριθμός αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης ανά 100 κατοίκους , η κατά κεφαλήν κατανάλωση οικιακής ηλεκτρικής ενέργειας κ.λ.π.

Στην κοινή γνώμη όμως φαίνεται να επικρατεί η άποψη ότι πέρα από τους αριθμούς , η μεγάλη διαφορά που υπήρχε παλαιότερα στο επίπεδο της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και ιδιαίτερα της Αθήνας και της λοιπής χώρας και που αποτέλεσε προσδιοριστικό παράγοντα για την εσωτερική μετανάστευση , περιορίζεται συνεχώς , αν δεν τείνει να αναστραφεί σε βάρος της πρωτεύουσας και σε μικρότερο ίσως βαθμό των λοιπών μεγάλων αστικών κέντρων . Αυτό όμως δεν οφείλεται στο καθαρά οικονομικό επίπεδο αλλά και στην χειροτέρευση του περιβάλλοντος και των συνθηκών ζωής και εργασίας .

2. Παράγοντες που έχουν συντελέσει στη μείωση των οικονομικοκοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των ελληνικών περιφερειών

Για θέματα τόσο πολυσύνθετα δεν μπορεί να γίνει με ακρίβεια προσδιορισμός των παραγόντων που έχουν συντελέσει στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών ούτε και να εκτιμηθεί η συμβολή του καθενός

στη συνολική μεταβολή και γενικότερα μπορούν να υποστηριχθούν διαφορετικές απόψεις , βάσιμα όμως μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι παράγοντες που έχουν συντελέσει στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των ελληνικών περιφερειών έχουν ως παρακάτω χωρίς η σειρά τους να υποδηλώνει και τη σπουδαιότητα :

α) Η γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού σε ορισμένες κυρίως νησιωτικές φτωχές περιοχές που ασχολούνταν ως επί το πλείστον με τη γεωργία με περιορισμένα εισοδήματα , οδήγησε σε γρήγορη αύξηση του περιφερειακού προϊόντος, της απασχόλησης και του επιπέδου διαβίωσης. Γενικά η ανάπτυξη του τουρισμού τόσο του εξωτερικού όσο και του εσωτερικού ,τόνωσε την οικονομική δραστηριότητα και σε άλλες περιφέρειες όχι τόσο τουριστικές . Αντίθετα σε αυτόν τον τομέα ο ρόλος της πρωτεύουσας τείνει να συρρικνωθεί λόγω χειροτέρευσης συνθηκών διαμονής και περιβάλλοντος .

β) η παροχή κινήτρων επένδυσης στη μεταποίηση , τον τουρισμό και άλλους κλάδους για τις ακριτικές και τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές έχει συμβάλλει αλλού περισσότερο και αλλού λιγότερο στην εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων σε πολλές από τις φτωχότερες περιοχές της χώρας με αντίστοιχη αύξηση της παραγωγής , της απασχόλησης και των εισοδημάτων . Ακόμη και στις περιπτώσεις που η απόδοση των πόρων που απορροφήθηκαν ήταν χαμηλή και η βιωσιμότητα πολλών μονάδων που δημιουργήθηκαν ήταν αμφίβολη , εντούτοις για ένα διάστημα δημιουργήθηκαν εισοδήματα και θέσεις απασχόλησης που έχουν συμβάλλει άμεσα ή έμμεσα στ βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης .

γ) Η ίδρυση από το Δημόσιο στην περιφέρεια διαφόρων μονάδων (πανεπιστημίων , μονάδων υγείας κ.λ.π.) συνέβαλε στ δημιουργία απασχόλησης και εισοδημάτων στις αντίστοιχες περιοχές , με άμεσο αντίκτυπο που σε πολλές περιπτώσεις αυτός ήταν μεγαλύτερος από αυτόν των κινήτρων για επενδύσεις .

Η βελτίωση του επιπέδου ζωής που προέκυψε από τις σχετικές δραστηριότητες εν μέρει θεωρείται ως αποτέλεσμα μεταβιβαστικών πληρωμών παρά ως γνήσιες και βιώσιμες ενισχύσεις του παραγωγικού δυναμικού των περιφερειών . με την έννοια ότι οι παραγωγικές μονάδες που δημιουργήθηκαν μπορεί να μην είναι οικονομικά βιώσιμες σε ανταγωνιστική βάση .

δ) Το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων έργων που έγινε στην περιφέρεια σε αντιδιαστολή με την πρωτεύουσα και τα μεγάλα αστικά κέντρα , έχουν συμβάλλει στην αύξηση των εισοδημάτων κατά την περίοδο της εκτέλεσης , αλλά και στη

βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης και την ενθάρρυνση των επενδυτών , λόγω των εξωτερικών οικονομιών .

ε) Τα ποσά που έχουν δοθεί στις αγροτικές περιοχές κυρίως ως επιδοτήσεις υπό τη μορφή στήριξης των τιμών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων , αφορούσαν το μεγαλύτερο μέρος της κοινοτικής βοήθειας προς την Ελλάδα . Τα κονδύλια αυτά έχουν δοθεί από τους πόρους της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής . Η βοήθεια αυτή οδήγησε στην αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος στην ύπαιθρο σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο από ότι στα μεγάλα αστικά κέντρα . Παρά το ότι ένα μικρό μέρος των σχετικών πόρων αποσκοπούσε στην ανάπτυξη της Γεωργίας παρά στη στήριξη εισοδημάτων , πρόκειται κατά κύριο λόγο για μεταβιβαστικές πληρωμές . Η αντίστοιχη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης στην προκειμένη περίπτωση δε φαίνεται να προκύπτει από βιώσιμη ανταγωνιστική αύξηση του παραγωγικού δυναμικού . Αντίθετα , σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να αποτελέσει παράγοντα αναστολής των αναγκαίων διαρθρωτικών μεταβολών .

στ) Η συνεχιζόμενη δυσλειτουργία της πρωτεύουσας καθώς αυξανόταν ο πληθυσμός της από τη μια πλευρά και η βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής υποδομής στη υπόλοιπη χώρα από την άλλη έχουν συντελέσει στην αύξηση της εγκατάστασης στην περιφέρεια για διαβίωση και ακόμη στην εγκατάσταση εκεί των παραγωγικών δραστηριοτήτων τους .

ζ) Η μείωση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και με δεδομένους τους φυσικούς πόρους και τις παραγωγικές δραστηριότητες , έχουν επιτρέψει τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης . Εξάλλου η πολιτική στήριξης των εισοδημάτων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιφέρεια , φέρνει αυξημένο άμεσο αποτέλεσμα όταν τα σχετικά μεγέθη του πληθυσμού είναι μικρότερα .

3. Παράγοντες που θα επηρεάσουν τις προοπτικές εξέλιξης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των ελληνικών περιφερειών .

Παραπάνω αναφέραμε ορισμένες συνθήκες που κατέστησαν δυνατό τον περιορισμό των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών . Παρακάτω αναφέρουμε ποιες μεταβολές αναμένονται σε ορισμένες τουλάχιστον από

τις συνθήκες που κατέστησαν δυνατό τον περιορισμό των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων .

1. Μεταβιβαστικές πληρωμές από το Κοινοτικό Ταμείο Εγγυήσεων .

Υπάρχουν δυσμενείς τάσεις στην εξέλιξη του πραγματικού μεγέθους των κοινοτικών κονδυλίων που εισρέουν στην Ελλάδα , ως αποτέλεσμα των μεταβολών που έχουν ήδη λάβει χώρα στις προτεραιότητες της κοινής αγροτικής πολιτικής και της προσπάθειας να εξοικονομηθούν πόροι και να περιοριστούν τα γεωργικά πλεονάσματα. Επίσης είναι πιθανό να συνεχισθεί εξαιτίας και των ρυθμίσεων που έχουν πραγματοποιηθεί υπό την αιγίδα της οργάνωσης Διεθνούς Εμπορίου (GATT) σε σχέση με τα αγροτικά προϊόντα και σύμφωνα με τις οποίες το επίπεδο δασμολογικής προστασίας των αγροτικών προϊόντων και ως εκ τούτου οι τιμές τους στην κοινότητα θα μειωθούν σταδιακά σε πολύ σημαντικό βαθμό . Επίσης από άλλους πιστεύεται ότι η γεωργία στην Ευρώπη εξακολουθεί να απορροφά υπερβολικά υψηλό τμήμα των συνολικών κοινοτικών πόρων εις βάρος άλλων τομέων που κρίνονται περισσότερο σημαντικοί για το μέλλον της Ευρώπης .Αποτέλεσμα των πεποιθήσεων αυτών είναι η άσκηση πιέσεων για μείωση δαπανών στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων . Επίσης με τη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε 25) υπάρχει περίπτωση να χορηγηθούν μεγάλα ποσά για τη στήριξη της γεωργίας των νέων κρατών μελών .

2. Μεταβιβαστικές πληρωμές από το ελληνικό Δημόσιο

Οι δυνατότητες του ελληνικού Δημοσίου να στηρίζει το επίπεδο διαβίωσης στην περιφέρεια με μεταβιβαστικές πληρωμές στο μέλλον θα είναι κατά πάσα πιθανότητα , πολύ μικρότερες από ό,τι στο παρελθόν , για το λόγο ότι το δημόσιο χρέος που έχει σωρευτεί είναι πολύ υψηλό και η εξυπηρέτησή του θα απορροφά πολύ μεγάλο μέρος των δημόσιων εσόδων , περιορίζοντας έτσι τις δυνατότητες για άλλες δαπάνες . Αλλά και λόγω των κοινοτικών κανόνων που έχουν θεσπισθεί για δημοσιονομική πειθαρχία το ελληνικό Δημόσιο δε θα μπορεί με ανορθόδοξους τρόπους να εξασφαλίζει πόρους .

3. Παραγωγικές δραστηριότητες του δημοσίου τομέα .

Εκτός όμως από τις πιθανές επιπτώσεις της διαγραφόμενης συρρίκνωσης των μεταβιβαστικών πληρωμών από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους προς την περιφέρεια , στη μελλοντική έκταση των περιφερειακών οικονομικών ανισοτήτων , κίνδυνοι διαγράφονται και για την περαιτέρω ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων του δημοσίου τομέα με μονοπωλιακό χαρακτήρα , όπως τα Α.Ε.Ι. και τα Τ.Ε.Ι. , που έχουν γίνει στην περιφέρεια εκτός Αθηνών και Θεσσαλονίκης . Ο καθαρά οικονομικός αντίκτυπος των μονάδων αυτών είναι πολύ μεγάλος και δημιουργούν στα περιφερειακά κέντρα όπου λειτουργούν κύκλο εργασιών πολλών δεκάδων δις ευρώ . Επίσης κίνδυνο διατρέχουν και οι μονάδες υγείας που έχουν γίνει κατά το πλείστο στην περιφέρεια . Η παραπάνω μονάδες τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην υγεία με την άρση του μονοπωλιακού τους χαρακτήρα υπάρχει κίνδυνος να μην είναι ανταγωνιστικές και είναι ενδεχόμενο στο μέλλον οι σχετικές δραστηριότητες να συρρικνωθούν με αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγή και το εισόδημα των περιφερειών .

4. Το ύψος των κοινοτικών πόρων και το μερίδιο των Περιφερειών .

η διαρθρωτική κοινοτική βοήθεια προς την Ελλάδα , μεγάλο μέρος της οποίας προέρχεται από το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και κατευθύνεται κατά κύριο λόγο προς έργα ανάπτυξης της περιφέρειας , θα μειωθεί δραστικά και θα κατευθυνθεί στα μεγάλα έργα πολλά από τα οποία αφορούν την πρωτεύουσα και σε μικρότερο βαθμό ορισμένα άλλα μεγάλα κέντρα . Το περιφερειακό σκέλος του Α΄ Κ.Π.Σ. απορρόφησε το 30% ή και περισσότερο των συνολικών κονδυλίων , το σχετικό μερίδιο του Β΄ Κ.Π.Σ δεν έχει υπερβεί το 20% και του Γ΄ Κ.Π.Σ. δεν φαίνεται να υπερβαίνει το 25% .

4. Προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας

Ένας άλλος παράγοντας που μπορεί να έχει ως συνέπεια την αύξηση των ανισοτήτων γενικά αλλά και μεταξύ των περιφερειών , είναι η μελλοντική εξέλιξη των συνολικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο της Ε.Ε.

Απλή και μονοσήμαντη σχέση μεταξύ του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και της έκτασης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων δεν φαίνεται να υπάρχει ,

με δεδομένο τον πολύπλοκο χαρακτήρα των μηχανισμών που προσδιορίζουν τα δύο αυτά φαινόμενα . Μακροχρόνια όμως έχει παρατηρηθεί τάση μείωσης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ ομάδων και ατόμων του πληθυσμού καθώς προχωρεί η οικονομική ανάπτυξη και στις περισσότερες περιπτώσεις ο βαθμός των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων τείνει να είναι πολύ μεγαλύτερος στις υπανάπτυκτες και πτωχές χώρες σε σύγκριση με τις περισσότερο αναπτυγμένες και πλουσιότερες .

Στην περίπτωση των ελληνικών περιφερειών είναι πιθανό στο μέλλον , η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και η μείωση του χάσματος του επιπέδου διαβίωσης στην Ελλάδα από τον κοινοτικό μέσο όρο να συμβάλλει στην περαιτέρω μείωση των οικονομικών και κοινοτικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών .

5. Η ενίσχυση της υποδομής των παραγωγικών επενδύσεων στην περιφέρεια και οι μεταβολές στα Βαλκάνια .

Σε σχέση με τους παράγοντες που αναφέρθηκαν πιο πάνω, οι οποίοι είναι πιθανό να επηρεάσουν αρνητικά τις εξελίξεις από την άποψη των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών, από την άλλη πλευρά της πλάστιγγας βαρύνουν παράγοντες όπως η συνέχιση του καθεστώτος των επιδοτήσεων στις παραγωγικές επενδύσεις, ο εμπλουτισμός της οικονομικής και κοινωνικής υποδομής των περιφερειών, ο οποίος συνεχίζεται και με το Γ΄ ΚΠΣ 2000-2006 , το άνοιγμα των αγορών των Βαλκανικών και Ανατολικοευρωπαϊκών χωρών που δημιουργεί εξαιρετικά ενδιαφέρουσες προοπτικές, ιδίως για τις περιφέρειες της Βόρειας Ελλάδας, και μια διαφαινόμενη ενίσχυση των επιχειρηματικών δομών στην περιφέρεια ως αποτέλεσμα και των αυξημένων ευκαιριών που δημιουργήθηκαν την τελευταία εικοσαετία με την αύξηση της αγοραστικής δύναμης και τη διεύρυνση των τοπικών αγορών. Δεν πρέπει όμως να διαφεύγει το γεγονός ότι ο βαθμός, στον οποίο οι δυνατότητες που πράγματι υπάρχουν θα καταστεί δυνατό να αξιοποιηθούν. Θα εξαρτηθεί αποφασιστικά από την ποιότητα των αποφάσεων που θα λαμβάνονται ως προς τις υποδομές και τις παραγωγικές επενδύσεις στην περιφέρεια μέχρι την πρώτη δεκαετία του 2000 .

6. Διαπεριφερειακές ανισότητες και βασικά θέματα στις Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.

Οι ανισότητες στο εισόδημα και την απασχόληση σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν αμβλυνθεί κατά την τελευταία δεκαετία, ιδίως από τα μέσα του '90 και μετά. Μεταξύ του 1994 και 2001, η αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις χώρες Συνοχής, ακόμα και αν εξαιρεθεί η Ιρλανδία, ήταν 1 % ετησίως πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ και το ποσοστό του εργάσιμης ηλικίας απασχολούμενου πληθυσμού σε όλες αυτές τις χώρες, πλην της Ελλάδας, αυξήθηκε κατά πολύ περισσότερο από τον μέσο όρο.

Από την άλλη μεριά, στην Ελλάδα, όπως και στην Ιρλανδία, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας ήταν διπλάσια από τον μέσο όρο της ΕΕ κατά την περίοδο αυτή και ήταν επίσης αρκετά πάνω από τον μέσο όρο στην Πορτογαλία. Επομένως, στις δύο αυτές χώρες μοιάζει να έχει ενισχυθεί η παραγωγική βάση, αυξάνοντας τη δυνατότητα συνεχούς σύγκλισης στο εισόδημα στο μέλλον.

Παρά την άμβλυνση των ανισοτήτων, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές. Στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία το κατά κεφαλήν ΑΕΠ παραμένει μόνο γύρω στο 70% ή λιγότερο του μέσου όρου της Ένωσης και στην Ελλάδα και στην Ισπανία κάπου 6-8% λιγότερα άτομα εργάσιμης ηλικίας είναι απασχολούμενα απ' ό,τι κατά μέσο όρο στην ΕΕ.

Οι ανισότητες τόσο στο εισόδημα όσο και στην απασχόληση θα διευρυνθούν πολύ περισσότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 με την είσοδο σε αυτή των 10 νέων μελών. Το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε αυτές τις 10 χώρες είναι κάτω από το μισό του μέσου όρου στην παρούσα ΕΕ και μόνο το 56% αυτών που είναι σε εργάσιμη ηλικία είναι απασχολούμενοι, έναντι του 64% στην ΕΕ15.

Αν και από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ο ρυθμός ανάπτυξης σε αυτές τις χώρες ως σύνολο ήταν γύρω στο 1,5% ετησίως άνω του μέσου όρου της ΕΕ, από το 2001 και μετά έχει επιβραδυνθεί, καθώς οι αγορές στην Ένωση από τις οποίες εξαρτούνται βρίσκονται σε ύφεση. Η επίτευξη στα ερχόμενα χρόνια των υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης που απαιτούνται για την ανάπτυξή τους, εξαρτάται από τη διατήρηση του ρυθμού μεγέθυνσης στα παρόντα Κράτη Μέλη. Εξίσου, όμως, δεδομένων

των αλληλεξαρτήσεων, η υψηλή ανάπτυξη στις νέες χώρες μπορεί να τονώσει σημαντικά την υπόλοιπη οικονομία της διευρυμένης Ευρώπης. Αλλά για να επιτευχθεί αυτό οι χώρες αυτές θα χρειαστούν ουσιαστική βοήθεια κατά τα ερχόμενα χρόνια, προκειμένου να αντιμετωπίσουν ένα ευρύ φάσμα διαρθρωτικών προβλημάτων και για να πραγματοποιήσουν το αναπτυξιακό δυναμικό τους .

Ανισότητες σε περιφερειακό επίπεδο

Οι περιφέρειες που υποφέρουν από διαρθρωτικές αδυναμίες, οι οποίες περιορίζουν την ανταγωνιστικότητά τους και τις εμποδίζουν να συμβάλλουν πλήρως στην αειφόρο οικονομική ανάπτυξη στην ΕΕ, τείνουν να είναι αυτές που πάσχουν από χαμηλή παραγωγικότητα, χαμηλή απασχόληση και κοινωνικό αποκλεισμό.

Ωστόσο, οι περιφέρειες με προβλήματα ανταγωνιστικότητας δεν περιορίζονται στις χώρες Συνοχής της παρούσας ΕΕ και στα νέα Κράτη Μέλη. Μια σειρά περιφέρειες, παρά την επάρκειά τους σε υφιστάμενη υποδομή και ανθρώπινο κεφάλαιο , έχουν ανεπαρκή καινοτομική ικανότητα και δυσκολία να διατηρήσουν την οικονομική ανάπτυξη .

Αυξάνοντας τη σύγκλιση των υστερουσών περιφερειών στην ΕΕ

Τα αναπτυξιακά προβλήματα είναι οξύτερα στις υστερούσες περιφέρειες, οι οποίες στερούνται της υποδομής , των εργασιακών δεξιοτήτων και του κοινωνικού κεφαλαίου που απαιτούνται για να μπορούν να ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις άλλα τμήματα της Ένωσης. Οι περιφέρειες αυτές , που είτε ήδη λαμβάνουν ενισχύσεις υπό τον Στόχο 1 των Διαρθρωτικών Ταμείων ή πρόκειται να λάβουν στο εγγύς μέλλον, βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωμένες στις χώρες Συνοχής και στα νέα Κράτη Μέλη .

Από το 1994 , όταν ενισχύθηκαν τα Διαρθρωτικά Ταμεία , το κατά Κεφαλή ΑΕΠ στις περιφέρειες του Στόχου 1 έχει συγκλίνει προς τον μέσο όρο της ΕΕ. Μεταξύ του 1994 και 2001, η αύξηση του κατά Κεφαλή ΑΕΠ σε αυτές τις περιφέρειες ως σύνολο ήταν κατά μέσο όρο σχεδόν 3% ετησίως , έναντι μόλις άνω του 2% ετησίως στην υπόλοιπη ΕΕ .

Η έκταση της σύγκλισης, ωστόσο, έχει διαφοροποιηθεί αισθητά μεταξύ των περιφερειών, αντικατοπτρίζοντας σε μεγάλο βαθμό τη σχετική σημασία των Κρατών Μελών στα οποία βρίσκονται. Σε αυτές που βρίσκονται στις τέσσερις χώρες Συνοχής, οι οποίες επωφελήθηκαν τόσο από ουσιαστικές ενισχύσεις όσο και από σε εθνικό επίπεδο αναπτυξιακά προσανατολισμένες πολιτικές, η αύξηση του κατά Κεφαλήν ΑΕΠ ήταν πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι στην υπόλοιπη ΕΕ.

Ο αριθμός των απασχολούμενων έχει επίσης αυξηθεί αισθητά στις χώρες Συνοχής από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Η αύξηση ήταν ιδιαίτερα μεγάλη στην Ιρλανδία και ακόμα μεγαλύτερη στην Ισπανία, αν και το ποσοστό απασχόλησης παραμένει αρκετά κάτω του μέσου όρου της ΕΕ. Η αύξηση ήταν πιο μέτρια στην Πορτογαλία και στην Ελλάδα.

Εκτός των χωρών Συνοχής, η ανάπτυξη σε περιφέρειες του Στόχου 1 υπήρξε λιγότερο εντυπωσιακή, καθώς επιβραδύνθηκε εν μέρει από αργή εθνική ανάπτυξη. Στα νέα γερμανικά κρατίδια η αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν σχεδόν ίση με τον μέσο όρο της ΕΕ μεταξύ του 1994 και 2001, αλλά στο ιταλικό Μετσοτζίορνο ήταν κάτω του μέσου όρου. Και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο, η παραγωγικότητα αυξήθηκε περισσότερο απ' ό,τι στην υπόλοιπη ΕΕ, υποδηλώνοντας ίσως μια βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αλλά ελάχιστη αν όχι καμία αύξηση της απασχόλησης. Μόνο 43% του εργάσιμης ηλικίας πληθυσμού στην νότια Ιταλία ήταν, κατά συνέπεια, απασχολούμενοι το 2002, αρκετά λιγότεροι απ' οπουδήποτε αλλού στην Ένωση, ενώ η ανεργία παραμένει πολύ υψηλή στα νέα κρατίδια.

Ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία απασχόλησης

Υπάρχει μια σειρά από περιοχές στην Ε.Ε., τα διαρθρωτικά προβλήματα των οποίων αποτρέπουν τους επενδυτές και αναστέλλουν την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, παρά τα λογικά επίπεδα υποδομής και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού. Τείνουν να είναι παλιές βιομηχανικές περιφέρειες ή περιφέρειες με μόνιμα γεωγραφικά και άλλα χαρακτηριστικά που περιορίζουν την ανάπτυξη.

Τέτοιες, για παράδειγμα, είναι 11 περιφέρειες NUTS 2 στην ΕΕ 15, στις οποίες μεταξύ του 1994 και 2001 η αύξηση του ΑΕΠ ήταν περίπου στο ήμισυ του μέσου όρου ή και λιγότερο (μόλις 1% ετησίως ή εκεί περίπου) και στις οποίες το

κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους ΜΑΔ ήταν πάνω από το όριο του 75% για ενίσχυση του Στόχου 1, αλλά σημαντικά κάτω του μέσου όρου της ΕΕ. Οι περιφέρειες αυτές είναι διασπαρμένες σε όλη την Ένωση, στην βορειοανατολική Αγγλία, σε βόρεια τμήματα της Γερμανίας και σε αραιοκατοικημένες περιοχές της βόρειου Σουηδίας. Σε κάθε περίπτωση είχαν χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας, καθώς και του κατά Κεφαλήν ΑΕΠ. Πολλές εμπεριέχουν περιοχές, στις οποίες το κατά Κεφαλήν ΑΕΠ είναι κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ.

Η πρόκληση για την πολιτική της συνοχής σε αυτές τις περιπτώσεις είναι να παρέχει αποτελεσματική ενίσχυση για την οικονομική αναδιάρθρωση και για την ανάπτυξη της καινοτομικής ικανότητας, προκειμένου να αναχαιτίσει την φθίνουσα ανταγωνιστικότητα, την πτώση των σχετικών επιπέδων εισοδήματος και απασχόλησης και τον αποδεκατισμό του πληθυσμού. Αν αυτό δεν επιτευχθεί τώρα, θα σημάνει ότι τα προβλήματα θα έχουν καταστεί ακόμα μεγαλύτερα, όταν τελικά γίνουν οι σχετικές ενέργειες.

Μια ουσιαστική αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων με τη διεύρυνση

Κάπου το 92% των ανθρώπων στα νέα Κράτη Μέλη κατοικούν σε περιφέρειες με κατά Κεφαλήν ΑΕΠ κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ25 και πάνω από δύο τρίτα σε περιφέρειες όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι κάτω από το ήμισυ του μέσου όρου.

Αν η Βουλγαρία και η Ρουμανία, όπου το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι κάτω από το 30% του μέσου όρου της ΕΕ25, εντάσσονταν στην Ένωση, ο πληθυσμός που κατοικεί σε περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ θα ήταν υπερδιπλάσιος του σημερινού αριθμού (από περίπου 73 εκατομμύρια σε πάνω από 153 εκατομμύρια). Το χάσμα μεταξύ του δικού τους μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ και του μέσου όρου της ΕΕ επίσης θα διπλασιαζόταν (από περίπου 30% κάτω του μέσου όρου σε περισσότερο από 60% κάτω του μέσου όρου).

Ταυτόχρονα, η οικονομική αναδιάρθρωση έχει οδηγήσει σε μια πτώση των απασχολούμενων στα νέα Κράτη Μέλη, με αποτέλεσμα το ποσοστό του απασχολούμενου πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία να είναι αρκετά κάτω του μέσου όρου της ΕΕ.

Το αποτέλεσμα της διεύρυνσης είναι ότι θα προσθέσει μόλις κάτω από 5% στο ΑΕΠ της ΕΕ (υπολογισμένο σε ευρώ), αλλά σχεδόν 20% του πληθυσμού της ΕΕ. Ως αποτέλεσμα, το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ των 25 Κρατών Μελών θα είναι περίπου 12,5 % χαμηλότερο από ό,τι ο μέσος όρος στην ΕΕ των 15. Για 18 περιφέρειες με κατά Κεφαλήν ΑΕΠ σήμερα κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ15 και με συνολικό πληθυσμό περίπου 19 εκατομμύρια, συμπεριλαμβανομένης της Μάλτας, ένα από τα νέα Κράτη Μέλη, αυτό θα σημαίνει ότι το κατά κεφαλή εισόδημά τους δεν θα είναι πλέον κάτω του ορίου του 75%.

Στο βαθμό που οι εν λόγω περιφέρειες θα έχουν ακριβώς τις ίδιες διαρθρωτικές αδυναμίες μετά τη διεύρυνση όπως και πριν, το επιχείρημα υπέρ της διατήρησης της ενίσχυσης είναι ακαταμάχητο.

Κοινωνική συνοχή και ο κίνδυνος της φτώχειας

Ένας σημαντικός αριθμός ατόμων, τόσο στα παρόντα όσο και στα νέα Κράτη Μέλη, έχουν επίπεδα εισοδήματος που τους εκθέτουν στον κίνδυνο της φτώχειας, με την έννοια της σχετικής στέρησης (που προσδιορίζεται ως εισόδημα κάτω από το 60% του διάμεσου εισοδήματος της χώρας στην οποία κατοικούν). Το 2000, περίπου 55 εκατομμύρια άτομα, κάπου το 15% του συνολικού πληθυσμού, αντιμετώπιζε τον κίνδυνο της φτώχειας, με πάνω από το μισό εξ αυτών να έχουν ένα τόσο χαμηλό επίπεδο εισοδήματος για τρία συνεχόμενα έτη. Το ποσοστό ήταν σχετικά υψηλό στις χώρες της νότιας Ευρώπης και στην Ιρλανδία και ήταν ακόμα υψηλότερο απ' ό,τι ο μέσος όρος της ΕΕ15 σε πολλές από τις υπό ένταξη χώρες.

Νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν στο μέγιστο βαθμό τον κίνδυνο της φτώχειας τείνουν να είναι αυτά με άτομα ηλικίας 65 και άνω, ιδίως αν ζουν μόνα, και οι μόνοι γονείς (κυρίως γυναίκες), ιδίως στο ΗΒ.

Ο κίνδυνος της φτώχειας είναι στενά συνδεδεμένος με την ανεργία και την αεργία. Κάπου 40% των ανέργων είχαν εισόδημα κάτω από το όριο φτώχειας το 2000, ενώ η ένταξη στην απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των μακροχρόνια ανέργων και των εθνικών μειονοτήτων παραμένει μια πρόκληση-κλειδί, αν είναι να μειωθεί ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η γήρανση του πληθυσμού και η αύξηση των δεικτών εξάρτησης

Ο εργάσιμης ηλικίας πληθυσμός θα αρχίσει να μειώνεται κατά τη διάρκεια της τρέχουσας δεκαετίας και στα τέσσερα νότια Κράτη Μέλη, στην Γερμανία και στις περισσότερες υπό ένταξη χώρες . Κατά την επόμενη δεκαετία, η μείωση θα επεκταθεί σε όλες τις χώρες, πλην της Ιρλανδίας, του Λουξεμβούργου και της Κύπρου . Σύμφωνα με τις τελευταίες προβολές , ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 15 με 64 προβλέπεται ότι θα είναι 4% μικρότερος στην ΕΕ15 το 2025 απ' ό,τι το 2000 και στις υπό ένταξη χώρες 10% μικρότερος .

Η μείωση αυτή θα συνοδεύεται από μια ουσιαστική αύξηση του αριθμού των ατόμων ηλικίας 65 και άνω . Μέχρι το 2025 , θα υπάρχουν 40% περισσότερα απ' ό,τι τώρα άτομα άνω της συντάξιμης ηλικίας τόσο στην παρούσα ΕΕ15 όσο και στις υπό ένταξη χώρες , υποδηλώνοντας μια αναλογία κάτω των τριών ατόμων εργάσιμης ηλικίας για κάθε ένα ηλικίας 65 και άνω , σε αντίθεση με μια αναλογία άνω του τέσσερα προς ένα σήμερα. Η γήρανση του πληθυσμού, *ceterisparibus* , θα οδηγήσει σε μια σταδιακή συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού της ΕΕ και ενδεχομένως θα έχει επιπτώσεις για το δυναμικό ανάπτυξης .

Η σημασία αυτού , ωστόσο , θα εξαρτηθεί από την αύξηση του πραγματικού εισοδήματος και της απασχόλησης στο μέλλον , η οποία θα καθορίσει την ευκολία ή δυσκολία ενίσχυσης των συνταξιούχων. Στην πράξη, μόνο 64% των ατόμων εργάσιμης ηλικίας στην ΕΕ15 και 56% στις υπό ένταξη χώρες είναι σήμερα απασχολούμενοι και παράγουν εισόδημα . Η πραγματική αναλογία , επομένως , είναι ήδη μόνο περίπου 2% απασχολούμενα άτομα για κάθε συνταξιοδοτημένο στην διευρυμένη ΕΕ. Το 2025, αν τα ποσοστά απασχόλησης παραμένουν τα ίδια, η αναλογία θα έχει πέσει σε κάτω του δύο προς ένα .

Αυτές οι προοπτικές προσδίδουν πρόσθετη σημασία στην ανάγκη να διατηρηθεί η οικονομική ανάπτυξη σε όλη την ΕΕ , να αυξηθούν τα ποσοστά απασχόλησης και να μειωθεί η πρόωρη συνταξιοδότηση . Η μετανάστευση θα μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να αποτελέσει μια σημαντική πηγή επιπρόσθετης προσφοράς εργατικού δυναμικού, προσδίδοντας μεγαλύτερη σημασία στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών ενσωμάτωσης .

Εθνικό επίπεδο

Σε εθνικό επίπεδο , παρά τη συνέχιση των τάσεων μείωσης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων γενικά ή της βελτίωσης του επιπέδου ευημερίας 1, η υστέρηση ορισμένων περιφερειών (ή ορισμένων περιοχών σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο) παραμένει σημαντική . Έτσι , ενώ οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιφερειών ως προς το κατά κεφαλήν εισόδημα μπορεί να θεωρηθούν μικρές , ορισμένες συνοριακές κυρίως περιφέρειες έχουν κατά κεφαλήν εισόδημα χαμηλότερο του μέσου εθνικού . Τη χειρότερη θέση καταλαμβάνουν οι Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης , Ηπείρου και Βορείου Αιγαίου με κατά κεφαλήν εισόδημα περίπου 80% του εθνικού μέσου . Επίσης , αρκετές περιφέρειες παρουσιάζουν επίπεδα εξυπηρέτησης με κοινωνικές ή τεχνικές υποδομές και μέγεθος κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών χαμηλότερα του μέσου εθνικού .

Σε άμεση συνάρτηση με τα παραπάνω, εκείνο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι σε όλες γενικά τις περιφέρειες δεν παρουσιάζεται ιδιαίτερα σημαντικός αναπτυξιακός δυναμισμός υπό την έννοια των υψηλών ρυθμών και μεγάλων μεγεθών παραγωγής και επενδύσεων , προπάντων σε σύγχρονες παραγωγικές δραστηριότητες . Η επενδυτική δραστηριότητα παρουσιάζει διαχρονική αύξηση , αλλά κατευθύνεται γενικά σε κλάδους χαμηλής τεχνολογίας και οργάνωσης και ως εκ τούτου χαμηλής παραγωγικότητας . Ακόμη , συναφές είναι το πρόβλημα (στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες) της αδυναμίας ανάληψης αναπτυξιακών πρωτοβουλιών από τοπικούς και συλλογικούς φορείς . Ίσως το πιο σημαντικό είναι και η έλλειψη μιας συντονισμένης και δυναμικής υποστήριξης του τομέα των ΜΜΕ , που κυριαρχεί άλλωστε στην παραγωγική δομή των περιφερειών .

Παρόλο που οι διαπεριφερειακές ανισότητες συνιστούν σημαντικό πρόβλημα, εντούτοις τα προβλήματα περιφερειακής διάρθρωσης αποκτούν σήμερα ένα πολυδιάστατο χαρακτήρα και απαιτούν λεπτομερέστερη , περισσότερο διαφοροποιημένη και λιγότερο επίπεδη ή ισοπεδωτική προσέγγιση (blanket approach) και ως προς το χώρο και ως προς τις ασκούμενες πολιτικές(π.χ. ΠΔΕ, πολιτική κινήτρων κλπ.). Τούτο δικαιολογείται από τις σημαντικές ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις ή ανομοιογένειες (ως προς προβλήματα, δυνατότητες κλπ.) και συναρτάται με την "ποικιλία" των κοινοτικών πολιτικών ή περιοχών παρέμβασης, πράγμα που επιβάλλει λεπτομερέστερη ανίχνευση προβλημάτων και δυνατοτήτων .

7. Οι περιφέρειες στην Ελλάδα : Εξελίξεις και Ανισότητες

Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων , όπως και παραπάνω αναφέραμε , οι οικονομικοκοινωνικές ανισότητες στην Ελλάδα , μεταξύ των περιφερειών ακολουθούν πτωτική πορεία και είναι μάλιστα χαμηλότερες από ότι είναι το μέσο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο επίτευγμα αυτό έχουν συντελέσει κυρίως τρεις παράγοντες : η περιφερειακή πολιτική οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που χρηματοδοτήθηκε από τα κοινοτικά διαρθρωτικά ταμεία και από εθνικούς πόρους , η κοινή αγροτική πολιτική στήριξης τιμών και εισοδημάτων και η με γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας .

Με τα τεράστια έργα που έγιναν σ συγκεκριμένες κατηγορίες υποδομών , η χώρα αποκτά μεγαλύτερη συνοχή καθώς τα έργα επιφέρουν πολλαπλές θετικές επιδράσεις σε χωρικά σύνολα που ξεπερνούν κατά πολύ αυτά που προσδιορίζονται από τη συγκεκριμένη γεωγραφική τους θέση . Έτσι ένα σύστημα στο οποίο κάθε στοιχείο του (αστικά κέντρα , ύπαιθρος , ορεινός και νησιωτικός χώρος) και αντίστοιχα κάθε περιφέρεια σε διοικητικό επίπεδο αναλαμβάνουν δυναμικούς και συμπληρωματικούς ρόλους .

Με την ένταξη στην ΕΕ των δύο βαλκανικών χωρών (Βουλγαρίας και Ρουμανίας) , ενισχύεται περαιτέρω ση σημασία της Βόρειας Ελλάδας με κομβικό πόλο τη Θεσσαλονίκη , για την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας και το γενικότερο γεωπολιτικό ρόλο της χώρας . Παράλληλα όμως με την παρατεταμένη αστάθεια που επικρατεί στην πρώην Γιουγκοσλαβία , με τον εκσυγχρονισμό των λιμανιών , με τις τεχνολογικές εξελίξεις στις ναυτιλιακές μεταφορές και με την ανάπτυξη των οδικών προσβάσεων , η Δυτική Ελλάδα γίνεται η πύλη της χώρας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση .

Εκτός όμως από τη Βαλκανική προοπτική δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας εξέχουσα θέση κατέχει σήμερα και στο εγγύς μέλλον ο λοιπός ευρωπαϊκός χώρος και ιδιαίτερα οι χώρες της Ε.Ε.

Παρά την άμβλυνση των ανισοτήτων για τις περιφέρειες , μέσα σε κάθε περιφέρεια υπάρχουν θήλακες ανισοτήτων με ιδιαίτερη έμφαση σε ορισμένες ορεινές, νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές , αλλά και η οικονομική βάση ορισμένων

περιφερειών δεν είναι ισχυρή και οι δυνατότητες αντιμετώπισης ενός πιο ανταγωνιστικού περιβάλλοντος είναι ασαφείς .

Όλες οι παραπάνω εκτιμήσεις πρέπει να ληφθούν υπόψη για κάθε σχεδιασμό που θα γίνει για την περιφερειακή πολιτική της χώρας και ειδικά για το τέταρτο Κ.Π.Σ. (2007-2013) .

8. Το Δ΄ Κ.Π.Σ

Για την κατάρτιση του στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης 2007-2013 βρίσκονται υπό σύσταση οι σχετικές επιτροπές και ομάδες εργασίας , καθώς και το νέο κείμενο προγραμματισμού , όπου θα περιγράφονται οι αναπτυξιακοί στόχοι της χώρας σε εθνικό τομεακό και περιφερειακό επίπεδο και θα πρέπει να υποβληθεί στην Κομισιόν τους πρώτους μήνες του 2006.

Οι αποφάσεις σε επίπεδο Ε.Ε. για το ύψος των πόρων που θα διατεθούν μέσω των διαρθρωτικών ταμείων αναμένεται να ληφθούν πιθανόν μέχρι τα τέλη του 2005 και σύμφωνα με προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπεται η διάθεση πόρων της τάξης του 1τρις ευρώ , από τους οποίους τη μεγαλύτερη μερίδα θα πάρουν τα διαρθρωτικά ταμεία που συνθέτουν το Κ.Π.Σ. (46%) και το αγροτικό ταμείο (29,4%). Βέβαια οι προτάσεις αυτές έχουν γίνει με την υπόθεση ότι οι εισφορές των χωρών μελών της Ε.Ε. στον Κοινοτικό προϋπολογισμό θα φθάσουν το 1,24% του Α.Ε.Π.

Επειδή το κατά κεφαλή Α.Ε.Π. σε ορισμένες περιφέρειες έχει υπερβεί το 75% του κοινοτικού μέσου όρου των 25 , υπάρχει σοβαρή πιθανότητα οι περιφέρειες αυτές να μείνουν εκτός του στόχου 1 . Αυτό σημαίνει κίνδυνο απώλειας πόρων κυρίως για υποδομές και για περιφέρειες όπως το Νότιο Αιγαίο και η Στερεά Ελλάδα .

Σχεδιασμός για το Δ΄ Κ.Π.Σ

Από τις μέχρι τώρα συναντήσεις της αρμόδιας επιτροπής για τη διαμόρφωση του Σχεδίου για την περίοδο 2007-2013 , έχει γίνει αντιληπτό ότι η νέα αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να έχει ως κεντρικούς άξονες:

- Την ενίσχυση της παιδείας και εκπαίδευσης με έμφαση στην ταχεία προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος και του συστήματος κατάρτισης .

- Την ενίσχυση της έρευνας , της ανάπτυξης και της παραγωγικής καινοτομίας και ενθάρρυνση της ενεργότερης συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα σε αυτές .

- Τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ενίσχυση της εξωστρέφειας και της ανταπόκρισης των επιχειρήσεων στις ευκαιρίες και τις εξελίξεις του διεθνούς διαγωνισμού .

- Την ενίσχυση της συμπληρωματικότητας παθητικών και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και συνυπολογισμός της οικονομίας και κοινωνικής συνοχής στον ρόλο των πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα .

- Τη συνέχιση της δημιουργίας βασικών δικτύων υποδομών , για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και συνοχή .

- Την αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος , με εναρμόνιση της σχέσης αγοράς και φυσικών πόρων, ειδικότερα σε θέματα ενέργειας , γεωργικών εκμεταλλεύσεων, χρήσης γης και ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

- Την ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής και της ανάπτυξης της υπαίθρου , με έμφαση στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες , με βάση τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και με στόχο να ανταπεξέλθουν στον εθνικό και ευρωπαϊκό ανταγωνισμό .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

1. Ταυτότητα Δυτικής Μακεδονίας -Παρούσα Κατάσταση

Γεωγραφικά - μορφολογικά στοιχεία

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στο βορειοδυτικό ακριτικό τμήμα της Ελλάδας. Έχει περιφερειακή θέση σε σχέση με τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη), αλλά κεντρική θέση στο χώρο των Δυτικών Βαλκανίων σαν φυσική πύλη προς Αλβανία (Κορυτσά) και FYROM. Αποτελείται από τους νομούς Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας και έχει έδρα την Κοζάνη, που αποτελεί την Πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού.

Η Δυτική Μακεδονία με συνολική έκταση 9.451 χλμ² καταλαμβάνει το 7,2% της συνολικής έκτασης της χώρας και κατέχει την 7^η θέση από πλευράς έκτασης μεταξύ των Περιφερειών της χώρας. Οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές της Περιφέρειας καλύπτουν περίπου τα 4/5 της συνολικής της έκτασης.

Η Περιφέρεια είναι ορεινή, παραμεθόρια και εξαιρετικά προικισμένη σε φυσικούς πόρους όπως ενεργειακά ορυκτά, μεταλλεύματα, δάση, και βοσκότοπους.

Η Περιφέρεια διαθέτει πλούσιο υδάτινο δυναμικό που αποτελεί περίπου το 65% των επιφανειακών υδάτων της χώρας. Στην Περιφέρεια υπάρχουν σημαντικές λίμνες όπως η λίμνη της Καστοριάς, η Βεγορίτιδα λίμνη την οποία μοιράζεται με το νομό Πέλλας, καθώς επίσης και οι λίμνες Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα που μοιράζεται με την Αλβανία και FYROM, ενώ ο κύριος ποταμός που την διασχίζει είναι ο Αλιάκμονας. Οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 50% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας.

Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας ανέρχεται σε 301.522 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 και αντιστοιχεί στο 2,75% του

συνολικού πληθυσμού της χώρας (ύστερα από υπολογισμό δεδομένων περιοδικού Νομοί έκδοσης 2004) .

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας την περίοδο 1991-2001 είναι κατά πολύ μικρότερος από το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού της χώρας (2,9% έναντι 7,07%) .Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας είναι 31,93 κάτ. ανά τετρ.χλμ. έναντι 83,11 της χώρας (στοιχεία απογραφής 2001 ύστερα από υπολογισμό δεδομένων περιοδικού Νομοί έκδοσης 2004) .

Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 49,07 του συνολικού πληθυσμού (2001) και παρουσιάζει μεγάλη αύξηση σε σχέση με το 1991 . Ο αγροτικός πληθυσμός ανέρχεται στο 49,93% του συνολικού και παρουσιάζει αρκετή μείωση σε σχέση με το 1991 .

Περιφερειακό ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι υψηλότερο του αντίστοιχου μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας . Συγκεκριμένα ανέρχεται στο 104,3% του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας για το έτος 2001 (στοιχεία 2002) .

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Περιφέρειας αντιστοιχεί στο 75,4% του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25 για το έτος 2001 .

Το έτος 2001 το περιφερειακό ΑΕΠ αντιστοιχούσε στο 2,8% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας . Επίσης σημειώνεται ότι στην περιοχή παράγεται το 5,1% της αγροτικής παραγωγής της χώρας , 19% του προϊόντος του ενεργειακού τομέα , 0,6% της μεταποιητικής παραγωγής και 2,2% των υπηρεσιών .

Το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ της περιφέρειας παράγεται στο Νομό Κοζάνης (59,75%) και ακολουθούν οι Νομοί Φλώρινας με 15,84% , Καστοριάς με 15,46% και Γρεβενών με 8,95% . Όσον αφορά την παραγωγικότητα η περιφέρεια υστερεί σε σχέση με την παραγωγικότητα της Ε.Ε. ,ενώ βρίσκεται στο ίδιο ακριβώς επίπεδο με τη μέση παραγωγικότητα της χώρας . (στοιχεία 2001 από το περιοδικό Νομοί έκδοση 2004) .

Απασχόληση

Με στοιχεία 1997 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας ανέρχεται σε 120,8 χιλ. ενώ οι απασχολούμενοι σε 103,2 χιλ.

Το 23,5% των απασχολούμενων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα , το 32,9% στο δευτερογενή και το 43,6% στον τριτογενή τομέα , ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 19,8% , 22,5% και 57,7% (στοιχεία έτους 1997) .Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία τάση ενίσχυσης του τριτογενή τομέα και μείωσης του πρωτογενή , ενώ και στο δευτερογενή τομέα υπάρχει κάμψη .

Ανεργία

Το ποσοστό ανεργίας στην περιφέρεια κατά το έτος 2002 φθάνει στο 14,7% και είναι το υψηλότερο της χώρας , ενώ το αντίστοιχο εθνικό ανέρχεται στο 9,9% και από όσα δημοσιογραφικά στοιχεία έρχονται στο φως της δημοσιότητας για τα έτη 2003 και 2004 η ανεργία στην περιφέρεια έχει αυξηθεί ανερχόμενη πλέον στο ποσοστό του 16,5% .

Επίπεδο εκπαίδευσης

Το εργατικό δυναμικό με εκπαίδευση μέχρι και τις τάξεις του δημοτικού σχολείου υπερτερεί έναντι των υπόλοιπων κατηγοριών καλύπτοντας το 45,2% του ενεργού πληθυσμού και είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας , το οποίο ανέρχεται στο 38,1% (στοιχεία 1997) .Το 35,7% του εργατικού δυναμικού κατέχει απολυτήριο γυμνασίου ή λυκείου ,ενώ το 19,2% έχει ανώτερες και ανώτατες σπουδές. Τα αντίστοιχα ποσοστά σε εθνικό επίπεδο είναι 39% και 22,9%.

Τομείς παραγωγής

Πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος στους τρεις από τους τέσσερις νομούς της Περιφέρειας και συγκεκριμένα στους Νομούς Γρεβενών , Φλώρινας και Καστοριάς και πολύ λιγότερο στο νομό Κοζάνης .Το ΑΕΠ του πρωτογενή τομέα καταλαμβάνει το 12,3% του ΑΕΠ της περιφέρειας για το έτος 2002 . Τα καλλιεργούμενα στρέμματα συνολικά ανέρχονται σε 2.153.143 και αναλογούν στο 6% των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας . Η κύρια καλλιέργεια

είναι αυτή των μήλων και του σιταριού . Σε επίπεδο χώρας παράγει το 14% του σιταριού και το 28% των μήλων (δεύτερη παραγωγική περιφέρεια στη χώρα για το έτος 2002) .

Έντονο είναι το φαινόμενο της εγκατάλειψης της κτηνοτροφίας ενώ παρά το πλούσιο υδάτινο δυναμικό , το ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα .

Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας είναι ο μεγαλύτερος τομέας παραγωγικής δραστηριότητας της περιφέρειας και τα τελευταία χρόνια (2001 , 2002) παρουσιάζει σταθερότητα του ποσοστού συμμετοχής στο συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν της Περιφέρειας . Οι Νομοί Κοζάνης και Καστοριάς χαρακτηρίζονται από τη μεγαλύτερη μεταποιητική δραστηριότητα στην Περιφέρεια .

Η πολύ μεγάλη συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στη συγκέντρωση εξορυκτικών δραστηριοτήτων και στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας . Στην περιφέρεια και στον άξονα Κοζάνη – Πτολεμαΐδα – Αμύνταιο – Φλώρινα παράγεται το 75% της συνολικής ενέργειας της χώρας και από αυτό το 55% παράγεται στο Νομό Κοζάνης . Σημαντική είναι και η συμβολή του μεταποιητικού κλάδου δέρματος και γούνας στις πόλεις της Καστοριάς και Σιατίστης , ενώ οι λοιποί μεταποιητικοί κλάδοι έχουν υποτυπώδη ανάπτυξη .

Τριτογενής τομέας

Λόγω της απομόνωσης της περιφέρειας από τα μεγάλα αστικά κέντρα , ο τομέας του εμπορίου και των υπηρεσιών συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό καταστημάτων και απασχολούμενων .

Στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών οι δραστηριότητες που είναι αναπτυγμένες είναι αυτές των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και των ασφαλειών .

Το χονδρικό εμπόριο υποχωρεί μπροστά στην επέκταση των καταστημάτων λιανικού εμπορίου αλυσίδων SUPER MARKET . Το λιανικό εμπόριο εκσυγχρονίζεται . αναβαθμίζονται οι εμπορικές υπηρεσίες και συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα της περιφέρειας .

Γενικά στον τομέα των αποθηκεύσεων του εμπορίου και των υπηρεσιών δημιουργούνται νέες συνθήκες με την προοπτική των αγορών της Βαλκανικής που συνορεύουν με τη Δυτική Ελλάδα .

Η ανάπτυξη των υπηρεσιών Έρευνας και Τεχνολογίας βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο . Η περιφέρεια διαθέτει Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα καθώς και παράρτημα του Αριστοτελείου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης .

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια είναι ιδιαίτερα χαμηλή και η ξενοδοχειακή υποδομή ανεπαρκής .

Η περιφέρεια διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους όπως π.χ. ενδιαφέρουσες Βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες , αρχαιολογικές συλλογές , λαογραφικά μουσεία κ.α. Επίσης η περιφέρεια έχει δύο χιονοδρομικά κέντρα , εθνικούς δρυμούς και σημαντικούς υδροβιότοπους(λίμνες) , τις μεγαλύτερες της χώρας .

Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον

Η περιφέρεια διαθέτει σημαντικές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους και αξιόλογα οικοσυστήματα .Βρίσκονται σε εξέλιξη και ήδη υλοποιούνται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στα οικοσυστήματα των λιμνών Καστοριάς και Βεγορίτιδος καθώς και στο Γράμμο και τις Πρέσπες .

Παρά τα σημαντικά έργα που έχουν γίνει στον τομέα της ύδρευσης υπάρχουν προβλήματα . Στον τομέα της αποχέτευσης υπάρχει το πρόβλημα της ανεξέλεγκτης απόρριψης λυμάτων . Στον τομέα του βιολογικού καθαρισμού έχουν καλυφθεί οι ανάγκες που καλύπτουν το 40% του πληθυσμού της περιφέρειας .

Υλοποιείται ένα πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων από το οποίο αναμένεται να κτίσουν 500 περίπου ανεξέλεγκτες χωματερές στη Δυτική Μακεδονία . Επίσης προχωρούν τα έργα επέκτασης της τηλεθέρμανσης των πόλεων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας .

Άλλες κατηγορίες υποδομών

Το επίπεδο τηλεπικοινωνιών της περιφέρειας έχει βελτιωθεί την τελευταία δεκαετία και το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο χαρακτηρίζεται σήμερα σύγχρονο και είναι πλήρες . Όσο αφορά των ενέργεια , όπως έχει ήδη αναφερθεί , η Δυτική Μακεδονία

καλύπτει το 75% της ηλεκτρικής παραγωγής της χώρας και το ποσοστό αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης .

Στη Δυτική Μακεδονία λειτουργεί μία μόνο βιομηχανική περιοχή στη Φλώρινα , ενώ με το Π.Δ.136/86 έχουν θεσμοθετηθεί οι Βιομηχανικές Περιοχές Καστοριάς , Κοζάνης και Γρεβενών .

Επίσης η Δυτική Μακεδονία διαθέτει αξιόλογα και ευαίσθητα οικοσυστήματα , υδροβιότοπους , δάση , τοπία , ατμόσφαιρα , υδάτινους πόρους και έδαφος .

Διανομαρχιακές ανισότητες

Οι διανομαρχιακές ανισότητες της Περιφέρειας χαρακτηρίζονται από την κυριαρχία του Ν. Κοζάνης , που είναι ο πιο αναπτυγμένος νομός .Τα τελευταία χρόνια η κυριαρχία αυτή φαίνεται να μειώνεται με αποτέλεσμα να υπάρχει μείωση των διανομαρχιακών ανισοτήτων . Συγκεκριμένα , από τον υπολογισμό του Συντελεστή Μεταβλητότητας της κατανομής του ΑΕΠ κατά νομό για τα έτη 1989-94, φαίνεται μικρή κάμψη των ανισοτήτων (ο συντελεστής από το 92,5% το 1989, έπεσε στο 91,11% το 1994). Η κάμψη αυτή γίνεται εις βάρος του Ν. Κοζάνης, που έχει μειώσει, τόσο το ποσοστό συμμετοχής του στο συνολικό Περιφερειακό ΑΕΠ , όσο και το κατά κεφαλή ΑΕΠ, το οποίο όμως εξακολουθεί να διατηρείται σε υψηλότερα επίπεδα από τον εθνικό μέσο όρο . Ωστόσο, η κυριαρχία αυτή εξακολουθεί να διατηρείται.

Αξιοσημείωτο είναι το ότι σε όλους τους νομούς παρατηρείται σημαντική μείωση του κατά κεφαλή ΑΕΠ, γεγονός που σημαίνει πτώση του επιπέδου ανάπτυξης της Περιφέρειας και επιδείνωση της θέσης της Περιφέρειας στη χώρα.

Πέρα από τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες υφίστανται έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες, κυρίως λόγω του υψηλού βαθμού ορεινότητας της Περιφέρειας και της ύπαρξης των παραμεθόριων ζωνών.

Ορεινός χώρος / Εσωτερικές ζώνες

Η Περιφέρεια είναι μία κατ' εξοχήν ορεινή Περιφέρεια. Οι ορεινές εκτάσεις της Δυτικής Μακεδονίας καλύπτουν το 51,9% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ο αριθμός των ορεινών ΟΤΑ ανέρχεται στους 144 (επί συνόλου 361) και αποτελούν το 39,9% του συνόλου των ΟΤΑ, ενώ ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών είναι 60.193 κάτ.. ποσοστό 20.5% του συνολικού πληθυσμού.

Αστικά Κέντρα

Ο αστικός πληθυσμός της Περιφέρειας καταλαμβάνει το 29% του συνολικού πληθυσμού. Τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, είναι η Κοζάνη (32.010 κατ.), η Πτολεμαίδα (25.195 κατ.), η Καστοριά (15.710 κάτ.) η Φλώρινα (12.622 κάτ.), ενώ τα Γρεβενά, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, έχουν πληθυσμό 9.619 κάτ.

Για την αξιοποίηση των αστικών κέντρων στην αναπτυξιακή διαδικασία απαιτείται:

- Η εξειδίκευση του αναπτυξιακού τους ρόλου.
- Η αξιοποίηση των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών τους.
- Η βελτίωση των αστικών υποδομών και υπερδομών.
- Η στήριξη και ανάπτυξη των « προωθητικών δραστηριοτήτων » τους.

Οι ανωτέρω παράγοντες λαμβάνονται υπόψη στον προσδιορισμό των στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας.

Αστικό Κέντρο	Αναπτυξιακός Ρόλος	Επιχειρηματικές Αναπτυξιακές Υποδομές	και Προωθητικές Δραστηριότητες
Κοζάνη	Περιφερειακός Πόλος Ανάπτυξης	Εγνατία Παραγωγή- Ενέργεια	Τριτογενής τομέας Βιομηχανία Βιοτεχνία Ενέργεια Τεχνολογικές - Πολιτιστικές δραστηριότητες
Καστοριά	Κέντρο Βυζαντινού και παραδοσιακού πολιτισμού Κέντρο Τουριστικής Ανάπτυξης Εμπορικό Κέντρο	Κάθετη σύνδεση Εγνατίας	Πολιτισμός-Παράδοση Τουρισμός Εμπόριο Τοπικά προϊόντα (δέρμα- γούνα)
Φλώρινα	Κέντρο πολιτισμού Κέντρο Τουριστικής Ανάπτυξης Εμπορικό Κέντρο	Κάθετη σύνδεση Εγνατίας ΒΙΠΕ	Εμπόριο Ειδικές Μορφές Τουρισμού Πολιτισμός
Λοιπά Κέντρα			
Γρεβενά	Νομαρχιακό Κέντρο Ανάπτυξης Κέντρο Τουριστικής Ανάπτυξης	Οδική Σύνδεση με Εγνατία	Ορεινός Τουρισμός
Πτολεμαίδα	Ενεργειακό Κέντρο Ανάπτυξης Εμπορικό Κέντρο	Παραγωγή Ενέργειας	Ενέργεια

Παράλληλα διαμορφώνονται ορισμένοι άξονες στην περιοχή και ειδικότερα :

Κοζάνη – Πτολεμαΐδα : ως ισχυρό αστικό δίπολο , κέντρο βιομηχανικής και εμπορικής δραστηριότητας

Φλώρινας – Καστοριά : ως δίπολο τουριστικών δραστηριοτήτων

Πτολεμαΐδα – Κοζάνη – Αμόνταιο : ως ενεργειακός άξονας με θερμοηλεκτρικές δραστηριότητες .

Γενικά συνοψίζοντας όλα τα ανωτέρω και εν περιλήψει σχετικά με τη Δυτική Μακεδονία αναφέρουμε τα εξής :

Προβλήματα – Δυνατότητες

Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας είναι περιοχή κατεξοχήν ορεινή και σχετικά απομονωμένη από τη λοιπή χώρα λόγω ανεπαρκούς συγκοινωνιακού δικτύου και παρουσιάζει έντονες ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ανισότητες .

Εκτός από το Νομό Γρεβενών , που παρουσιάζει μείωση της πληθυσμιακής του εξέλιξης , οι υπόλοιποι Νομοί παρουσιάζουν σταθερότητα με μία μικρή αύξηση κατά τη δεκαετία 1991-2001 και συνέχιση της εσωτερικής μετανάστευσης . Η περιφέρεια τα τελευταία χρόνια έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας .

Οι κυριότεροι πλουτοπαραγωγικοί πόροι της περιφέρειας είναι οι εκτεταμένοι βοσκότοποι , τα δάση , τα λιγνιτικά πεδία Πτολεμαΐδας και της Φλώρινας (ακόμη δεν έχει προσδιοριστεί ο βαθμός εκμετάλλευσής τους) καθώς και οι αξιόλογες ποσότητες άλλων ορυκτών .Πρωταρχικής σημασίας για την Περιφέρεια θεωρείται ο κλάδος των ορυχείων καθώς και της γεωργία και κτηνοτροφίας . Η μεταποιητική δραστηριότητα συγκεντρώνεται στη γουνοποιία της Καστοριάς και Σιατίστης , ενώ η επέκταση σε άλλους κλάδους όπως η επεξεργασία ξύλου , η μεταποίηση του γάλακτος , η επεξεργασία του κρέατος κ.λ.π. αν και είναι δυνατή χρειάζεται σχετικές μελέτες σκοπιμότητας και υποστήριξης .

Παρά την ύπαρξη αξιόλογων φυσικών πόρων , ο τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί λόγω έλλειψης βασικής τουριστικής υποδομής και απόστασης (κόστος προσπέλασης από τα αστικά κέντρα) αν και είναι δυνατό να αναπτυχθεί ο ορεινός χειμερινός – περιηγητικός τουρισμός , κυρίως για την εσωτερική αγορά .

Συνάμα εντοπίζονται ελλείψεις και προβλήματα τεχνικής υποδομής . Παρουσιάζονται προβλήματα στο συγκοινωνιακό δίκτυο (οδικής μεταφοράς) και στον αστικό χώρο (ύδρευσης – αποχέτευσης) , ενώ τα περιβαλλοντικά προβλήματα αφορούν τη διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων (λίμνες , ποταμοί) καθώς και την εκμετάλλευση και αποκατάσταση των λιγνιτικών περιοχών (ρύπανση υδάτων – ατμόσφαιρας) .

Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας όπως και όλες οι περιφέρειες της Ελλάδας μέχρι την κατάρτιση των Κ.Π.Σ. προσπάθησε να αναπτυχθεί με τους διάφορους ισχύοντες νόμους , οι οποίοι έδιναν διάφορα κίνητρα . Η ουσιαστική όμως και σχεδιασμένη ανάπτυξη της περιφέρειας άρχισε άρχισε με την ολοκληρωμένη εφαρμογή από το 1989 των σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης (Περιφερειακά Επιχειρηματικά Προγράμματα), τα οποία έχουν καταρτιστεί για τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας μέσα στα πλαίσια του Α΄ , Β΄ και Γ΄ Κ.Π.Σ.

2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999

Χαρακτηριστικά , Προβλήματα , στόχοι και διάρθρωση των Π.Ε.Π.

Στην προκειμένη περίπτωση θα αναφερθούμε στα αποτελέσματα του Β΄ Κ.Π.Σ , διότι σήμερα υπάρχει συνέχεια της αναπτυξιακής αυτής προσπάθειας και ολοκλήρωση των έργων υποδομής .Από το Α΄Κ.Π.Σ. αναφέρουμε μόνο το συνολικό ποσό της δαπάνης στην επικράτεια , το οποίο ανέρχεται στα 15,5 δις ECU και εκ του οποίου το 50% αφορούσε την ανάπτυξη του εγχώριου δυναμισμού των 13 περιφερειών .

Τα ιδιαίτερα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια του Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας για την περίοδο 1994-1999 έχουν σχέση κυρίως με τα εξής :

- Τις ανεπαρκείς οδικές , σιδηροδρομικές και αεροπορικές υποδομές , που έχουν οδηγήσει την περιφέρεια σε απομόνωση από την υπόλοιπη χώρα
- Τις υπάρχουσες μεγάλες ενδοπεριφερειακές ανισότητες
- Την έντονη εγκατάλειψη της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών
- Την ιδιαίτερα αυξημένη ανεργία στην περιοχή
- Τις παρατηρούμενες ανισορροπίες στον πρωτογενή τομέα
- Τη μεγάλη συγκέντρωση των Βιομηχανικών δραστηριοτήτων .

Επίσης ως σημαντικά εμπόδια στην ανάπτυξη της περιφέρειας , τα οποία έχουν μεγαλώσει ιδιαίτερα το πρόβλημα της απομόνωσης , αναφέρονται τα δυσμενή

γεωμορφολογικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής και η δυσμενής δημογραφική εξέλιξη ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών .

Σύμφωνα με το ΠΕΠ 1994-1999 κύρια στρατηγική της περιφέρειας είναι μία ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που θα επιδιώκει τη σταδιακή μείωση των μεγάλων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων .

Για την επίτευξη της στρατηγικής αυτής , το κέντρο βάρους της όλης αναπτυξιακής προσπάθειας αποτελεί η δημιουργία βασικών υποδομών και η αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής , όλων των περιοχών της , βάζοντας βασικές προτεραιότητες και λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει σε αρκετούς τομείς και τα οποία παραμένουν ακόμη αναξιοποίητα .

Οι κύριοι στρατηγικοί στόχοι των συγκεκριμένων παρεμβάσεων ήταν οι εξής :

- Η άρση της απομόνωσης της περιφέρειας , η οποία θα επιτευχθεί εν πολλοίς με την ανάπτυξη και ολοκλήρωση έργων υποδομής καθοριστικής σημασίας στον τομέα των μεταφορών .
- Η αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής της περιφέρειας , η οποία θα επιδιωχθεί με μία ολοκληρωμένη παρέμβαση στον αγροτικό χώρο καθώς επίσης με τη στήριξη και την ανάπτυξη δυναμικών παραγωγικών τομέων του δευτερογενή τομέα , στη βάση ενός αποτελεσματικού παραγωγικού αναπροσανατολισμού .
- Η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων . μέσω της οικονομικής αναδιάρθρωσης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με σκοπό τη συγκράτηση του πληθυσμού τους .
- Το έντονο υποβαθμισμένο περιβάλλον της περιφέρειας , το οποίο αποτελεί αντιαναπτυξιακό εμπόδιο θα αντιμετωπιστεί με πολλαπλές ενέργειες και κυρίως με την προστασία των υδάτινων πόρων .
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας με ουσιαστικές παρεμβάσεις και βελτιώσεις στον τομέα των κοινωνικών υποδομών στα αστικά κέντρα .

Το ΠΕΠ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 αποτελείται από οκτώ υποπρογράμματα τα οποία εμπεριέχουν συνολικά τριάντα ένα μέτρα και φαίνονται στον κάτωθι πίνακα Α :

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

		Συνολικό κόστος σε χιλ. ECU
Υποπρόγραμμα 1:	Υποδομές μεταφορών (3 μέτρα)	82.568,00
	Εθνικό οδικό δίκτυο	63.830,00
	Επαρχιακό οδικό δίκτυο	15.202,00
	Αεροδρόμια	3.536,00
Υποπρόγραμμα 2:	Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης αγροτικού χώρου (10 μέτρα)	70.374,00
	Αρδευτικά	22.350,00
	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων και κατασκευή εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων	3.546,00
	Δασικά έργα	7.092,00
	Αναδασμός - Παράλληλα έργα αναδασμού	1.418,00
	Αγροτουρισμός	2.533,00
	Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφικής παραγωγής	4.782,00
	Τουριστική ανάπτυξη	11.255,00
	Βελτίωση υποδομών αγροτικού χώρου	12.545,00
	Συμπληρωματικές ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης	3.435,00
	Ενέργειες κατάρτισης	1.418,00
Υποπρόγραμμα 3:	Περιβάλλον και ποιότητα ζωής (3μέτρα)	31.016,00
	Προστασία περιβάλλοντος	10.331,00
	Υγεία	16.381,00
	Πολιτισμός	4.304,00
Υποπρόγραμμα 4:	Στήριξη παραγωγικών τομέων (4 μέτρα)	28.133,00
	Αξιοποίηση πόρων υπεδάφους	2.759,00
	Οικονομικές υποδομές	6.206,00
	Ενέργειες στήριξης ΜΜΕ	3.798,00
	Ιδιωτικές επενδύσεις	15.370,00
Υποπρόγραμμα 5:	Ενίσχυση δομών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (3 μέτρα)	30.762,00
	Βασικές υποδομές	5.198,00
	Περιβάλλον και ποιότητα ζωής	14.369,00
	Υποστήριξη Τοπικής Οικονομίας	11.195,00
Υποπρόγραμμα 6:	Αξιοποίηση ανθρωπ. δυναμικού (4 μέτρα)	41.990,00
	Υποδομές Εκπαίδευσης	26.347,00
	Δομές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης	3.546,00
	Ενέργειες συνεχιζόμενης κατάρτισης για ανέργους	9.118,00
	Ενέργειες καταπολέμησης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας	2.979,00
Υποπρόγραμμα 7:	Τεχνική βοήθεια (3 μέτρα)	4.246,00

	Στήριξη - παρακολούθηση και προβολή έργων και δράσεων του ΕΤΠΑ	2.127,00
	Στήριξη -παρακολούθηση -δημοσιότητα προγραμμάτων ΕΚΤ	1.419,00
	Στήριξη -παρακολούθηση-προβολή έργων και δράσεων ΕΓΤΠΕ	700,00
Υποπρόγραμμα 8:	Συμπλήρωση λειτουργικών χαρακτηριστικών και οικονομικού αντικειμένου έργων Α'ΚΠΣ (1 μέτρο)	15.870,00
	Συνεχιζόμενα έργα Α'ΚΠΣ	15.870,00
Σύνολο :		304.959,00

Από τη συμμετοχή της Κοινότητας στο Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 με το ποσό των 236,5 εκατ. Ευρώ μέχρι και 31/12/2004 έχει εισπραχθεί από τη Κοινότητα το ποσό των 216,1 εκατ. Ευρώ , ήτοι ποσοστό 91,37% .

Στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας εφαρμόστηκε ένα σύνολο πολιτικών και παρεμβάσεων χρηματοδοτούμενων από τα διαρθρωτικά ταμεία , τους εθνικούς πόρους και την ιδιωτική πρωτοβουλία . Τα αποτελέσματα και ο βαθμός επίτευξης των στόχων του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 συμπερασματικά έχουν ως εξής :

Ο στόχος της άρσης της απομόνωσης προσεγγίστηκε ικανοποιητικά. Τα μεγάλα έργα της Εγνατίας οδού και των καθέτων αξόνων βελτιώνουν σημαντικά την πρόσβαση στην Περιφέρεια. Η άρση της απομόνωσης θα εξυπηρετηθεί πλήρως με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού και την ολοκλήρωση του κάθετου άξονα - σύνδεσης με ΠΑΘΕ. Η ποιότητας ζωής έχει βελτιωθεί, καθώς στον τομέα των τηλεπικοινωνιών έχουν καλυφθεί οι τεθέντες στόχοι σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ, η ολοκλήρωση των υποδομών υγείας - πρόνοιας κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο καθιστά την Περιφέρεια αυτάρκη -σε κτιριακές υποδομές. Ωστόσο, απαιτείται παραπέρα βελτίωση της ποιότητας των λειτουργιών και του εξοπλισμού των μονάδων. Επίσης, η Περιφέρεια στερείται Περιφερειακού Νοσοκομείου, ενώ - απαιτείται αναδιάρθρωση και ανασυγκρότηση των λειτουργιών του δικτύου Α' βάθμιας υγείας. Στο περιβάλλον, παρά τη σημαντική προσπάθεια που έγινε για τη βελτίωση της κατάστασης χρειάζονται επιπλέον παρεμβάσεις. Επίσης, με τις υλοποιηθείσες υποδομές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καλύπτεται ο στόχος για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών και της κατάργησης της διπλής βάρδιας σ' όλα τα σχολεία της Περιφέρειας, ωστόσο απαιτείται βελτίωση της ποιότητας και ο εκσυγχρονισμός στις σχολικές υποδομές.

Όσον αφορά τον στόχο της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού δυναμικού, παρά τα σημαντικά έργα το αποτέλεσμα δεν είναι ακόμα το επιθυμητό, σημαντική έλλειψη αποτελεί το μικρό ποσοστό για Έρευνα και Τεχνολογία, γεγονός που εμποδίζει την ανάπτυξη καινοτομικών δραστηριοτήτων που θα βοηθήσουν στην διαφοροποίηση. Τέλος, ο στόχος της μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων εξακολουθεί να υπάρχει, παρά τις σημαντικές βελτιώσεις που έγιναν κυρίως στον τομέα των υποδομών.

Ειδικότερα τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του Β'Κ.Π.Σ. κατά τομέα παρέμβασης έχουν ως εξής :

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Εκπαίδευση

Έχει υλοποιηθεί σημαντικό τμήμα των στόχων για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών και τη βελτίωση της λειτουργίας των σχολικών μονάδων με την κατάργηση της διπλής βάρδιας στα σχολεία.

Στην Α' θμια εκπαίδευση έγιναν 181 αίθουσες διδασκαλίας και 4 αίθουσες πολλαπλών χρήσεων.

Στην Β'θμια εκπαίδευση έγιναν 309 αίθουσες διδασκαλίας, 48 αίθουσες εργαστηρίων και 26 αίθουσες πολλαπλών χρήσεων.

Στην Γ' θμια εκπαίδευση λειτουργεί στην Περιφέρεια Πανεπιστημιακή Σχολή στη Φλώρινα ως παράρτημα της Παιδαγωγικής σχολής του ΑΠΘ. Επίσης στην περιοχή δραστηριοποιείται ένα από τα καλύτερα ΤΕΙ της χώρας με έδρα την Κοζάνη και παραρτήματα στη Φλώρινα και την Καστοριά. Πρόσφατα ανακοινώθηκε από το Υπ. Παιδείας και η ίδρυση νέων Πανεπιστημιακών σχολών στην Κοζάνη και τη Φλώρινα καθώς και παραρτήματος ΤΕΙ στα Γρεβενά.

Στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ στη Γ'θμια εκπαίδευση έγιναν 23 αίθουσες διδασκαλίας, 3 αίθουσες εργαστηρίων, βιβλιοθήκη και φοιτητική εστία 80 ατόμων.

Κατάρτιση

Στόχος των προγραμμάτων κατάρτισης του Β' ΚΠΣ ήταν η καταπολέμηση της ανεργίας η απόκτηση γνώσεων και η εξειδίκευση σε τομείς που έχει ανάγκη η τοπική αγορά εργασίας.

Η υλοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης οδήγησε σ' ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά απορρόφησης των εκπαιδευόμενων στην αγορά εργασίας (41% την τελευταία τετραετία).

Οι δημιουργηθείσες δομές κατάρτισης σε μεγάλο βαθμό καλύπτουν τις ανάγκες της Δυτικής Μακεδονίας.

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γεωργία

Στόχοι του Β' ΚΠΣ στον τομέα ήταν η ενίσχυση του αγροτικού τομέα έτσι ώστε να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της περιφέρειας και η συγκράτηση του πληθυσμού στη ύπαιθρο.

Παρά το γεγονός ότι σημαντικοί πόροι κατευθύνθηκαν στη Γεωργία, ο τομέας διατηρεί τα διαρθρωτικά προβλήματα, που καθυστερούν την ανάπτυξή του.

Η επιδιωκόμενη αναδιάρθρωση δεν έχει προωθηθεί σημαντικά παρά το γεγονός ότι τα δημιουργηθέντα αρδευτικά δίκτυα και οι αναδασμοί την καθιστούν εφικτή.

Κυρίαρχες καλλιέργειες εξακολουθούν να είναι τα σιτηρά, το καλαμπόκι, τα ζαχαρότευτλα, η πατάτα και ο καπνός. Το γάλα και γενικά τα γαλακτοκομικά προϊόντα εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα ανταγωνισμού.

Επιχειρηματικό Περιβάλλον

Βασικοί στόχοι του Β' ΚΠΣ στον τομέα υπήρξαν η αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων και την σταδιακή μείωση της εξάρτησης από τον κυρίαρχο κλάδο της ενέργειας.

Για την στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια βρίσκονται σε εξέλιξη έργα όπως:

- Υποδομές στήριξης του δευτερογενή τομέα όπως η ΒΙΠΕ Κοζάνης, το εκθεσιακό κέντρο Κοζάνης και τα ΒΙΟΠΑ Κοζάνης, Σιάτιστας, Εράτυρας, Γρεβενών και Δεσκάτης.
- Έργα στήριξης και ανάπτυξης του κλάδου της γούνας με έμφαση στην καθετοποίηση της παραγωγής και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

- Ιδιωτικές επενδύσεις όπου εγκρίθηκαν επενδυτικά σχέδια που δημιούργησαν 1.043 νέες θέσεις εργασίας το διάστημα 1994 έως Α' εξάμηνο 1998.

- Ειδικές δράσεις ενίσχυσης των ΜΜΕ.

Υπήρξε σημαντική κάλυψη των αναγκών σε οικονομικές υποδομές, δομές και δίκτυα στήριξης καθώς και σε προγράμματα στήριξης των ΜΜΕ

Τα αποτελέσματα των χρηματοδοτήσεων για εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων ή εκσυγχρονισμό υπάρχουσών ήταν θετικά.

Ο τομέας της μεταποίησης και των ΜΜΕ, εξακολουθεί να υστερεί στην Περιφέρεια.

Κυρίαρχες δραστηριότητες εξακολουθούν να είναι η ηλεκτροπαραγωγή στους Νομούς Κοζάνης και Φλώρινας και δέρματος-γούνας στους Νομούς Καστοριάς και Κοζάνης .

Τουρισμός

Οι στόχοι στον τομέα του τουρισμού στα πλαίσια του Β' ΠΕΠ ήταν η αξιοποίηση των φυσικών πόρων της Περιφέρειας, η αξιοποίηση και ανάπτυξη του πολιτιστικού πλούτου και η δημιουργία υποδομών τουριστικής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια του Β' ΠΕΠ υλοποιήθηκαν σημαντικά έργα για την ανάπτυξη των δύο χιονοδρομικών κέντρων της Βασιλίτσας στα Γρεβενά και του Πισοδερίου στη Φλώρινα. Παράλληλα βρίσκονται σε εξέλιξη τα έργα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε ευαίσθητα οικοσυστήματα και των αστικών αναπλάσεων τα οποία περιέχουν δράσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού, καθώς και τα έργα πολιτισμού.

Ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει για τη Δ.Μ εναλλακτική πρόταση για την αύξηση της απασχόλησης και την συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης αποκαταστάθηκαν μνημεία ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

διαμορφώθηκε στην περιοχή ένα νέο τουριστικό προϊόν με έμφαση τον αγροτουρισμό και τον πολιτιστικό τουρισμό.

Οι παρεμβάσεις του Β' ΠΕΠ στον τουρισμό τόνωσαν την ορεινή οικονομία με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τα ορεινά Γρεβενά (χιονοδρομικό Βασιλίτσας) και

υπάρχουν θετικές ενδείξεις ότι συνέβαλλαν θετικά στην αντιστροφή το ρυθμού απερίθωσης της υπαίθρου.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Τομέας Μεταφορών

Βασικός στόχος του τομέα αλλά και του Β΄ ΠΕΠ συνολικά υπήρξε η άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας.

Η υλοποίηση του στόχου αυτού σηματοδοτείται από την κατασκευή της Εγνατίας οδού και των δύο κάθετων αξόνων. Η Εγνατία οδός διασχίζει την Περιφέρεια από το ένα άκρο στο άλλο σε μήκος άξονα εντός της Περιφέρειας 132 Km. Μέχρι σήμερα ολοκληρώθηκαν ή βρίσκονται υπό κατασκευή 80 Km.

Οι κάθετοι άξονες, οι οποίοι στην προκειμένη περίπτωση χρηματοδοτούνται από το Β΄ ΠΕΠ, συνδέουν την Περιφέρεια με τα βόρεια σύνορά της, ενώ με την ολοκλήρωσή τους θα την συνδέουν και με την κεντρική Ελλάδα.

Στον άξονα “Κρυσταλλοπηγή - Σιάτιστα” κατασκευάζονται 24 Km και η ολοκλήρωσή του θα συνεχισθεί στο Γ΄ ΚΠΣ. Στον άξονα “Νίκης - Φλώρινας - όρια Ν. Λάρισας” εκτελούνται ή ολοκληρώθηκαν έργα σε μήκος 90 Km. Η ολοκλήρωση του άξονα θα συνεχισθεί και στο Γ΄ ΚΠΣ.

Στόχος για το ενδοπεριφερειακό και τοπικό επαρχιακό οδικό δίκτυο ήταν η κατασκευή ή βελτίωση 350,6 Km οδού και 166 μ γεφυρών. Σήμερα έχουν ολοκληρωθεί 219,8 χλμ και είναι σε εξέλιξη 130,8 Km οδικού δικτύου, ενώ έχουν ολοκληρωθεί 106 μ γεφυρών και είναι σε εξέλιξη 60 μ. Με την ολοκλήρωση του Β΄ ΚΠΣ προβλέπεται να καλυφθεί πλήρως ο στόχος.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εξυπηρετείται σήμερα από τα αεροδρόμια Καστοριάς και Κοζάνης. Τα δύο αεροδρόμια εκσυγχρονίζονται και αναβαθμίζονται στα πλαίσια του Β΄ ΚΠΣ και από εθνικούς πόρους

Τα μεγάλα έργα της Εγνατίας οδού και των καθέτων αξόνων βελτιώνουν σημαντικά την πρόσβαση στην Περιφέρεια.

Η άρση της απομόνωσης θα εξυπηρετηθεί ικανοποιητικά με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού (παράκαμψη Καστανιάς) και την ολοκλήρωση του κάθετου άξονα “Νίκη - Λάρισα” (σύνδεση με ΠΑΘΕ).

Το ενδοπεριφερειακό δίκτυο καλύπτει σημαντικά τις ανάγκες της Περιφέρειας. Απαιτούνται προσαρμογές για την εξυπηρέτηση της νέας διοικητικής διάρθρωσης των ΟΤΑ.

Απαιτούνται συνδέσεις των περιοχών οικονομικού και τουριστικού ενδιαφέροντος με την Εγνατία και τους κάθετους άξονες.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας πρέπει να εκσυγχρονισθεί και να επεκταθεί προκειμένου να εξυπηρετεί την προοπτική της Η ολοκλήρωση των υποδομών υγείας - πρόνοιας κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο καθιστά την Περιφέρεια αυτάρκη σε κτιριακές υποδομές.

Απαιτείται παραπέρα βελτίωση της ποιότητας των λειτουργιών και του εξοπλισμού των μονάδων.

Απαιτείται αναδιάρθρωση και ανασυγκρότηση των λειτουργιών του δικτύου Α' βάρθμιας υγείας.

Περιβάλλον

Στόχοι στον τομέα ήταν :

Η εξυγίανση των αποδεκτών αστικής και βιομηχανικής ρύπανσης με την ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών υγρών και στερεών αποβλήτων σε περιφερειακό επίπεδο

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής με τη δημιουργία των βασικών κοινωνικών υποδομών (ύδρευση- αποχέτευση)

Στο ανθρωπογενές περιβάλλον συμπεριλαμβάνονται τα έργα βελτίωσης και επέκτασης των δικτύων ύδρευσης (40 έργα) και αποχέτευσης (20 έργα) και οι εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού για την προστασία των ευαίσθητων οικοσυστημάτων, που καλύπτουν σημαντικό τμήμα των συνολικών αναγκών καθώς και τα μεγάλα έργα της τηλεθέρμανσης. Το πρόβλημα των απορριμμάτων επιλύεται με την υλοποίηση σημαντικού τμήματος του πιλοτικού προγράμματος “Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας”.

Στον τομέα των ευαίσθητων λιμναίων οικοσυστημάτων έγιναν σημαντικά βήματα για την εξυγίανση και προστασία των λιμνών Καστοριάς και Βεγορίτιδος, που πρέπει να ολοκληρωθούν στο Γ' ΚΠΣ. Στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας του υδάτινου δυναμικού έγιναν υδρολογικές μελέτες ενώ θα πρέπει

μελλοντικά να στραφούμε σε ολοκληρωμένες μελέτες διαχείρισης των υδάτινων αποθεμάτων με στόχο την αιφορία τους.

Στον τομέα των υδρεύσεων έγινε σημαντικό έργο και συνέβαλλε στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Εξακολουθούν να υπάρχουν όμως στην Περιφέρεια προβλήματα ύδρευσης.

Στον τομέα των αποχετεύσεων εξακολουθεί να υπάρχει πρόβλημα ανεξέλεγκτης απόρριψης λυμάτων.

Στον τομέα βιολογικών καθαρισμών μέσα από το Β' ΚΠΣ, Ταμείο Συνοχής και Εθνικούς πόρους, καλύφθηκαν οι ανάγκες των μεγάλων αστικών κέντρων της Περιφέρειας (Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Καστοριάς, Αργους Ορεστικού, Μανιάκων, Γρεβενών, Φλώρινας).

Υλοποιούνται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στα οικοσυστήματα των λιμνών Καστοριάς και Βεγορίτιδος - που πρέπει να συνεχιστούν στο Γ' ΚΠΣ - στο Γράμμο και τις Πρέσπες.

Προχώρησε και ολοκληρώθηκε σημαντικό τμήμα του “Ολοκληρωμένου προγράμματος Διαχείρισης Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας” που θα συνεχισθεί και στο Γ' ΚΠΣ και θα εξαλείψει 500 περίπου ανεξέλεγκτες χωματερές .

Πολιτισμός

Στόχος στον τομέα υπήρξε η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων της Δυτικής Μακεδονίας.

Το σύνολο των παρεμβάσεων στον τομέα του πολιτισμού συνέβαλε στην προστασία και πολύπλευρη ανάδειξή του.

Δεν προσεγγίσθηκε ιδιαίτερα ο σύγχρονος πολιτισμός

Εκτίμηση για τις Επιπτώσεις στην Απασχόληση

Στον τομέα της απασχόλησης παρατηρείται θετική συμβολή των δράσεων του Β' ΠΕΠ με τη δημιουργία θέσεων εργασίας κυρίως κατά τη διάρκεια υλοποίησης των έργων, αλλά και από την πραγματοποίηση των ιδιωτικών επενδύσεων.

Τα έργα στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι έργα υποδομών τοπικής ή και περιφερειακής εμβέλειας και ως εκ τούτου δημιουργούν απασχόληση άμεσα και έμμεσα.

Στη βραχυχρόνια περίοδο, προκύπτουν άμεσες θέσεις εργασίας κατά τη φάση εκτέλεσης των έργων, ενώ έμμεσες θέσεις εργασίας δημιουργούνται από τη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες που προκαλεί η κατασκευή τους.

Στη μακροχρόνια περίοδο, η λειτουργία των έργων, μετά την ολοκλήρωσή τους, δημιουργεί άμεση απασχόληση σε μονιμότερες θέσεις εργασίας αν και λιγότερες σε σχέση με τη φάση εκτέλεσης. Έμμεσα θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας στο βαθμό που τα έργα θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας.

Σύμφωνα με εκτίμηση με “τεχνικούς δείκτες” του Συμβούλου Αξιολόγησης, το Β' ΚΠΣ θα δημιουργήσει στη χρονική περίοδο του κύκλου ζωής του, ζήτηση για 6.741 ανθρωποέτη εργασίας ή αλλιώς: συνέβαλε στη διατήρηση ή δημιουργία 6.741 θέσεως εργασίας διάρκειας ενός έτους.

3. Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2000 – 2006

Στόχοι και Στρατηγική για την περίοδο 2000-2006

1. Συγκριτικά πλεονεκτήματα - Προβλήματα και περιορισμοί

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας είναι:

- Οι δυνατότητες για ριζική βελτίωση των διαπεριφερειακών συνδέσεων λόγω της Εγνατίας Οδού.
- Η πόλωση της ενεργειακής παραγωγής (Ενεργειακό Κέντρο της Ελλάδας), με δυνατότητες σύνδεσης με τα διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα,
- Ο πλούσιος ορυκτός πλούτος (λιγνίτης, μάρμαρα, χρωμίτες, λευκόλιθος, αδρανή).
- Το πλούσιο υδάτινο δυναμικό (65% των επιφανειακών υδάτων της χώρας).
- Το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα .
- Ο παραδοσιακός αγροτικός χώρος .

Οι βασικοί περιορισμοί, που έχουν ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής για την νέα προγραμματική περίοδο είναι:

- Η παραμεθόρια γεωγραφική θέση της Περιφέρειας με περιορισμένο διασυνοριακό δυναμικό.
- Ο μεγάλος βαθμός ορεινότητας.
- Η ιδιαίτερα υψηλή και πρόσφατα επιδεινωθείσα ανεργία.
- Ο κλαδικός προσανατολισμός σε περιορισμένο αριθμό κλάδων (γούνα, ενέργεια, βιομηχανία τροφίμων).
- Τα περιβαλλοντικά προβλήματα κύρια στις περιοχές της πόλωσης της ενεργειακής παραγωγής (άξονας Κοζάνης - Πτολεμαΐδας - Φλώρινας).

2. Αναπτυξιακοί στόχοι

Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος για την Δυτική Μακεδονία είναι:

Η αξιοποίηση των φυσικών της αποθεμάτων και της θέσης της στα Δυτικά Βαλκάνια για τη δημιουργία νέων δυνατοτήτων παραγωγικής απασχόλησης . Ο γενικός αυτός στόχος αναλύεται στους εξής κύριους στρατηγικούς στόχους :

- Διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και μείωση της ανεργίας

Η προσαρμογή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Η βελτίωση της απασχολησιμότητας και η παροχή ίσων ευκαιριών απασχόλησης των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων.

- Αξιοποίηση των Διευρωπαϊκών Δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της Περιφέρειας

Η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων για τη μεγιστοποίηση των επιπτώσεων κυρίως στον τομέα της ενέργειας. Η άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας. Η λειτουργική διασύνδεση με τα διευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας. Η ενίσχυση των αστικών κέντρων και η διάχυση της ανάπτυξης της ενδοχώρας. Η ενίσχυση και δημιουργία αναπτυξιακών αξόνων στην Περιφέρεια.

- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών

Η άρση της απομόνωσης . Η συγκράτηση του πληθυσμού. Η ενεργοποίηση του ενδογενούς παραγωγικού δυναμικού. Η ανάπτυξη της τοπικής

επιχειρηματικότητας. Η ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων. Η αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Η παροχή επαρκών υποδομών ποιότητας ζωής.

- Αναδιάρθρωση κρίσιμων κλάδων της τοπικής οικονομίας και ενίσχυση της εξωστρέφειας

Ο εκσυγχρονισμός των κρίσιμων κλάδων της τοπικής οικονομίας. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Η πρόσβαση σε νέες αγορές. Η εισαγωγή της Έρευνας και Τεχνολογίας και η ενθάρρυνση της καινοτομίας. Η αύξηση των εξαγωγών.

- Βελτίωση ποιότητας ζωής και προστασία του περιβάλλοντος

Ανάπλαση - προστασία του περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής των αστικών κέντρων και της υπαίθρου, ανάπτυξης των υπηρεσιών υγείας .

3. Διάρθρωση του ΠΕΠ

Το ΠΕΠ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006 αποτελείται από επτά υποπρογράμματα τα οποία εμπεριέχουν συνολικά τριάντα έξι μέτρα και έχουν ως εξής με συνολικό κόστος ΕΥΡΩ 580.514.032 .

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας

Α/Α	Προτεραιότητα-Μέτρο	Συνολικό κόστος
1	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	24.705.396,00
1.01	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΙΣΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	13.206.163,00
1.02	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	5.282.465,00
1.03	ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	6.216.768,00
2	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	163.903.155,00
2.01	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	146.735.143,00
2.02	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	17.168.012,00
3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	118.822.405,00
3.01	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	14.673.514,00
3.02	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	27.879.677,00
3.03	ΑΝΑΔΕΙΞΗ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ, ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	10.271.460,00
3.04	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	23.477.623,00
3.05	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ	27.879.677,00

3.06	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ-ΕΤΠΑ	11.705.751,00
3.07	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ-ΕΚΤ	2.934.703,00
4	ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	61.922.230,00
4.01	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	12.619.222,00
4.02	ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΜΜΕ)	20.542.920,00
4.03	ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	4.402.054,00
4.04	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	8.217.168,00
4.05	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	10.271.460,00
4.06	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	5.869.406,00
5	ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	148.064.736,00
5.01	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	57.347.028,00
5.02	ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	36.425.704,00
5.03	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ-ΠΕΑ-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ	10.271.460,00
5.04	ΔΑΣΗ-ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ	7.336.757,00
5.05	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	8.804.109,00
5.06	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	8.804.109,00
5.07	ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ-ΤΟΠΙΚΩΝ (ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΛΠ) ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	7.336.757,00
5.08	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ-ΕΚΤ	2.934.703,00
5.09	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	5.869.406,00
5.10	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	2.934.703,00
6	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	52.824.650,00
6.01	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	11.738.811,00
6.02	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	5.869.406,00
6.03	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	11.738.811,00
6.04	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	14.673.514,00
6.05	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΜΕ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΣΥΜΠΛΗΡΟΥΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	8.804.108,00
7	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	10.271.460,00
7.01	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ-ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΤΠΑ	7.336.757,00

7.02	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ-ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΚΤ	586.941,00
7.03	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ-ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΓΤΠΕ	2.347.762,00
ΣΥΝΟΛΟ		580.514.032,00
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΤΠΑ		396.005.089,00
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΚΤ		31.161.743,00
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΓΤΠΕ		153.347.200,00

Από το συνολικό ποσό της Δημόσιας δαπάνης που ανέρχεται στο ποσό των 496,2 εκατ. Ευρώ μέχρι 31/12/2004 έχει απορροφηθεί το ποσό των 110,3 ευατ. Ευρώ, ήτοι ποσοστό 22,22 % .

4. Αξιολόγηση στόχων

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας προσπαθεί μέσα από τους στόχους που θέτει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα προβλήματα και τους περιορισμούς που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια, αλλά παράλληλα να αξιοποιήσει πλήρως τα συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Με βάση τα προβλήματα και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα προσδιορίστηκαν οι αναπτυξιακοί στόχοι, τόσο οι γενικοί, όσο και οι ειδικοί. Οι γενικοί στόχοι που τίθενται είναι η διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας, η διασύνδεση των αστικών και παραγωγικών κέντρων με την Εγνατία, η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών και η αναδιάρθρωση κρίσιμων κλάδων' της τοπικής οικονομίας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας.

Όσον αφορά τον στόχο της διεύρυνσης των ευκαιριών απασχόλησης και της μείωσης της ανεργίας αυτός κρίνεται πρωταρχικός και απαραίτητος, λόγω της μεγάλης και πρόσφατα επιδεινωθείσας ανεργίας στην Περιφέρεια. Είναι λοιπόν απαραίτητο να διευρυνθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης και να μειωθεί η ανεργία, η οποία πλήττει ιδιαίτερα τους νέους και τις γυναίκες σε ποσοστό που είναι από τα μεγαλύτερα της χώρας. Το πρόβλημα επιτείνεται περισσότερο από τον κλαδικό προσανατολισμό της Περιφέρειας, που στηρίζεται σε περιορισμένο αριθμό κλάδων (γούνα, ενέργεια, βιομηχανία τροφίμων), με αποτέλεσμα οι ευκαιρίες απασχόλησης να είναι περιορισμένες. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός των κρίσιμων κλάδων της τοπικής οικονομίας ,η αύξηση της ανταγωνιστικότητας, η πρόσβαση σε νέες αγορές και η εισαγωγή της Ε &ΤΑ και η ενθάρρυνση της καινοτομίας .

Επίσης, σημαντικό ανασταλτικό αναπτυξιακό παράγοντα αποτελούν η παραμεθόρια γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, με περιορισμένο διασυνοριακό δυναμικό και ο μεγάλος βαθμός ορεινότητας, γεγονός που επιβάλει την άρση της απομόνωσης και την συγκράτηση του πληθυσμού, καθώς και την ενεργοποίηση του ενδογενούς παραγωγικού δυναμικού σε συνδυασμό με την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων και την αξιοποίηση των πλούσιων φυσικών πόρων.

Παράλληλα, για την επίλυση των παραπάνω προβλημάτων, κρίνεται απαραίτητη η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι δυνατότητες για ριζική βελτίωση των διαπεριφερειακών συνδέσεων λόγω της Εγνατίας Οδού, η πόλωση της ενεργειακής παραγωγής που καθιστά την Περιφέρεια Ενεργειακό Κέντρο της Ελλάδας, με δυνατότητες σύνδεσης με τα διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα, ο πλούσιος ορυκτός πλούτος, καθώς και το πλούσιο υδάτινο δυναμικό.

Συμπερασματικά, ο κάθε στόχος προσπαθεί να επιλύσει περισσότερα από ένα προβλήματα της Περιφέρειας και παράλληλα αξιοποιεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που εντοπίστηκαν. Αυτό ενισχύεται και από την εξειδίκευση των γενικών στόχων σε ειδικούς, αλλά και από τους ειδικούς στόχους που έχουν τεθεί κατά τομέα παραγωγής. Συνεπώς, η αναπτυξιακή στρατηγική κινείται στην σωστή κατεύθυνση και κρίνεται ως αποτελεσματική.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί και οι προτεινόμενες παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό συσχέτισης. Οι βασικές κατηγορίες παρεμβάσεων συμβάλλουν στην επίτευξη περισσότερων από ένα στόχων, έτσι ώστε να υπάρχει πλήρης κάλυψη των στόχων από τις δράσεις. Αυτό αυξάνει την αποτελεσματικότητα των δράσεων και την μεγαλύτερη κάλυψη των στόχων που έχουν τεθεί κατά τομέα παραγωγής. Συνεπώς, η αναπτυξιακή στρατηγική κινείται στην σωστή κατεύθυνση και κρίνεται ως αποτελεσματική.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί και οι προτεινόμενες παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό συσχέτισης. Οι βασικές κατηγορίες παρεμβάσεων συμβάλλουν στην επίτευξη περισσότερων από ένα στόχων, έτσι ώστε να υπάρχει πλήρης κάλυψη των στόχων από τις δράσεις. Αυτό αυξάνει την αποτελεσματικότητα των δράσεων και την μεγαλύτερη κάλυψη των στόχων που έχουν τεθεί .

5. Εναρμόνιση με κοινοτικές πολιτικές

Οι στόχοι και οι δράσεις που προτείνονται για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκονται σε πλήρη εναρμόνιση με τις Κοινοτικές Πολιτικές και τις κατευθύνσεις που τίθενται από την Ε.Ε.

Ειδικότερα, η Περιφέρεια επιδιώκει την λειτουργική ενσωμάτωση στα διευρωπαϊκά δίκτυα, μέσω της υλοποίησης των κάθετων συνδέσεων με την Εγνατία και την ενίσχυση των οδικού δικτύου, καθώς επίσης και την αξιοποίηση των δικτύων ενέργειας λόγω του σημαντικού πλεονεκτήματος που διαθέτει η Περιφέρεια στον τομέα της ενέργειας.

Επίσης, ενισχύεται η ανάπτυξη της υπαίθρου με δράσεις που αφορούν την ενίσχυση των βασικών υποδομών και την βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών, την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών επιχειρήσεων, την ολοκληρωμένη παρέμβαση σε ορισμένες ορεινές περιοχές, την δημιουργία καινοτομικών αγροτικών επιχειρήσεων την κατάρτιση του τοπικού πληθυσμού, την στήριξη επιχειρήσεων παροχής επώνυμων παραδοσιακών προϊόντων στην ανάπτυξη του τουρισμού ως συμπληρωματική δραστηριότητα κ.λπ. γεγονός που εναρμονίζεται πλήρως με τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

Παράλληλα, σημαντική σπουδαιότητα δίδεται στην ανάπτυξη της Έρευνας και Τεχνολογίας, και στην στενή διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή, προκειμένου η Περιφέρεια να γίνει μια σύγχρονη καινοτομική Περιφέρεια και να ανταπεξέλθει πλήρως στις νέες προκλήσεις.

Οι δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος που αφορούν την διαχείριση αποχετευτικών συστημάτων και μονάδων επεξεργασίας αστικών λυμάτων, ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων, ολοκλήρωση των έργων προστασίας των λιμνών και ολοκληρωμένη διαχείριση στις λεκάνες απορροής των λιμνών, δράσεις προστασίας ανάδειξης - προβολής και διαχείριση φυσικών οικοσυστημάτων κ.λπ., εναρμονίζονται πλήρως με τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος.

Επίσης, οι σχετικές δράσεις για την στήριξη των επιχειρήσεων (π.χ. ενίσχυση δημιουργίας νέων - επέκταση και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επιχειρήσεων, ενθάρρυνση και ανάπτυξη ατομικών και οικογενειακών επιχειρήσεων με την παροχή υπηρεσιών συμβούλων, στήριξη και ενίσχυση ΜΜΕ για τη μεταφορά και απόκτηση καινοτομίας και τεχνολογίας, δημιουργία θερμοκοιτίδων για νέες καινοτόμες

επιχειρήσεις κ.λπ.) δεν αντιστρατεύονται τις κατευθύνσεις της πολιτικής ανταγωνισμού, αλλά αντίθετα δημιουργούν υγιείς, κερδοφόρες και σύγχρονες επιχειρήσεις.

Τέλος, όσον αφορά την απασχόληση, η Περιφέρεια δίνει ιδιαίτερη σημασία στις δράσεις για την απασχόληση, εξαιτίας του υψηλού ποσοστού ανεργίας και των περιορισμένων ευκαιριών απασχόλησης που έχουν ιδιαίτερα οι νέοι. Οι σχετικές δράσεις στον τομέα αυτό αναφέρονται σε τρεις βασικούς άξονες . Στην εκπαίδευση και αρχική κατάρτιση που περιλαμβάνονται δράσεις για την ανάπτυξη των υποδομών και του εξοπλισμού σύγχρονης τεχνολογίας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, την αξιοποίηση της τηλεματικής για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών και την ενίσχυση προγραμμάτων αρχικής κατάρτισης. Στην στήριξη των ανέργων και των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων που περιλαμβάνονται δράσεις για τη σύνδεση κατάρτισης και απασχόλησης, καθώς και ειδικά ολοκληρωμένα προγράμματα για την φτώχεια, τη περιθωριοποίηση και τα μειονεκτούντα άτομα. Τέλος, στην προώθηση της απασχόλησης που περιλαμβάνονται δράσεις για την αξιοποίηση κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου - και την προσέλκυση επενδύσεων, την ενθάρρυνση και την παροχή υπηρεσιών στήριξης για ανάπτυξη ατομικών και οικογενειακών επιχειρήσεων, την ενίσχυση πρωτοβουλιών για δημιουργία απασχόλησης στους τομείς του πολιτισμού, του περιβάλλοντος, του τουρισμού και την προώθηση Τοπικών Συμφώνων Απασχόλησης. Οι δράσεις αυτές προτείνονται στα πλαίσια της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση, σύμφωνα με τους πυλώνες-στόχους που έχουν τεθεί απ' αυτό προκειμένου να ενισχυθεί η απασχόληση στην Περιφέρεια .

6. Αναμενόμενα αποτελέσματα

Η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματική υλοποίηση των δράσεων. Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, από την υλοποίηση των έργων υποδομής (κυρίως της ολοκλήρωσης της Εγνατίας και των κάθετων με αυτήν συνδέσεων) αναμένεται να βελτιωθεί και να επεκταθεί σε μεγάλο μήκος το διαπεριφερειακό, ενδοπεριφερειακό και τοπικό οδικό δίκτυο, καθώς επίσης και να βελτιωθούν οι υποδομές σε δύο αεροδρόμια. Οι δράσεις αυτές θα ενισχύσουν

σημαντικά την διασύνδεση των αστικών και παραγωγικών κέντρων με την Εγνατία και τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Επίσης σημαντικές επιπτώσεις θα έχουν στην άρση της απομόνωσης των ορεινών περιοχών και στην μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Σύμφωνα με τις προτεινόμενες δράσεις αναμένεται να προωθηθεί η ολοκληρωμένη παρέμβαση σε 6 ορεινές, - παραλίμιες περιοχές, 5 αστικά κέντρα και 3 ημιαστικά.

Αυτά, σε συνδυασμό με τις σημαντικές δράσεις για τον αγροτικό τομέα, που προβλέπεται να δημιουργήσουν αρκετές νέες θέσεις εργασίας, ενώ θα ιδρυθούν και αρκετές νέες επιχειρήσεις στον ορεινό χώρο και θα επεκταθούν υφιστάμενες, αναμένεται να έχουν σημαντικές αναπτυξιακές επιδράσεις για τις περιοχές αυτές. Επίσης, βασικό στόχο στον τομέα αυτό αποτελεί η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων σε ποσοστό που να προσεγγίζει τον εθνικό μέσο όρο.

Παράλληλα, οι δράσεις για την ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας, που εκτιμάται να δημιουργήσουν 5000-6000 συνολικά θέσεις απασχόλησης, με έμφαση στους νέους και στις γυναίκες, θα ενισχύσουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και θα καταπολεμήσουν το υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Η βελτίωση των κοινωνικών υποδομών (ολοκλήρωση των υποδομών και του εξοπλισμού των 5 νοσοκομειακών μονάδων, καθώς και βελτίωση και επέκταση των υποδομών εκπαίδευσης, κυρίως της Τριτοβάθμιας) θα είναι σημαντική με την υλοποίηση των σχετικών έργων, έτσι ώστε να αυξηθεί η ποιότητα ζωής του πληθυσμού. η μείωση του βαθμού απομόνωσης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών και η βελτίωση των δεξιοτήτων και του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού.

Τέλος η υλοποίηση των έργων για το περιβάλλον, τον πολιτισμό και τον τουρισμό εκτιμάται ότι θα βελτιώσουν σημαντικά τη θέση της Περιφέρειας, θα αξιοποιήσουν στο μέγιστο δυνατό τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και θα εξυπηρετήσουν στο μέγιστο βαθμό τους στόχους που έχουν τεθεί. Με την ολοκλήρωση των σχετικών δράσεων (περιφερειακών και τομεακών) αναμένεται να δημιουργηθούν περίπου 1700-2500 τουριστικές κλίνες και να δημιουργηθούν πάνω από 100 νέα τουριστικά καταλύματα. ενώ θα ολοκληρωθούν 2 χιονοδρομικά κέντρα και θα κατασκευασθούν δύο συνεδριακά. Παράλληλα, βασικό στόχο αποτελεί η ανάδειξη 10 περιοχών υψηλού περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος (ΦΥΣΗ 2000). καθώς και η εξυγίανση και ανάδειξη, μέσω της ολοκλήρωσης των σχετικών προγραμμάτων των μεγάλων λιμνών Βεγορίτιδας και Κυστοριάς.

4. Πορεία εκτέλεσης Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006

Δημογραφικές εξελίξεις

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής, ο πληθυσμός της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας ανέρχεται σε 301.539 κατοίκους, σημειώνοντας αύξηση 2,9% σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή (1991). Ειδικότερα, παραθέτουμε στον ακόλουθο πίνακα την πληθυσμιακή εξέλιξη στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, για την περίοδο 1997-2001.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

	1997	1998	1999	2000	2001
Αριθμός Κατοίκων	302.768	303.291	303.686	303.697	301.522

Πηγή : [www.economics .gr](http://www.economics.gr)

Όπως παρατηρούμε έως το 2000 παρουσιάζεται μία οριακά αύξουσα πορεία του πληθυσμού ,ενώ το 2001 σημειώνεται επίσης οριακή πτώση ίση με 0,72% . Η βραδύτητα του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού αλλά και η επακόλουθη πτώση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό τόσο στην εξελικτική διαχρονική πορεία του λόγου γεννήσεων / θανάτων όσο και στη μεταναστευτική εκροή που παρατηρείται .

Ενδεικτικά αναφέρουμε βάσει στοιχείων του site : [www.economics .gr](http://www.economics.gr) ότι ο λόγος γεννήσεις / θάνατοι στην περιφέρεια από 1,03 που ήταν το 1997 διαμορφώθηκε σε 0,93 το 2001 , ενώ η πυκνότητα του πληθυσμού (κάτοικοι/τ.χμ.) από 32 το 1997 παρουσιάζει οριακή πτώση το 2001 και διαμορφώνεται στο 31,9 .

Απασχόληση – Ανεργία

Βάσει στοιχείων της ΕΣΥΕ (β' τρίμηνο έτους) ο δείκτης της ανεργίας από 15,40 (σε χιλ. άτομα) το 1999 αγγίζει το 16,84 το 2003 , το εργατικό δυναμικό από 105,75 το 1999 ανέρχεται σε 107,51 το 2003 ,ενώ οι απασχολούμενοι από 90,32 το 1999 φτάνουν το 90,68 το 2003 . Οι μεταβολές δηλαδή που παρατηρούνται είναι επίσης οριακές . ενώ η ανεργία μετά από μία κάμψη το 2002 (13.77) φτάνει όπως προαναφέρθηκε στο 16,84 , ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό , κατατάσσοντας την περιφέρεια στις πρώτες θέσεις σε επίπεδο επικράτειας .

Το περιφερειακό προϊόν

Το περιφερειακό προϊόν της Περιφέρειας ανήλθε το 2003 σε 4.270 εκατ. Ευρώ συνεισφέροντας κατά 2,8% στη διαμόρφωση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας . Το κατά κεφαλή ακαθάριστο προϊόν στην Περιφέρεια το έτος 2002 αντιστοιχεί στο 103,8% του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας .

Τα ποσοστά συμμετοχής των τομέων οικονομικής δραστηριότητας στη διαμόρφωση του ακαθάριστου περιφερειακού προϊόντος (ΑΕΠ) είναι τα εξής (έτος 2002) :

ΤΟΜΕΙΣ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Πρωτογενής Τομέας	11,3%	10,4%	16,2%	15,4%	15,45%	13,1%	12,6%	12,5%
Δευτερογενής Τομέας	37,3%	35,5%	28,7%	30,1%	30,1%	30,4%	30,9%	30,9%
Τριτογενής Τομέας	51,4%	54,1%	55,1%	54,5%	54,5%	56,5%	56,5%	56,6%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προέρχονται από την έκδοση Νομοί 2004.

Σημαντική είναι η συμβολή του ενεργειακού τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ (ποσοστό συμμετοχής 13% (το 2002) , στοιχεία Νομοί 2004, καθώς και του κλάδου των μεταλλείων - ορυχείων 10,2% (το 2002), στοιχεία Νομοί 2004, κυρίως λόγω της εξόρυξης του λιγνίτη.

Τα αντίστοιχα ποσοστά στο σύνολο της χώρας για το ίδιο έτος ήταν τα ακόλουθα:

- Πρωτογενής τομέας : 7%
- Δευτερογενής τομέας :22,3%
- Τριτογενής τομέας : 70,7%

Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας (κυρίως λόγω της δραστηριότητας της ΔΕΗ) εμφανίζουν αυξημένα ποσοστά συμμετοχής στη διαμόρφωση του ακαθάριστου περιφερειακού προϊόντος σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

Επίπεδο Μόρφωσης

Το γενικό επίπεδο μόρφωσης της Περιφέρειας θεωρείται χαμηλότερο από το αντίστοιχο της χώρας . Το εργατικό δυναμικό με εκπαίδευση μέχρι και το Δημοτικό ανέρχεται σε 45,2% του ενεργού πληθυσμού, ενώ το 35,7% κατέχει απολυτήριο Γυμνασίου ή Λυκείου και το 19,2% κατέχει πτυχίο ανώτερων ή ανώτατων σπουδών (1999).

Συμπερασματικά σχόλια

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι καμία σημαντική αλλαγή δεν υφίσταται όσον αφορά στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, αφού όλα τα μεγέθη παρουσιάζουν οριακές μεταβολές .Βέβαια δεν μπορούμε να μιλάμε ακόμη με σιγουριά και για την τελική έκβαση του Π.Ε.Π. καθώς αναφερόμαστε ακόμη στο έτος 2005 , το πρόγραμμα δεν έχει ολοκληρωθεί και απομένει αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα , έτσι ώστε να είναι δυνατόν να μεταβληθεί η πορεία έκβασής του σε αρκετούς τομείς . Το γεγονός αυτό καθιστά επιτακτικότερη την ανάγκη εφαρμογής δράσεων –προτοβουλιών , με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης .

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι οι παραπάνω αναφερόμενες μεταβολές δεν σηματοδοτούν τάσεις διαφορετικές από αυτές του συνόλου της χώρας. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μείωση του ποσοστού της ανεργίας στην περιφέρεια το έτος 2002, εξέλιξη η οποία είναι δυνατό να αποδοθεί εν μέρει μόνο και στις σχετικές δράσεις του ΠΕΠ.

Αλλαγές Εθνικών, Περιφερειακών και Τομεακών πολιτικών

Κατά τα έτη 2001-2003 δεν υπήρξαν αλλαγές στις Εθνικές και Περιφερειακές πολιτικές, που να διαφοροποιούν την ιεράρχηση και κατάταξη των ελληνικών Περιφερειών, ως προς την αναπτυξιακή τους πορεία.

Με βάση τη διακύμανση του ΑΕΠ, οι ελληνικές Περιφέρειες παραμένουν στις τρεις βασικές κατηγορίες, που καταγράφονται στο τεύχος του εγκεκριμένου ΚΠΣ 20002006.

Ο κύριος στόχος του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006 παραμένει:

Συνεισφορά στη δημιουργία μιας δυναμικής Περιφέρειας, που θα αξιοποιεί τα φυσικά της αποθέματα και τη θέση της στα Δυτικά Βαλκάνια, για να δημιουργήσει ένα ανταγωνιστικό παραγωγικό περιβάλλον και νέες ευκαιρίες απασχόλησης .

Ο κύριος στόχος αναλύεται στους παρακάτω επιμέρους στρατηγικούς στόχους:

- Διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και μείωση της ανεργίας.
- Αξιοποίηση των Διευρωπαϊκών Δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της Περιφέρειας.
- Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου - Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών.
- Αναδιάρθρωση κρίσιμων κλάδων της τοπικής οικονομίας και ενίσχυση της εξωστρέφειας.
- Βελτίωση ποιότητας ζωής και προστασία του περιβάλλοντος. Ενίσχυση των αστικών περιοχών.
- Ενίσχυση του Τουριστικού Προϊόντος.

Οι στόχοι-πολιτικές κατά τομέα παραγωγής εξειδικεύονται ως ακολούθως :

Στον πρωτογενή τομέα

Σε συμφωνία με τη φιλοσοφία διαμόρφωσης του Επιχειρησιακού Προγράμματος κατά το οποίο ο αγροτικός χώρος περιέχει σημαντικό δυναμικό για την παραγωγή ποιοτικών τοπικών - παραδοσιακών προϊόντων, διπλή είναι η εστίαση των στόχων στον πρωτογενή τομέα . Η ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων στον τομέα αφενός

η στήριξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων αφετέρου. Ειδικότερα οι στόχοι αναλύονται σε:

- Ανάπτυξη εναλλακτικών και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων προς πρωτογενή τομέα.
- Βελτίωση της αποδοτικότητας και ανταγωνιστικότητας του τομέα.
- Αξιοποίηση των τοπικών ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και η ανάπτυξη επώνυμων τοπικών προϊόντων.

- Βελτίωση των δομών μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων
- Προστασία των φυσικών πόρων και του αγροτικού περιβάλλοντος.

Στη μεταποίηση και ΜΜΕ

Οι επιμέρους στόχοι στον τομέα της μεταποίησης αναλύονται σε:

- Ανάπτυξη ενός νέου ισχυρού τοπικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.
- Ενίσχυση και καθετοποίηση των τομέων παραγωγής με χρήση νέων τεχνολογιών έρευνας καινοτομίας και της Κοινωνίας της Πληροφορίας.
- Ολοκλήρωση και ανάπτυξη των υποδομών και δομών στήριξης παραγωγικού περιβάλλοντος.
- Ώθηση στη δημιουργία ΜΜΕ τεχνολογίας αιχμής.
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Στον τριτογενή τομέα

Σε σχέση και με τους άλλους τομείς παραγωγής, ο τομέας των υπηρεσιών στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας χρειάζεται:

- Ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών υποστήριξης των ΜΜΕ.
- Διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή.
- Βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος - ανάπτυξη
- εναλλακτικών μορφών τουρισμού - τουριστική αξιοποίηση των φυσικών πολιτιστικών πόρων .

Όσον αφορά στις Τομεακές πολιτικές , το Σχέδιο Ανάπτυξης (ΣΑ) της προγραμματικής περιόδου 2000-2006 για την Ελλάδα περιλαμβάνει ένα πλαίσιο δράσης για τους τομείς του περιβάλλοντος και της απασχόλησης, των κοινωνικών ανισοτήτων, και την ισότητα των δύο φύλων, στο οποίο αποτυπώνεται η ανάγκη της ενσωμάτωσης των τομεακών πολιτικών στις Εθνικές και Περιφερειακές πολιτικές καθώς και η ανάγκη για μια ολοκληρωμένη θεώρηση των αναπτυξιακών προβλημάτων σε κάθε περιφέρεια της χώρας .

Επιπτώσεις των αλλαγών στη συνοχή παρεμβάσεων και συμβάσεων των Ταμείων

Κατά τη διάρκεια του έτους 2003 δεν σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις και στις Εθνικές, Περιφερειακές και Τομεακές πολιτικές ώστε να υπάρχουν επιπτώσεις στη συνοχή και συνάφεια των παρεμβάσεων των ταμείων και των άλλων χρηματοδοτικών μέσων . Επίσης, δεν παρουσιάστηκαν προβλήματα στην εθνική συγχρηματοδότηση των έργων του προγράμματος .

Συνολική εικόνα προόδου προγράμματος

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Προγράμματος (ΠΕΠ) 2000-2006 Δυτικής Μακεδονίας κρίθηκε από την Ε.Ε με την Απόφαση έγκρισης Ε(2001)812 με αριθμό προγράμματος 2000 GR 161 ΡΟ 013 , η οποία αφορούσε σε συνολικό προϋπολογισμό 580.514.032 € (Δημόσια Δαπάνη 496.227.899, Κοινοτική Συμμετοχή 372.170.924 €).

Μετά από τις εγκεκριμένες τροποποιήσεις του Συμπληρώματος Προγραμματισμού από την ΕΠ/ΠΕΠ , ο συνολικός προϋπολογισμός του Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2000 -2006 ανέρχεται σε 575.334.009 €.

Η συνολική εικόνα του Προγράμματος κρίνεται καλή. Παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά ενεργοποίησης (94%), συμμετοχής των Τελικών Δικαιούχων με προτάσεις (114%), εντάξεων πράξεων (61%) και συμβασιοποίησης έργων (38%), ενώ ικανοποιητικό παρουσιάζεται το ποσοστό πληρωμών (17,4%).

Στην απορρόφηση παρατηρείται το μικρότερο αλλά ικανοποιητικό ποσοστό, που οφείλεται αφενός στο γεγονός της έναρξης απορρόφησης αυξημένων πόρων τόσο από τα μικρά όσο και από τα μεγάλα έργα (κάθετοι άξονες, σιδηροδρομικό δίκτυο) στο Β' εξάμηνο του 2003 και- αφετέρου στο γεγονός ότι σημαντικά έργα που έχουν ενταχθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα, βρίσκονται ή έχουν ολοκληρώσει πρόσφατα τις διαδικασίες δημοπράτησης και συμβασιοποίησης .

Γενικότερα οι καθυστερήσεις των πληρωμών οφείλονται κυρίως στο σχετικά μικρό διαθέσιμο χρονικό διάστημα από την ένταξη μέχρι την υλοποίηση των έργων, στην καθυστερημένη ενεργοποίηση ορισμένων Μέτρων λόγω των απαιτούμενων θεσμικών ρυθμίσεων (κυρίως για Μέτρα του ΕΚΤ και του ΕΓΓΠΕ), στη χαμηλή ετοιμότητα μερικών φορέων υλοποίησης σε "ώριμα" έργα. στη δυσκολία προσαρμογής τους στο νέο πλαίσιο υλοποίησης του Γ' ΚΠΣ, στην ελλιπή στελέχωση μερικών Τελικών Δικαιούχων σε έμπειρο προσωπικό και σε διάφορες χρονοβόρες

διαδικασίες υλοποίησης των έργων καθώς επίσης και σε αδυναμίες του ιδιωτικού τομέα παραγωγής δημοσίων έργων της περιφέρειας να ανταποκριθεί στο αυξημένο επενδυτικό πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη (έργα Γ' ΚΠΣ και Εθνικών πόρων).

Κύριες παράμετροι που συνέβαλαν στην αποτελεσματική λειτουργία του νέου συστήματος διαχείρισης είναι αφενός η απρόσκοπτη ανταπόκριση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης στις αυξημένες απαιτήσεις του εφαρμοστικού πλαισίου του Προγράμματος αφετέρου η αποδοτική συνεργασία τόσο με την Διαχειριστική Αρχή του ΚΠΣ και με την Αρχή Πληρωμής, όσο και με τους φορείς υλοποίησης των έργων όπως διαπιστώνεται από τη μέχρι σήμερα εμπειρία εφαρμογής του Προγράμματος .

Σημαντικές ενέργειες της προηγούμενης περιόδου που απέδωσαν προς την κατεύθυνση αυτή είναι :

- Η προετοιμασία του αναγκαίου κανονιστικού πλαισίου επέτρεψε την απρόσκοπτη και σύμφωνα με τους Κανονισμούς, έναρξη λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Γ' ΚΠΣ.

- Η λειτουργία της Επιτροπής Παρακολούθησης του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, στην οποία συμμετέχουν 38 εκπρόσωποι οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, των Υπουργείων, των συλλογικών φορέων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων

- Η συστηματική παροχή οδηγιών, εγκυκλίων, αποφάσεων και κατευθύνσεων από τη Διαχειριστική Αρχή του Γ' ΚΠΣ και τα άλλα Υπουργεία, επέτρεψε την ομογενοποιημένη και σύμφωνη με το κανονιστικό πλαίσιο, αντιμετώπιση όλων των ζητημάτων προγραμματισμού και διαχείρισης που διαφάνηκαν μέχρι σήμερα.

- Η διαδικασία γνωμοδοτήσεων των εμπλεκόμενων φορέων για την ένταξη προτάσεων έργων στο Πρόγραμμα λειτούργησε ως ένα βαθμό εκπαιδευτικά για

- τις πρώτες φάσεις ενεργοποίησης του Προγράμματος ενώ βελτίωσε το συντονισμό των εμπλεκόμενων διοικητικών αρχών και τη συνοχή της εφαρμογής του ΠΕΠ.

- Η διαρκής συνεργασία και η συστηματική παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών στήριξης από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΕΠ προς τους Τελικούς Δικαιούχους και τους εμπλεκόμενους φορείς μέσα από επιμέρους

τεχνικές καθημερινές συναντήσεις και οργανωμένους κύκλους ενημερωτικών εκδηλώσεων συνέβαλε στην ουσιαστική ανταπόκριση των στελεχών των φορέων στις νέες απαιτήσεις του πλαισίου εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ.

- Η οργάνωση σημαντικού αριθμού εκπαιδευτικών σεμιναρίων, ημερίδων και συναντήσεων συνέλαβε στην αναβάθμιση της λειτουργίας της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης, στη διευκόλυνση της αντιμετώπισης των επί μέρους προβλημάτων και στη δυνατότητα αναδράσεων και προγραμματισμού διορθωτικών μέτρων.

- Η οργάνωση της Πληροφόρησης και Δημοσιοποίησης του Προγράμματος με βάση το Επικοινωνιακό Σχέδιο Δράσης και την ετήσια εξειδίκευσή του και της ιδιαίτερης βαρύτητας στις δράσεις ενεργοποίησης των δυναμικών Τελικών Δικαιούχων συνέβαλε αφενός στην κινητοποίηση των ενδιαφερομένων φορέων και τη μεγάλη συμμετοχή τους στις προσκλήσεις των Μέτρων του Προγράμματος με την υποβολή σημαντικού αριθμού άρθρων φακέλων προτάσεων και αφετέρου στην κατανόηση και χρησιμοποίηση των νέων διαδικασιών εφαρμογής του ΠΕΠ.

Η οργάνωση της παρακολούθησης και διαχείρισης και παρακολούθησης της εφαρμογής του Προγράμματος από μέρους της Ειδικής Υπηρεσίας του ΠΕΠ, με χρήση των αρχών της σύγχρονης οργάνωσης και διοίκησης και ειδικότερα με την εφαρμογή των μεθόδων των Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας στο σύνολο των δραστηριοτήτων της (Διαδικασία Ένταξης Πράξεων, Διαδικασία Ελέγχων, Διαδικασία Προγραμματισμού, κ.α.).

Με βάση αφενός του συνόλου των ενεργειών στήριξης των Τελικών Δικαιούχων από μέρους της Διαχειριστικής Αρχής και αφετέρου την ετοιμότητα των ενταγμένων έργων και την επικείμενη αύξηση των νομικών δεσμεύσεων προβλέπεται η επιτάχυνση της πορείας εφαρμογής του Προγράμματος μέχρι το τέλος του 2004 σε όλες τις βασικές παραμέτρους (ενεργοποίηση προγράμματος 100%, εντάξεις περίπου 80%, συμβασιοποίηση περίπου 60% και πληρωμές περίπου 30%).

Συμπεράσματα

1. Γενικό Μέρος

Μετά την ονομαστική σύγκλιση και την ένταξη της χώρας στην Ο.Ν.Ε. την 01/01/2001 και μέσα στα πλαίσια του Κ.Π.Σ. 2000-2006 αλλά και του υπό κατάρτιση Δ'Κ.Π.Σ. 2007-2013 βασικοί στόχοι της Εθνικής Οικονομικής Πολιτικής πρέπει να είναι η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στο σύνολο της επικράτειας .

Ένας παράγοντας που μπορεί να έχει ως συνέπεια την αύξηση των ανισοτήτων γενικά αλλά και μεταξύ των περιφερειών ειδικά, είναι η μελλοντική εξέλιξη των συνολικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο της Ε.Ε .

Καθώς προχωρεί η οικονομική ανάπτυξη υπάρχει τάση μείωσης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και στις υπανάπτυκτες και φτωχές χώρες ο βαθμός των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων είναι πολύ μεγαλύτερος σε σύγκριση με τις περισσότερο ανεπτυγμένες και πλουσιότερες .

Η επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης και η μείωση του χάσματος του επιπέδου διαβίωσης στην Ελλάδα από τον κοινοτικό μέσο όρο, στο προσεχές μέλλον, είναι δυνατόν να συμβάλλει περαιτέρω στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και να διατηρηθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί κατά τα τελευταία είκοσι έτη.

Αντίθετα οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και η πραγματική απόκλιση από τον κοινοτικό μέσο όρο είναι ενδεχόμενο για ορισμένες τουλάχιστον περιφέρειες, να οδηγήσει σε αντιστροφή των ευνοϊκών τάσεων που παρουσιάστηκαν τα τελευταία είκοσι έτη .

Μια διαδικασία ταχείας και πραγματικής αύξησης του εθνικού προϊόντος είναι ενδεχόμενο να διαχυθεί σε πολλές περιφέρειες μάλλον παρά να συγκεντρωθεί στα μεγάλα αστικά κέντρα όπως έχει συμβεί σε μεγάλο βαθμό κατά τις δεκαετίες του 1950 και 1960 για τους εξής λόγους :

Αντίθετα με το παρελθόν, κάτω από τις σημερινές συνθήκες τα μεγάλα αστικά κέντρα δεν έχουν τη δυνατότητα να χωρέσουν τον πρόσθετο πληθυσμό και τις οικονομικές δραστηριότητες που θα συνεπαγόταν η συγκέντρωση μιας διαδικασίας γρήγορης οικονομικής ανάπτυξης σε αυτά. Τα προβλήματα δυσλειτουργίας των μεγάλων αστικών κέντρων που έχουν σωρευθεί στο μεταξύ, αλλά και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, θα τείνουν να έχουν ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της

εγκατάστασης ενός μεγάλου μέρους των νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων σε αυτά και τη διάχυσή τους στην περιφέρεια. Η προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων δυσλειτουργίας που έχουν σωρευθεί στα μεγάλα αστικά κέντρα λόγω των μεγάλων συγκεντρώσεων πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων με τους πόρους του Κ.Π.Σ. 2000-2006 αναμένεται να απαμβλύνει τα προβλήματα αυτά, αλλά όχι να αλλάξει ριζικά το συσχετισμό των συνθηκών ζωής στα μεγάλα κέντρα σε σύγκριση με την περιφέρεια.

Παράλληλα με τους παράγοντες απώθησης μέρους τουλάχιστον των νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, που θα προέκυπταν από την αποκατάσταση μιας βιώσιμης και γρήγορης διαδικασίας ανάπτυξης. από τα μεγάλα αστικά κέντρα, ισχυρότεροι διαγράφονται και οι παράγοντες προσέλκυσης προς την περιφέρεια κυρίως λόγω:

- Της ουσιαστικής βελτίωσης της οικονομικής αλλά και της κοινωνικής υποδομής η οποία έχει προγραμματιστεί να συνεχιστεί .

- Της έντονης κάμψης ή ακόμη και της αναστροφής της ισχυρής προτίμησης που επεδείκνυε στο παρελθόν το κοινό για διαβίωση στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής υποδομής και του επιπέδου διαβίωσης γενικότερα στην περιφέρεια. αλλά και οι σημαντικές μεταβολές στους τρόπους ζωής και τη νοοτροπία. έχουν σε μεγάλο βαθμό εξαλείψει τις εντυπώσεις για μειονεξία της περιφέρειας ως τόπου διαβίωσης.

Της συνεχούς αύξησης του ποσοστού των δραστηριοτήτων του δευτερογενή και του τριτογενή τομέα που συγκεντρώνεται στην περιφέρεια, πράγμα που υποδηλώνει την ενίσχυση των επιχειρηματικών δομών της και των δυνατοτήτων ανάληψης οικονομικών πρωτοβουλιών.

Της συνεχούς βελτίωσης της στάθμης εκπαίδευσης και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στις περισσότερες τουλάχιστον περιφέρειες .

Οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες στα Βαλκάνια έχουν μεταβληθεί ριζικά και δημιουργούν δυνατότητες οικονομικής συνεργασίας και διείσδυσης που αυξάνουν το συγκριτικό πλεονέκτημα των βορειότερων περιφερειών της χώρας ως τόπου εγκατάστασης δραστηριοτήτων.

Παράλληλα με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής υποδομής θα εξακολουθήσει να εκτυλίσσεται, τουλάχιστον μέχρι το τέλος της παρούσας δεκαετία, μια πολλαπλή προσπάθεια ενίσχυσης του παραγωγικού περιβάλλοντος στις περιφέρειες .

2. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζει έντονες ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ανισότητες και είναι περιοχή κατεξοχήν ορεινή και σχετικά απομονωμένη από την υπόλοιπη χώρα λόγω ανεπαρκούς συγκοινωνιακού δικτύου. Εκτός από το νομό Καστοριάς, που παρουσιάζει ικανοποιητική πληθυσμιακή εξέλιξη, στους υπόλοιπους νομούς παρατηρείται πληθυσμιακή σταθεροποίηση ή μικρή αύξηση και συνέχιση της εσωτερικής μετανάστευσης (αρνητική καθαρή μεταβολή).

Πρωταρχικής σημασίας για την περιφέρεια θεωρείται ο κλάδος των ορυχείων, καθώς και η κτηνοτροφία γεωργία. Η μεταποιητική δραστηριότητα συγκεντρώνεται στη γουνοποιία Καστοριάς και Σιάτιστας. Η επέκταση σε άλλους κλάδους (επεξεργασία ξύλου, μεταποίηση γάλακτος, επεξεργασία κρέατος κ.λπ.) φαίνεται δυνατή, απαιτεί όμως σχετικές μελέτες σκοπιμότητας-υποστήριξης.

Παρά την ύπαρξη αξιόλογων φυσικών πόρων, ο τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί λόγω έλλειψης τουριστικής υποδομής και απόστασης (κόστους προσπέλασης από τα αστικά κέντρα .Φαίνεται δυνατή η ανάπτυξη μορφών ορεινού- χειμερινού- περιηγητικού τουρισμού, κυρίως για την εσωτερική αγορά .

Οι ελλείψεις και τα προβλήματα τεχνικής υποδομής εντοπίζονται στο συγκοινωνιακό δίκτυο –οδικές μεταφορές , ενώ τα περιβαλλοντικά προβλήματα αφορούν τη διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων καθώς και την εκμετάλλευση και αποκατάσταση των λιγνιτοφόρων περιοχών .

Στη γεωργία κρίνεται αναγκαία η ολοκλήρωση των προγραμματισθέντων αρδευτικών έργων για την φυτική παραγωγή καλλιέργειας ζωοτροφών για την ενίσχυση της κτηνοτροφίας και τη βελτίωση της παραγωγής δενδρωδών καλλιεργειών . Για την επέκταση της κτηνοτροφίας χρειάζεται περαιτέρω βελτίωση της υποδομής του ζωικού κεφαλαίου και αναβάθμιση των κτηνιατρικών υπηρεσιών. Για την αποδοτικότερη εκμετάλλευση του δασικού πλούτου χρειάζεται να επιδιωχθεί η δημιουργία της σχετικής υποδομής .

Για το δευτερογενή τομέα κρίνεται αναγκαία η προώθηση ίδρυσης βιομηχανικών και βιοτεχνικών περιοχών στις έδρες των λοιπών νομών πλην της Φλώρινας. Παράλληλα χρειάζεται εντατικοποίηση της έρευνας του ορυκτού πλούτου της περιφέρειας καθώς και η καθετοποίηση της γουνοποιίας για την περαιτέρω εξαγωγική ανάπτυξη του κλάδου.

Ως προς τις υποδομές προτεραιότητα έχουν η ολοκλήρωση των έργων της

συγκοινωνιακής υποδομής, καθώς και η ενίσχυση των αναμεταδοτών ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών του εθνικού δικτύου και τα έργα περιβαλλοντικής προστασίας .

Στον τουρισμό χρειάζεται να συνεχισθεί η προσπάθεια ανάπτυξης του περιηγητικού, ορεινού, χειμερινού τουρισμού καθώς και του αγροτουρισμού με επίκεντρο τα δάση, τις λίμνες και τα αξιόλογα μνημεία της περιφέρειας.

Η επίτευξη όλων αυτών που παραπάνω αναφέρθηκαν πιστεύουμε ότι θα πραγματοποιηθεί μέσα στα πλαίσια των ελληνικών σχεδίων ανάπτυξης τα οποία συνδυάζονται με την περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης. Σήμερα ήδη διανύουμε το Γ΄Κ.Π.Σ. και έπεται το Δ΄Κ.Π.Σ. 2007-2013. Κρίνοντας από τα μέχρι τώρα κονδύλια που εισέρευσαν στα ταμεία της Ελλάδας από την περίοδο των ΜΟ.Π. έως και τις 31/12/2004 η Ελλάδα μπορεί να ευελπιστεί για τη μελλοντική πορεία της ως προς την πραγματική σύγκλιση με την Ε.Ε. και μεταξύ των περιφερειών της. Το μέλλον της Ελλάδας κρίνεται ευόιωνο από τα μέχρι σήμερα κονδύλια που εισέρευσαν καθώς και από αυτά που πρόκειται να εισρεύσουν όπως επίσης και από τον πλούτο που έχει παραχθεί μέχρι σήμερα και από εκείνον που πρόκειται να παραχθεί μελλοντικά ως μέλος της διευρυμένης Ε.Ε. των 25 και πλέον χωρών .

ΓΗΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΦΟΡΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ											
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΤΙΜΕΛΕΣ Δ. ΟΡΓΑΝΗ Σ	1971			1981			1991			2001	
	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΚΟΣ	ΑΓΡΙΚΟΣ	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΚΟΣ	ΑΓΡΙΚΟΣ	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΚΟΣ	ΑΓΡΙΚΟΣ	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΚΟΣ
ΑΝΑΤΙΜΕΛΕΣ Δ. ΟΡΓΑΝΗ	174.422	79.807	287.985	215.733	92.290	267.187	227.601	97.479	245.670	361.193	249.675
ΚΕΝΤΡΙΚΗ	725.245	210.307	473.571	914.934	220.418	467.541	1.002.630	263.661	447.050	1.413.279	460.936
ΜΗΚΕ ΔΟΝΙΑ	67.823	34.691	166.445	86.288	39.470	163.313	85.848	44.396	162.743	147.969	153.554
ΔΥΤ. ΜΗΚΕ Δ.	73.641	25.393	211.300	78.457	29.379	216.705	103.576	33.664	201.617	148.552	205.269
ΗΠΕΡΟΣ	236.113	104.269	319.531	293.643	101.731	300.260	318.815	120.625	294.076	457.168	296.731
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	31.461	32.005	1.20.977	36.901	26.629	119.121	51.447	21.668	121.267	74.070	136.915
ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑ	234.010	80.690	319.204	273.987	81.064	300.191	317.156	80.754	308.701	411.633	326.674
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	106.839	113.329	266.312	123.206	150.653	263.925	144.870	175.675	260.767	326.847	278.483
ΑΙΤΤΙΚΗ	2.646.553	101.689	49.397	3.172.636	140.529	56.259	3.257.406	182.143	48.619	3.724.813	36.996
ΓΕΛΟΥΣΙΟΣ	114.694	96.394	370.909	133.184	99.620	344.226	148.758	117.305	341.523	234.711	344.232
ΒΟΡ. ΑΙΓΑΙΟ	54.397	37.221	118.841	54.733	34.129	106.142	56.354	33.221	110.751	68.996	117.126
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	49.182	54.411	103.761	84.326	49.930	99.271	75.968	78.113	103.492	182.682	120.005
ΚΡΗΤΗ	153.109	49.005	254.528	191.124	59.497	251.544	228.238	65.876	243.277	348.511	252.621
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4.667.469	1.019.421	3.081.731	5.669.154	1.125.569	2.955.705	6.017.667	1.334.762	2.889.773	7.980.414	2.963.619
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	8.768.641			9.740.418			10.242.202			10.964.020	

Απόλυτα μεγέθη και ποσοστιαία κατανομή της έκτασης και του πληθυσμού των περιφερειών της Ελλάδας 1971-2004

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΓΧΑΡΔΗ ΤΕΤΡΑΚΛΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΠΟΣΟΣΤΟ% ΕΠΙΦΑΝ ΕΠΙ 2001 ΣΥΝ ΧΩΡΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΙ ΚΙΝΗΧΩΡΑΣ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ			
		1971	1981	1991	2001		1971	1981	1991	2004
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14.154	542.184	575.210	570.750	611.067	10,73	6,18	5,91	5,52	5,6
ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	19.132	1.409.123	1.602.897	1.710.513	1.874.214	14,3	16,07	16,46	16,92	17
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9.431	288.989	289.071	293.015	301.522	7,16	3,07	2,97	2,86	2,8
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9.207	310.334	324.541	389.047	363.820	6,98	3,54	3,33	3,31	3,2
ΗΠΕΙΡΟΣ	14.030	689.913	666.664	733.516	753.888	10,64	7,53	7,14	7,16	6,9
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	2.309	184.443	182.661	194.392	212.984	1,75	2,1	1,88	1,9	1,9
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	11.343	633.904	666.262	706.611	740.506	8,6	7,23	6,73	6,9	6,8
ΔΥΤΙΚΗ ΕΝΝΑΔΑ	15.549	506.480	537.984	581.312	606.325	11,79	5,76	5,52	5,68	5,5
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	3.807	2.797.840	3.389.424	3.488.168	3.761.810	2,89	31,91	34,39	34,06	34
ΑΤΤΙΚΗ	15.483	581.997	577.030	607.586	638.942	11,74	6,64	5,92	5,93	5,8
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	3.640	210.460	196.004	199.326	206.121	2,91	2,4	2	1,96	1,9
ΕΟΡΕΟΑΙΓΑΙΟ	5.278	207.364	233.529	267.573	302.886	4	2,36	2,4	2,51	2,8
ΝΟΤΙΟΑΙΓΑΙΟ	8.337	456.642	502.166	537.391	601.131	6,32	5,21	5,16	5,25	5,5
ΚΡΗΤΗ	131.900	8.788.623	9.740.422	10.219.200	10.964.016	100	100	100	100	100
ΣΥΝΟΛΟ										

Εκταση ,Πληθυσμός ,Ποκνότητα και Ποσοστιαίες μεταβολές Πληθυσμού κατά περιφέρεια. 1971-2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ ΤΕΤΑΡΑ				ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ							ΜΕΤΑΒΟΛΗ %					ΠΟΚΝΟΤΗΤΑ			
	1971	1981	1991	2001	71-81	81-91	91-01	01-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17	17-18	18-19	19-20	20-21	
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14.154	542.184	576.210	611.067	609	0,78	7,06	12,7	38,31	40,64	40,32	46,2	97,96							
ΚΑΙ.ΓΡΑ.ΚΗ	19.132	1.409.123	1.602.887	1.874.214	1375	9,57	23,01	38	73,66	30,62	31,08	31,93	36,42							
ΚΕΝΤΡ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9.431	288.989	289.071	301.522	748	1,36	2,9	12,1	28,49	35,25	36,82	38,42	53,7							
ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9.207	310.334	324.541	363.800	458	4,47	4,36	9,43	38,71	48,98	50,27	53,7	92,24							
ΗΠΕΡΟΣ	14.000	688.913	685.654	733.516	542	5,44	2,77	14,24	47,04	79,1	84,28	92,24	66,28							
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	2.309	184.443	182.651	212.984	-0,97	6,54	9,45	15,47	79,68	57,7	62,29	66,28	38,93							
ΙΟΝΙΑΝ.ΘΙΑ	11.343	633.904	666.262	740.916	337	7,84	4,79	16,81	56,88	34,6	37,39	38,93	98,12							
ΔΥΤ.Κ.ΗΕΝ.ΜΑΔΑ	15.549	516.480	537.984	605.325	643	8,06	4,13	19,75	32,51	86,06	91,625	98,12	41,26							
ΣΤΕΡΕΑ.ΕΛΛΑΔΑ	3807	2.737.840	3.388.424	3.761.810	2043	3,52	7,84	34,46	734,92	37,7	39,24	41,26	53,87							
ΑΤΤΙΚΗ	15.483	581.987	577.000	638.942	-0,86	5,3	5,16	9,78	37,58	57,78	51,91	53,87	57,34							
ΠΕΛ.ΟΠ.Ν.Η.ΕΔΕΣ	3840	210.480	196.004	206.121	-734	2,22	3,41	-2,06	54,81	44,25	48,8	57,34	72,1							
ΒΟΡΕΙΟΑΙΓΑΙΟ	5278	317.364	238.529	302.886	1262	10,3	17,51	46,97	39,29	80,23	64,46	72,1	83,11							
ΝΟΤΙΟΑΙΓΑΙΟ	8337	466.642	512.166	601.131	997	7,01	11,86	31,64	54,77	73,84	77,66	83,11	83,11							
ΚΡΗΤΗ	131.900	8.788.623	9.740.422	10.964.016	1108	5,15	7,047	29,03	66,47	73,84	77,66	83,11	83,11							
ΣΥΝΟΛΟ																				

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

	1995	1997	1999	2000	2001	2002
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	15,2	13,9	14,5	14,9	15,9	14,7
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5,3	4,2	11,3	11,5	11,9	14,2
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	10,1	9,2	11,7	10,9	10,8	11,5
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	8,9	7,5	12,9	12,3	12,2	10,6
ΗΠΕΙΡΟΥ	8	11	14	11	12	11
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	9,7	8	11,4	10,3	10,2	10,5
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	10,3	8,3	12,4	8,8	9,3	10,4
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10	9,6	11,9	11,1	10,5	10
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	9,8	12	13,4	13,9	13,3	9,8
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5,6	7	10,9	7,1	6,6	9,2
ΑΤΤΙΚΗΣ	11,7	11,6	12,7	12	10,4	9,2
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	6	6,2	8,6	9	10,5	9
ΚΡΗΤΗΣ	4,8	4,3	8,2	6,9	6,7	7,7
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	7,3	7,6	7,8	9,2	8,6	7,3

ΑΕΠ ΑΝΑ ΚΑΤΟΙΚΟ

	2000 ευρώ	2001 ευρώ	2002 ευρώ	% χώρας 2002	% ΕΕ-25 2001
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	15.567	16.999	18.431	144	104,2
ΝΟΤΙΟΥ ΕΛΛΑΔΑ	12.554	13.472	14.390	112,4	83,9
ΑΤΤΙΚΗΣ	11.715	12.643	13.571	106	78,1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.692	12.486	13.280	103,8	75,4
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	11.142	11.970	12.798	100	73,7
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.243	12.014	12.785	99,9	73,6
ΚΡΗΤΗΣ	10.811	11.568	12.325	96,3	70,7
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	10.658	11.313	11.968	93,5	70,2
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	10.231	10.970	11.709	91,5	68,1
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	9.838	10.646	11.454	89,5	65,8
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10.263	10.812	11.361	88,8	66,1
ΗΠΕΙΡΟΥ	8.921	9.596	10.271	80,3	59,3
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	8.760	9.459	10.158	79,4	58,6
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8.760	9.429	10.078	78,7	57,6

ΦΥΣΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ 1000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ		
	2000	2001
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	2,56	3,08
ΚΡΗΤΗΣ	1,41	2,03
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1,13	1,23
ΑΤΤΙΚΗΣ	0,81	0,99
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	-0,18	-0,01
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0,05	-0,63
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	-0,52	-0,75
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	-0,91	-1,18
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	-1,42	-1,72
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	-2,95	-1,78
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	-2,31	-2,37
ΗΠΕΙΡΟΥ	-2,78	-2,62
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	-3,37	-3,32
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	-4,56	-3,74

ΑΕΠ ΑΝΑ ΚΑΤΟΙΚΟ % ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ ΧΩΡΑΣ

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	149,3	153,7	149,1	146,1	141	139,7	142	144
ΝΟΤΙΟΥ ΕΛΛΑΔΑ	108,7	113,7	118,7	116,6	116,2	112,7	112,5	112,4
ΑΤΤΙΚΗΣ	107,8	103,7	102,1	102,7	103,9	105,1	105,6	106
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	100,4	99,8	105,6	106,4	107,4	104,9	104,3	103,8
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100	100	100	100	100	100	100	100
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	97,1	102,5	103,5	102,3	100,5	100,9	100,4	99,9
ΚΡΗΤΗΣ	98,3	101	99,5	98,4	98,3	97	96,6	96,3
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	89,9	89,8	94,5	96,5	97,8	95,7	94,5	93,5
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	83,7	85,2	89,3	89,7	90,8	91,8	91,6	91,5
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	84,6	85,2	92,1	90,2	89,8	88,3	88,9	89,5
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	88,1	88,6	89,3	91,5	92,2	92,1	90,3	88,08
ΗΠΕΙΡΟΥ	72,7	72	77,4	78,5	79,7	80,1	80,2	80,3
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	81,9	81,3	79,7	79,5	79,2	78,6	79	79,4
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	82,9	83,3	80,5	80,3	80	78,8	78,8	78,7

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ									
	1981Α	1991Α	2001Α	1987	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ΠΑΝΘΥΣΜΟΣ	9.740.417	10.259.900	10.964.020	10.498.838	10.516.366	10.538.086	10.578.000	10.964.020	11.988.000	11.018.400
Αριθμός κατοίκων				3881546	2873317	2873317		3062290		
Αριθμός κατοίκων προεξέτασης				131.957	131.957	131.957	131.957	131.957		
Επιφάνεια τ.γμ				79,9	79,7	79,9	80	83,1		
Πυκνότητα πληθυσμού κατοικιών/τ.γμ										
Αστικός πληθυσμός	5.670.442	6.041.870	7.980.414							
Ημιστικός πληθυσμός	1.125.547	1.322.125								
Αγροτικός πληθυσμός	2.953.870	2.895.725	2.983.606	59.080	54.054	59.512	47.076	56.380		
Τόμοι βίωσης κατοικίας (μετρού)	70.411	64.361		101.512	100.314	100.044	102.739	101.823		
Γενίτες(Μόνη κατοικία μητέρας)	140.930	102.462		98.120	102.100	102.667	104.610	101.928		
Βεβαίωση κατοικίας δόματος)	84.910	95.004								
Αριθμός κοινοτήτων	2.973.830	3.203.834	3.674.381	3.654,10	3.952,50	3.932,90	3.934,40	3.901,50	3.939,50	
Αποτροχαιοίμοιο, Έρευνα Εργ. Διατομικού γλ				440,40	494,30	532,60	493,60	456,90	435,70	
Αναγνώ, Έρευνα Εργ. Διατομικού γλ				0,20	-0,20	-0,20	0,20	0,00	0,20	
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκους				10,30	11,10	11,90	11,10	10,50	10,00	-0,1
Αναγνώ % εργατικού δυναμικού										9,5
Αριθμός κατοίκων	3998470	4657036	5476762							

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ								
	1981Α	1991Α	2001Α	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ									
Αριθμός κατοίκων	289.071	293.015	301.522	302.768	303.291	303.686	303.697	301.522	
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	68.122	70.142	9.451	9.451	9.451	9.451	9.451	9.451	
Επιφάνεια τ. χμ.	9.451	9.451	9.451	9.451	9.451	9.451	9.451	9.451	
Πυκνότητα πληθυσμού, κάτοικοι/τ. χμ	30,6	31	31,9	32	32,1	32,1	32,1	31,9	
Αστικός πληθυσμός	86.675	85.537	147.969						
Ημιαστικός πληθυσμός	39.470	44.397							
Αγροτικός πληθυσμός	162.926	163.081	153.553						
Γάροι (μόνη κατοικία γαμπρού)	2.049	1.685		1.603	1.500	1.535	1.245	1.386	
Γεννήσεις(Μόνη κατοικία μητέρας)	4.392	3.022		2.848	2.890	2.840	2.857	2.628	
Θάνατοι(μόνη κατοικία θάνατος)	2.654	2.796		2.756	2.892	2.832	2.841	2.818	
Αριθμός νοικοκυριών	81.160	84.523	94.664						
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκους				0,3	-	-	0,1	-0,6	
Άνεργοι/% εργατικού δυναμικού				13,9	12,5	14,5	14,9	15,9	
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	100.569	119.755	138.147						14,7

ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΤΟΙΧΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ									
	1981Α	1991Α	2001Α	1997	1998	1999	2000	2001	2002	
Αριθμός κατοίκων	36.421	36.797	37.947	42.525	42.342	42.202	42.105	37.947		
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	7.433	9.427								
Επιφάνεια τ. χμ.	2.291	2.291	2.291	2.291	2.291	2.291	2.291	2.291		
Πυκνότητα πληθυσμού κατοικούτ. χμ.	15,9	16,2	16,6	18,6	18,5	18,4	18,4	16,6		
Διατικός πληθυσμός			14.634							
Ημιοστικός πληθυσμός	12.175	14.266								
Αγροτικός πληθυσμός	24.246	22.531	23.313							
Γάμοι (μόνη κατοικία γαμπρού)	239	157		169	149	136	144	150		
Γεννήσεις (μόνη κατοικία μητέρας)	405	229		237	243	263	247	267		
Θάνατοι (μόνη κατοικία θάνατος)	343	391		406	441	393	399	395		
Αριθμός νοικοκυριών	10.820	10.912	12.362							
Γάμοι ανά 1000 κατοίκους				4	3,5	3,2	3,4	4		
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκους				-4	-4,7	-3,1	-3,4	-3,4		
Αριθμός κατοίκων	14.592	17.432	19.859							

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΠΑΛΗΟΥΣΜΟΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ								
	1981Α	1991Α	2001Α	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Αριθμός κατοίκων	53.169	52.685	53.483	52.317	52.538	52.636	52.598	53.483	
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	17.133	15.605							
Επιφάνεια τ.χμ.	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720	
Πυκνότητα πληθυσμού ,κάτοικοι/τ.χμ	30,9	30,7	31,1	30,4	30,5	30,6	30,6	31,1	
Αστικός πληθυσμός	20.660	15.710	26.397						
Ημιαστικός πληθυσμός	6.004	8.692							
Αγροτικός πληθυσμός	26.505	28.083	27.086						
Γάρτοι (μόνη κατοικία γαμπρού)	395	282		283	283	270	205	224	
Γενησεις(Μόνιμη κατοικία μητέρας)	817	520		507	520	480	452	402	
Θάνατοι(μόνη κατοικία θάνατος)	418	481		501	501	516	479	508	
Αριθμός νεοκυριών	15.080	15.360	16.932	5,4	5,4	5,1	3,9	4,2	
Γάρτοι ανά 1000 κατοίκους				0,1	0,4	-0,7	-0,5	-2	
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκους									
Αριθμός κατοίκων	18.014	20.610	23.739						

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΠΑΛΟΥΣΤΙΜΟΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ				
	1981Α	1991Α	2001Α	1997	2002
Αριθμός κατοίκων	52.430	53.147	54.768	53.605	54.768
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	12.562	12.768			
Επιφάνεια τ. γη.	1.924	1.924	1.924	1.924	1.924
Πυκνότητα πληθυσμού κατοικήσιμης	27,3	27,5	28,5	27,9	28,5
Αστικός πληθυσμός	12.573	12.622	18.962		
Ημιαστικός πληθυσμός	3.404	3.390			
Αγροτικός πληθυσμός	36.453	37.135	35.806		
Γάμοι (μόνη κατοικία γαμπρού)	377	330		238	276
Γεννήσεις(Μόνη κατοικία μητέρας)	744	532		519	529
Θάνατοι(μόνη κατοικία θάνατος)	690	568		539	552
Αριθμός νοικοκυριών	14.150	14.806	16.268		
Γάμοι ανά 1000 κατοίκους				4,4	5,4
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκους				-0,4	-1,1
Αριθμός κατοίκων	19.372	21.139	23.482		
				5	-0,4

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ		Γενικές Δοτικές Μετρήσεις	Μέσος όρος χρόνος	Κατάλοιπη σε σχέση με τις 13 περιφέρειες
ΑΕΠ κατά κεφαλή		2002 13,3 χιλ. ευρώ	12,8	4
Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο		2000 1,29 εκατ. δρχ.	1,79	9
Δηλ. εισόδημα ανά φορολογούμενο		2003 11,1 χιλ. ευρώ	12,5	7
Φόρος εισοδ. ανά φορολογούμενο		2003 0,87 χιλ. ευρώ	1,08	2
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκ.		2001 -0,63	-0,01	5
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/1000κατοίκ.		2001 76	68	1
Μαθητές δημοτικού /1000 κατοίκους		2001 61	59	3
Συμπεριχί στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
ΑΕΠ		2001 2,80%		10
Φορολογούμενοι		2003 2,60%		11
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα		2003 2,30%		11
Φόρος εισοδήματος φ.π.		2003 2,10%		10
Αποταμιευτικές καταθέσεις		2002 2%		11

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ	Νομός Γρεβενών	Μέσος όρος Χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2002 3,44 εκατ. δρ.χ.	4,08	33
Κατά κεφαλή αποταμιωτικές καταθέσεις	2000 1,01 εκατ. δρ.χ.	1,79	48
Δηλ. εισόδημα ανά κάτοικο	2003 9 χιλ. ευρώ	12,5	49
Φόρος εισοδ. ανά κάτοικο	2003 0,47 χιλ. ευρώ	1,08	47
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκ.	2001 -3,37	-0,01	39
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/1000 κατοίκ.	2001 49	68	49
Μαθητές δημοτικού/1000 κατοίκους	2001 41	59	50
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της Χώρας			
ΑΕΠ	2001	0,30 %	48
Φορολογούμενοι	2003	0,30 %	49
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2003	0,20 %	50
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2003	0,10 %	50
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2002	0,20 %	50

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ		Μέσος όρος Χώρας	Νομός Καστοριάς	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2002	3,51 εκατ. δρχ.	4,08	27
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	2000	1,47 εκατ. δρχ.	1,79	19
Δηλ. εισόδημα ανά κάτοικο	2003	9,3 χιλ. ευρώ	12,5	46
Φόρος εισοδ. ανά κάτοικο	2003	0,59 χιλ. ευρώ	1,08	38
Φυσική αύξηση				
πληθυσμού/1000 κατοικ.	2001	-1,98	-0,01	29
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/1000 κατοικ.	2001	79	68	3
Μαθητές δημοτικού/1000 κατοίκους	2001	61	59	20
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της Χώρας				
ΑΕΠ	2001	0,50%		41
Φορολογούμενοι	2003	0,50%		43
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2003	0,30%		44
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2003	0,20%		44
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2002	0,50%		42

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ		Μέσος όρος Χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2002	4,85 εκατ. δρχ.	4,08
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	2000	1,31 εκατ. δρχ.	1,79
Δηλ. εισόδημα ανά κάτοικο	2003	12,4 χιλ. ευρώ	12,5
Φόρος εισοδ. ανά κάτοικο	2003	1,1 χιλ. ευρώ	1,08
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκ.	2001	0,43	-0,01
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/1000 κατοίκ.	2001	84	68
Μαθητές δημοτικού/1000 κατοίκους	2001	67	59
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας			
ΑΕΠ	2001	1,70%	12
Φορολογούμενοι	2003	1,40%	13
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2003	1,30%	10
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2003	1,40%	8
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2002	1,00%	18

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΧΗΜΕΡΙΑΣ		Μέσος όρος χώρας	Νομός Φλώρινας	Κατάπληξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2002	3,68 εκατ. δρχ.	4,08	25
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	2000	1,26 εκατ. δρχ.	1,79	33
Δηλ. εισόδημα ανά κάτοικο	2003	10,7 χιλ. ευρώ	12,5	27
Φόρος εισοδ. ανά κάτοικο	2003	0,72 χιλ. ευρώ	1,08	19
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κατοίκ.	2001	-0,41	-0,01	19
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/1000 κατοίκ.	2001	71	68	13
Μαθητές δημοτικού/1000 κατοίκους	2001	59	59	25
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
ΑΕΠ	2001	0,40%		39
Φορολογούμενοι	2003	0,40%		44
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2003	0,40%		43
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2003	0,30%		42
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2002	0,30%		48

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ	2001	2002	2003
ΑΕΠ κατά κεφαλή -χιλ.ευρώ	11,98	12,8	13,93
ΑΕΠ κατά κεφαλή % μέσου όρου ΕΕ-25	73,7	8,35	9,11
Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο -χιλ.ευρώ		11,84	12,53
Δηλ.εισόδημα ανά φορολογούμενο,χιλ.ευρώ	11,11	989	1.076
Φόρος εισοδήματος ανά φορολογούμενο,χιλ.ευρώ	932	3,8	4,2
Ρυθμός ανάπτυξης, % μεταβολή όγκου ΑΕΠ	4	6,1	5,6
Έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών% ΑΕΠ	6,2	1,4	3
Έλλειμμα δημοσίου τομέα % ΑΕΠ	1,5	-0,16	-0,1
Φυσική αύξηση πληθυσμού /1000 κατοίκους	-0,01	66,6	
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/1000κατοίκους	68,4	59,1	
Μαθητές δημοτικού /1000 κατοίκου	59	10	9,5
Ποσοστό ανεργίας	10,5	33	
Αυτοκίνητα ανά 1000 κατοίκους	31	57,1	
Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 1000 κατοίκους	51,1	4,4	
Γιατροί ανά 1000 κατοίκους	4,4	47,8	47,1
Δαπάνες γενικής κυβέρνησης % ΑΕΠ	47,8	3,5	3,3
Δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση % ΑΕΠ	3,5		

ΔΕΠ ΑΝΑ ΚΑΤΟΙΚΟ				
	1999 εκατ. δρχ	2001 εκατ. δρχ	% μέσου	
			όρου Ελλάδας	% ΕΕ-25
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	8,68	10,6	259,9	191,5
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	4,88	5,32	130,5	96,2
ΚΟΖΑΝΗΣ	4,28	4,85	118,9	87,6
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	4,33	4,85	118,9	87,6
ΦΩΚΙΔΑΣ	4,19	4,79	117,5	86,6
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	4,04	4,78	117,2	86,3
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	4,05	4,57	112,2	82,7
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	3,98	4,53	111,1	81,9
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	3,98	4,5	110,3	81,3
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	4,08	4,42	108,3	79,8
ΑΤΤΙΚΗΣ	3,67	4,31	105,6	77,8
ΕΥΒΟΙΑΣ	3,72	4,22	103,6	76,3
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	3,88	4,17	102,3	75,4
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3,72	4,16	101,9	75,1
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3,53	4,08	100	73,7
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	3,6	4,03	98,7	72,7
ΛΕΣΒΟΥ	3,48	4,02	98,6	72,7
ΧΑΝΙΩΝ	3,5	4,02	98,5	72,6
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	3,52	3,96	97,1	71,6
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	3,46	3,91	95,9	70,1
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	3,34	3,87	94,9	70
ΕΒΡΟΥ	3,21	3,79	92,9	68,5
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	3,31	3,75	92	67,8
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	3,16	3,72	91,1	67,1
ΛΑΡΙΣΑΣ	3,32	3,69	90,5	66,7
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3,2	3,68	90,2	66,5
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	3,21	3,63	89,1	65,7
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	3,25	3,61	88,6	65,3
ΑΧΑΪΑΣ	3,18	3,52	86,3	63,6
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	3,01	3,52	86,2	63,5
ΣΑΜΟΥ	2,95	3,48	85,4	63
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	3,04	3,48	85,1	62,7
ΚΑΒΑΛΑΣ	3	3,46	84,8	62,5
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	3,35	3,44	84,3	62,2
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	3,03	3,42	83,9	61,8
ΧΙΟΥ	2,85	3,36	82,5	60,8
ΗΜΑΘΙΑΣ	3,07	3,36	82,3	60,6
ΚΙΛΚΙΣ	3,24	3,29	80,6	59,4
ΞΑΝΘΗΣ	2,88	3,26	79,9	58,9
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	2,77	3,25	79,6	58,7
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	2,75	3,09	75,9	55,9
ΠΕΛΛΑΣ	2,74	3,01	73,7	54,3
ΠΙΕΡΙΑΣ	2,59	2,93	71,9	53
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	2,53	2,91	71,3	52,5
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	2,58	2,91	71,3	52,5
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	2,61	2,89	70,9	52,2
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	2,54	2,88	70,7	52,1
ΔΡΑΜΑΣ	2,45	2,94	69,7	51,4
ΣΕΡΡΩΝ	2,46	2,72	66,6	49,1
ΑΡΤΑΣ	2,29	2,65	65	47,9
ΗΛΕΙΑΣ	2,33	2,64	64,7	47,6
ΡΟΔΟΠΗΣ	2,25	2,52	61,9	45,6

ΑΕΠ ΑΝΑ ΚΑΤΟΙΚΟ% ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ ΧΩΡΑΣ				
	1995	1997	1999	2001
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	277,9	271,1	245,8	259,9
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	107,5	123,2	138,2	130,5
ΚΟΖΑΝΗΣ	120	117,3	121	118,9
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	112,5	124,1	122,5	118,9
ΦΩΚΙΔΑΣ	110,5	122,7	118,6	117,5
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	106,1	116,3	114,2	117,2
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	109,5	120,3	114,8	112,2
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	94,2	104	112,6	111,1
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	104,1	114,3	112,7	110,3
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	106,2	117,6	115,6	108,3
ΑΤΤΙΚΗΣ	107,8	102,1	103,9	105,6
ΕΥΒΟΙΑΣ	114,2	106	105,4	103,6
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	98,2	116,4	109,9	102,3
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	102,3	109,6	105,4	101,9
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100	100	100	100
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	70,3	102,7	102	98,7
ΛΕΣΒΟΥ	93,6	96,4	98,6	98,6
ΧΑΝΙΩΝ	98,3	99,8	99	98,5
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	88,3	101	99,7	97,1
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	97	97,1	97,8	95,9
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	91,8	96,7	94,7	94,9
ΕΒΡΟΥ	78,3	90,1	90,9	92,9
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	99,5	95,1	93,8	92
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	75,1	85,6	89,5	91,1
ΛΑΡΙΣΑΣ	89,3	94,8	94,1	90,5
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	74,4	88,5	90,7	90,2
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	94,6	90,7	91	89,1
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	89	93,8	92	88,6
ΑΧΑΪΑΣ	95	91,3	89,3	86,3
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	80,5	81,1	85,2	86,2
ΣΑΜΟΥ	76,9	83,7	83,5	85,4
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	79,5	73,8	86	85,1
ΚΑΒΑΛΑΣ	99	87,4	84,8	84,8
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	69,9	97,9	94,8	84,3
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	77,4	86,7	85,8	83,9
ΧΙΟΥ	69,3	79,5	80,5	82,5
ΗΜΑΘΙΑΣ	98	88,9	86,8	82,3
ΚΙΩΚΙΣ	87,7	94,6	91,8	80,6
ΞΑΝΘΗΣ	79,8	79,4	81,5	79,9
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	79,1	77,9	78,4	79,6
ΠΡΕΒΕΣΣΑΣ	75,7	77,9	77,8	75,9
ΠΕΛΛΑΣ	88,8	87,1	77,5	73,7
ΠΙΕΡΙΑΣ	76,4	76,2	73,2	74,9
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	69,1	70,8	71,6	71,3
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	78,4	77,8	72,9	71,3
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	71,2	79,5	73,8	70,9
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	80	75	72	70,7
ΔΡΑΜΑΣ	85,4	69,8	69,4	69,7
ΣΕΡΡΩΝ	71	72,1	69,6	66,6
ΑΡΤΑΣ	67,5	63,4	64,9	65
ΗΛΕΙΑΣ	66,7	65,1	65,9	64,7
ΡΟΔΟΠΗΣ	63,6	65,9	63,7	61,9

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Περιοδικό Τράπεζα της Ελλάδος η Ελλάδα στην ΟΝΕ ,Έκδοση 2000
2. Περιοδικό Νομοί της Ελλάδος , Έκδοση 2004
3. Περιοδικό Τάσεις ,Έκδοση 2004
4. Περιοδικό Οι Μηχανισμοί του Χρήματος ,Έκδοση Δεκέμβριος 2004
5. Κ.Ε.Π.Ε. Εκθέσεις Νο 16
6. Κ.Ε.Π.Ε. Εκθέσεις Νο 24
7. Κ.Ε.Π.Ε. Εκθέσεις Νο 28
8. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα : Έκθεση για την Σύγκλιση 2000
9. Τράπεζα της Ελλάδος : Οικονομικό δελτίο τεύχος 22 Ιανουάριος 2004
10. Τρίτη Έκθεση για την Ευρωπαϊκή Συνοχή
11. Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006
12. Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2000-2006
13. Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας : Ετήσια Έκθεση Εκτέλεσης 2003 ,Ιούνιος 2004
14. «Περιφερειακές Ανισότητες και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα 1971-1991» , Γρηγόρης Βασιλόπουλος- Αναστασία Μπιλή , Αθήνα 1995
15. Αγροτική Τράπεζα, « Μελέτες Κίνητρα Περιφερειακής Ανάπτυξης στις χώρες της Ε.Ο.Κ », 1984
16. Νικ.Ι. Κόνσολας ,« Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική» ,Αθήνα 1997
17. Νικ.Ι. Κόνσολας , «Περιφερειακή Διάρθρωση και Αναπτυξιακή Πολιτική», Επιλογή , Ετήσια Έκδοση, 1994
18. Νικ.Ι. Κόνσολας , «Το Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994-1999», Επιλογή ,Ετήσια Έκδοση , 1995^α
19. Νικ.Ι. Κόνσολας , «Η Ευρωπαϊκή Χωροταξία και η Ελλάδα» , Επιλογή ,Ετήσια Έκδοση ,1996
20. Νικ.Ι. Κόνσολας, «Το Νέο Χωροταξικό Πλαίσιο της Επιχειρηματικής Πρωτοβουλίας », Επιλογή .Ετήσια Έκδοση ,1997
21. Αθανασόπουλος Κ., «Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης .τ.Β´,1996, Αθήνα
22. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 1990 ,Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993, Λουξεμβούργο

23. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 1994, Ανταγωνιστικότητα και Συνοχή, Λουξεμβούργο
24. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 1994α, Ελλάδα, Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994-1999 ,Λουξεμβούργο
25. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 1994β, Ευρώπη «2000+»,Λουξεμβούργο
26. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ , 1995, Σύγχρονες Τάσεις στην Περιφερειακή Ανάπτυξη , Αθήνα
27. Μούσης Ν. 1996, « Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο –Οικονομία- Πολιτική», Αθήνα : Παπαζήσης
28. Παπαδασκαλόπουλος Α. 1995, «Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης» , Αθήνα : Παπαζήσης
29. Παπαδασκαλόπουλος Α. 1996, «Τεχνολόγεις και Περιφερειακή Ανάπτυξη», σε Κυπλάση Ντ. Και Νικηταρίδη Μ.(επιμ.) , Τεχνόπολις ,Νέο Μέσο της Περιφερειακής Πολιτικής ,Αθήνα : Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης .
30. Χατζημιχάλης Κ. 1981, «Για μια Εναλλακτική Θεωρία και Πρακτική στην Περιφερειακή Ανάπτυξη : Πρώτη Προσέγγιση» ,Πόλη και Περιφέρεια 2
31. Χατζημιχάλης Κ. 1992, «Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική», Αθήνα: Εξάντας
32. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES ,DG XVI,1993, «New Location Factors form Mobile Investment in Europe » Regional Development Studies 6 , Brussels
33. EUROPEAN UNION, 1995, « Organising Intermediate Evaluation in the Context of Partnerships», MEANS ,Handbook No1
34. EUROPEAN UNION, 1995a , «Development Prospects of the Central Mediterranean Regions (Mezzogiorno – Greece)»,Regional Development Studies, Luxembourg .
35. HOLLAND S. 1992 « Economic and Social Cohesion in the 1990's, Brussels
36. BERTUGLIA C.- FISCHER M.- PRETO G. (eds) 1995, «Technological Change ,Economic Development and Space » , Berlin : Springer .
37. DUBEY V. 1964 «The definition of Regional Economics», Journal of Regional Science 5
38. EL- AGRAA, A.M.(ed) 1990, «Economics of the European Community» New York: Phillip Allan